
UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01327277 8

KNIHY ČESKÉ

V KNIHOVNÁCH ŠVÉDSKÝCH A RUSKÝCH.

VÝTĚŽKEM Z CESTY, KTEROU 1896–1897

S PODPOROU ČESKÉ AKADEMIE A SVATOBORU PODNIKL,

PODÁVÁ

DR. V. FLAJŠHANS.

PŘEDLOŽENO DNE 30. DUBNA 1897

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ

1897.

PUBLIKACE

III. TŘÍDY ČESKÉ AKADEMIE POSUD VYDANÉ.

ROZPRAVY.

ROČNÍK I.

Čís. 1. Dr. *Jan Kvíčala.* Nové kritické a exegetické příspěvky k Vergiliově Aeneidě. . . . . Cena 1 zl. 50 kr

» 2. *Adolf Patera.* Jana Amosa Komenského korrespondence. Cena 1 » 80 »

» 3. *J. Truhlář.* Počátky humanismu v Čechách. . . . Cena — 40 »

» 4. *Robert Novák*, Grammatická, lexikální a kritická pozorování u Velleja Paterkula. . . . . Cena — » 90 »

» 5. Dr. *Jiří Polívka.* Kronika o Bruncvíkovi v ruské literatuře. . . . . Cena 1 » 40 »

ROČNÍK II.

» 1. Dr. *V. Mourek.* Syntaxis složených vět v gotštině. Cena 3 » 20 »

ROČNÍK III.

» 1. Dr. *Jan Kvíčala.* Bádání v oboru skladby jazykův indoevropských. Část I. . . . . Cena 2 » 40 »

» 2. *Robert Novák.* Mluvnicko-kritická studia k Liviovi. Cena 2 » — »

» 3. *Vavřinec Josef Dušek.* Hláskosloví nářečí jihočeských. I. Část: Consonantismus. . . . . Cena — » 50 »

» 4. *Josef Truhlář.* Humanismus a humanisté v Čechách za krále Vladislava II. . . . . Cena 1 » 60 »

ROČNÍK IV.

» 1. *Ferdinand Menčík.* Příspěvky k dějinám českého divadla. Cena 1 » 30 »

ROČNÍK V.

1. Dr. *Jan Kvíčala.* Kritické a exegetické příspěvky k Platonovým rozmluvám. Faidros, Gorgias. . . . . . Cena 3 » 50 »

ROČNÍK VI.

» 1. *Josef Zahradník.* O skladbě veršů v Iliadě a Odyssei. Cena 1 » 40 »

SBÍRKA PRAMENŮV

KU POZNÁNÍ LITERÁRNÍHO ŽIVOTA

V ČECHÁCH, NA MORAVĚ A V SLEZSKU.

VYDÁVÁ

III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA

PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ V PRAZE.

SKUPINA TŘETÍ.

PRÁCE BIBLIOGRAFICKÉ.

ČÍSLO 2

KNIHY ČESKÉ V KNIHOVNÁCH ŠVÉDSKÝCH A RUSKÝCH.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1897.

KNIHY ČESKÉ

V KNIHOVNÁCH ŠVÉDSKÝCH A RUSKÝCH.

VÝTĚŽKEM Z CESTY, KTEROU 1896–1897

S PODPOROU ČESKÉ AKADEMIE A SVATOBORU PODNIKL,

PODÁVÁ

DR. V. FLAJŠHANS.

PŘEDLOŽENO DNE 30. DUBNA 1897.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1897.

Tiskem Aloisa Wiesnera v Praze.

ÚVOD.

O cestě své do Švédska a Ruska, kterou jsem za účelem literarně-grammatických prozkumů tamějších knihoven podnikl 1896—1897 s podporou »České Akademie« a »Svatobora«, podávám podrobnou zprávu ve »Věstníku České Akademie«, roč. VI., str. 306—314. Zde podávají se jen její výtěžky a to předně popis rukopisů petrohradské veřejné knihovny, pak popis několika rukopisů švédských a konečně seznam českých tisků, které se chovají v tamějších knihovnách. Popisy tyto bývají stručné, když kniha sama již jinak jest dobře známa, obšírnější, když popisuje se novinka. Popis chce knihu určiti tak, aby jednak její místo v literatuře bylo jasno, jednak zase, aby exemplář popisovaný nebylo možno zaměniti s jiným.

Při sestavování výpisků byli mi laskavě pomocni pp. bibl. Patera, prof. dr. J. V. Novák a P. Fr. Ekert, kterým zde za jejich laskavost co nejsrdečněji děkuji. Při prozkumu knihoven samých zvláště ochotně mi pomáhali p. kustos A. Andersson v Upsale a prof. dr. A. S. Sobolevský v Petrohradě: také jim náleží nejhlubší díky.

V Praze, dne 27. dubna 1897.

V. F.

Oddělení první.

RUKOPISY.

České rukopisy ve Švédsku chovají se dnes jen vlastně v knihovně upsalské (jeden); z královské knihovny stockholmské byly 1878 vráceny do Moravy. Když všimneme si i latinských z Čech, jsou tu jen upsalská a královská stockholmská. Jinde českých rukopisů ani latinských z Čech ve Švédsku není.

V Rusku prohlížel jsem knihovny helsingforskou a viborgskou marně v této příčině; na prozkum ostatních petrohradských nezbývalo kdy; podává se tu jen popis bohemik knihovny carské veřejné. Prozkum není ovšem úplně ukončen.

A. Rukopisy ruské.

1. Zjevení sv. Brigitty.

Rukopis pergam., větší kvart, z r. 1419. Sign. Богемск. I. F pg. N° 1.

Tento velice hezky a pečlivě (obsahujeť jen málo chyb piseckých a rasur; chyba na př. 18[b] ſwatí Ian *krzstiel* m. *křtitel*) psaný rukopis má dosud starou vazbu XV.—XVI. století; kování její je již utrženo. Z venčí i uvnitř nese znak hraběte Stroganova, z jehož knihovny přišel do carské veřejné; do biblioteky hr. Stroganova přišel snad koupí od Krameria. Obsahuje celkem 95 listů pergamenových, z nichž první je přídeštní a poslední tři sice vylinovány, ale nepopsány, takže stránkování začíná listem druhým 1[a] a končí listem dvaadevadesátým stranou 91[b]. Písmo jde jedním sloupcem, na stránce 31 řádek, inicialky jsou barevné; první stránka 1[a] [vlastně list druhý již, v. shora] má i krásné arabesky, zlatem vykládané. Složky pergamenu po osmi listech, označeny dole kustody; poslední značka na l. 88 jest XI⁰.

Začátek*): 1[a] Dywne geſt ſliſſano wnaſſye zemy Drziewe buoh wzakonye ſtarem ſweliku hrozu mluwil klidu mocz ſwu lidem vkazuge A ted giz tiſſe mluwy chtye ſwe vkazaty myloſt dye A tot geſt wy-

*) Inicialka D zabírá tři řádky.

dyenye ono Eliaſſewo . . . a tak dále; konec: 91[b] A tak ſie dokonawagy widienyee Swatee Brigitti. Tito knyehi gſu dokonani Leta odnarozenie ſyna bozieho Tiſſiczieho cztirziſſteho devatenadczteho 1419. Krom toho nový ruský přípisek tužkou oznamuje počet listů a dole v rohu starým inkoustem připsán letopočet 1373.

Rukopis tento jest opis textu štítenského; vidí se to z chyb opisovačských, o nichž níže. V XVI. století náležel panu Vilému Vladislavovi z Újezda; tak dí latinský přípisek 1[a]: ex libris Guilielmi Wladislai de Vgezd. V XVIII. století byl majetkem Krameria; o dalších jeho osudech dí Dobrovský, Geschichte der böhmischen Sprache und ältern Literatur, 1818, 246: »Der h. Brigitta Offenbarungen (widyenye ſwatee Brigitti) in einer schönen Handschrift vom J. 1419 auf Pergamen in Fol. Sie ward vom sel. Krameryus an einen Russen verkauft.« Pak byl majetkem hr. Stroganova, od něhož dostal se knihovně carské.

(Že rukopis tento je totožný s rukopisem zmíněným u Dobrovského, je jasno; byl pokládán za ztracený, srv. Jungmann, Historie literatury [2], III, 904, J. Hanuš, Listy filologické, 1886, XIII, 144 a j.; zde se popisuje nově poprvé. Stručnou zmínku učinil jsem o něm v Osvětě 1897, I., 301.)

Obsahuje revelace sv. Brigitty ve vzdělání štítenském druhé recense; o obou těch recensích v. Hanuš, Lfilolog. XIII. Tohoto vzdělání byl dosud znám jen valně porouchaný kodex universitní knihovny pražské XVII. F 1 z r. 1453; rukopis náš je tedy starší představitel této recense. Avšak necelý; opisovatel došel jen k 39. kapitole knihy Vté (dle rozdělení Hanušova l. c. 216) a končí 91[a] abruptními slovy . . . takez geſt o geho tielu, gimz ten czrt . . . A[men], k čemuž potom na l. 91[b] uvedený již závěr.

Rukopis má mnoho chyb opisovačských; většinou snadno se napravují podle textu XVII F 1; ukázkou uvádím dvě místa, která si laskavý čtenář srovnati může s úryvky textu F otištěnými od Hanuše v Lfilolog. XIII., 218 a 426.

a) 2[b] Swaty Ambroz vwídyeny rzekl ſwate Brígítíe Pſano ze bozy przietele wolachu kbohu by rozdra nebeſſa ſtupil aſſwoy lid wiproſtil Takt wtiechto czaſiech przietele bozy wolagy O mylofrdny boze wydyme ano hyne lid neczyſlny iako burze namorzy Neb ty gſu lakomy geſto magy lid weſti yako plowczy namorzy Tam ſie tahnu kdez nadiegi ſie zisku ſwemu anebezpeczenſtwie lidſkeho neobynu gſe [3[a]] A lid nemage hodnych przyſtawadl a bezpecznych tone a hyne Awelmy gych malo geſſto kbrzehu prziſtawagi kbezpecnemu . . .

b) 1[a] Az ted wtito czaſy ſwe nam ſkazal mylofrdie koſtel ſwoy ſkrzie zenu napomenul ſkrzie ſwatu Brygidu vkazaw gie wgegym nabozenſtwy mnoha widyeny achtiel aby pſana bila a ohlaſil ſwatoſt gegy ze geſt wzdwizena wkoſtele rzymſkem amezy ſwate przypſana leta odbozieho narozenye potyſiczy letech apotrzechſtech apodewietydczat prweho Aden gegy polozen geſt nazaitrzye podny ſwate marzíe magdaleny ze gie yakty Swate wdowie ſluzy koſtel Abylat geſt zamne zywa neznal ſem ya gie ale ſlichal ſem ofwatoſty gegy awidaly gy znamy mogi y rzekl ſem dywne geſt ſliſſano wnaſſie zemy Czaſto gſem ſlichal ze rziekagy Nikdy dobreho nycz neſliſſeti ke kdí ſlíſſeti bi rzekly tento ſie ofwietil Ay tozt ted ſliſſeti zet ſie tato ofwietila my-

lugícz boha mylugícz dobre ſwích blíznych hrzíechow wlidech nemylugícz proty nymz geſt yknіehy pſala yakoz wtom bila wole bozye A gſut ty knyehy pilnye miſtry vczenymi opatrzeny anenye wnych blud nalezen acz gſu wiſſly [1b] yſkrzie zenu A zdali buoh nemoz czoz chczie Ano toho plno pyſmo ze buoh czaſto mdlee a potupene wywoluge, aby ſilne pohanyl A zdali zeny nebiwagi prorokynye a geſſto buoh ſkrzie nye znamenye czynyl welike wieczy Iudith Heſter Anna wdowa ony Sibilly Protoz aczynenye duchu wierzity wſſelikemu wſſak newſſech ſproſtnych nevczenych aneb yzen zawrczy geſt kdiz takeho czo prawie . . .

[Proti rukopisu XVII, F 1 má na př. text náš chybně na začátku *myloſt dye* místo *milosrdie* atd., zato správně *písmo* (XVII., F 1 *písma*), *ač* (XVII., F 1 *az*) atd.; podobně na př. dále XVII., F 1, str. 2a *nanien*, náš rkp. správně *ranien*, XVII., F 1, t. *k Petrowy*, náš rkp. správně *ku Petrowy* atd.].

Z lexikalních a grammatických zvláštností doplňuji seznam Hanušův (l. c. 221) takto: m. *zř-* mívá rkp. jen *ř-*: 4b od *rzeymeho* pustiti a táhnúti k *nerzeymemu*, 33b na krátkost *rzy* života tohoto atd.; srv. Lvov. 12b *werzew*, 83a k nebi *rzyecze* a j.; u Gebauera Hist. Mluvnice I., 497 schází; — m. *ot-* již *odwierala* 10b; taktéž schází u Gebauera Hist. Mluvn. I., 326; — *e-u* staženo: *numyem* rozeznati ani smiem 11b; — koncovka *-stvo*: 2b nebeské *kralewſtwo*, 6b duchovnie *manzelſtwo,* 11a *diedícztwo* nebeské atd.; — adj. *-í*: 7a věřiec *proroczíe* řeči; — slovesa hypokoristická: 16b *rozwazkaiz,* k čemu jest dobro . . . t. ktož své činy *rozwazka*; praes. dual 1. 20b tři domy *muſyma* jmieti; — slovesa II. tř. 28b okem *mehnutie*; — substantiva 19a varuj sě od ptáka *lpem* zmazaného; — supinum s acc.: 16a své *zlato* prodávat poslal; — slůvka: 19a toť vše *polapuge* a *ſmrty* duše, jakžto ptáky *lowny* ptáci a *lapawa* zvieřata; 12a lovec psy *lowne* najprvé po sobě *poſworzich* potáhne; 30b před tiem trým *obchranyem* býti; 17b rytieř . . *rozſrdnage* sě bude silnějie bojovati; 22a rúcho brání před *ſtudeny* a nahotu přikrývá; 4a byl sem *vwynut* v sprostné rúšky; 3a tak jest *zapuſtiē* a *zatmyen*; 11b poslána k *zatwrdlywym* atd. *Krokot* nabývá zde vysvětlení: 12b a já proto *wkrokot* jich štěstie podrúbil jsem je . . . .

Kromě tohoto českého rukopisu má carská knihovna pod sign. Польск. I., F No. 13 i polský rukopis »obiawenia swietey Birgitty«, papírový, ze XVII. stol., 156 ll. Je to však pouhý opis, věrně tisku nápodobený, tištěného překladu polského [srv. Dudík, Histor. Forschungen etc. 375]. Latinský originál (spolu s Markem Polem a Sylvanovou Linea salutis heremitarum) je v rukopisech z r. 1430 sign. лат. I, F 195 a z r. 1448 sign. лат. I, F No. 233 [z knihovny Tovaryšstva přátel nauk ve Varšavě].

2. Dav. Chytraea Výklad Apokalypse.

Rukopis papírový v malém kvartu XVII. století; sign. Богемск. I, Q, No. 1.

Kodex o 183 listech, v původní vazbě, necelý; schází titulní list (kustody jsou po 8 listech; první již na 7.) a na konci ne sice mnoho, ale

přece několik listů. Psán dosti zřetelně s rozmanitými poznámkami červeným i černým inkoustem (na l. 6ª takový přípisek knihařem přeříznut), někde hojnými, jinde jen skrovnými.

Začátek: 1ª »Nejjasnějšímu a nepřemoženému knížeti a Pánu, panu Erikovi, králi Švédskému, Gotskému, Srbskému a jiných národů okolních ... « etc. konec 183ᵇ »svítězitedlkyni nad hříchem a smrtí až do poslední hodin« — — ostatek schází.

Obsahuje překlad výkladu zjevení sv. Jana, který napsal Dav. Chytraeus a věnoval svému králi Erikovi XIV. (1560—1568). Předmluva Chytraeova jde od 1ª—16ᵇ (titul, jak připomenuto, schází); na 16ᵇ datum 6. ledna 1563 s podpisem Chytraeovým; od 17ª pak jde »vysvětlení zjevení sv. Jana apoštola Páně, světlé a krátké, z přečítání Davida Chytraea sebrané«; délka výkladu je různá: na př. kap. I. vykládá se l. 23ª—34ª, kap. III. l. 48ᵇ—59ª atd.; na l. 180ª začíná výklad kapitoly dvacáté prvé, přerván — jak shora uvedeno; schází tedy dokončení kapitoly XXI. a výklad kapitoly XXII. — asi 12—15 listů. Vše psáno jest rukou jednou, bez oprav, jedním sloupcem (na sloupec připadá 21—23 řádků).

Překlad je dosti plynný a obratný; podobá se pravdě, že byl snad učiněn z latiny pomocí německého překladu; tak by se dala také vyložiti chyba prvních řádků: »králi Srbskému« — »Vandalorum regi«. Kdo byl překladatelem, není známo.

Kniha tato nebyla známa ani Jungmannovi, ani Jirečkovi; necelá byla patrně již v XVII. stol., kdy byla svázána; pak byla majetkem Jungmannovým, odtud přišla do knihovny carské. Jediná zpráva o ní byla dosud J. Gebauerova dle udajů Perwolfových (Lfilolog, VI., 1879, 46) tato: »Chytraea Davida Vysvětlení Zjevení sv. Jana; XVI.—XVII. stol. (»z Jungmannových«, z tištěného?«). Že by byla bývala tištěna, nezdá se.

3. Kázání Žeranovského.

Papírový rukopis defektní v malé osmerce z r. 1623—1626; sign. Богемск. I o N°. 1.

Zmínka Perwolfova v Lfilol. VI., 1879, 46 zní takto: »Kázání na rozličné dni roku z r. 1602«. Pokud je správna, vidí se z následujícího popisu.

Pěkně psaný tento rukopis XVII. stol. počítá jen 286 listů popsaných (hned po listu deskovém jsou 3 listy prázdné, nepočítané, po l. 16 rovněž list nepočítaný, po l. 126 opět dva listy prázdné, po l. 170 jsou 4 listy prázdné, po l. 261 opět 5 listů prázdných, vše nepočítáno; krom toho jsou prázdné strany 55ᵇ, 126ᵇ, 205ᵇ, 238ᵇ, 250ᵇ, 261ᵇ; takže obsahuje vlastně 301 list; ale i mezi 286 listy popsanými počítanými je tedy ještě 6 stran prázdných. Vazba je stará, bílá kůže; na deskách jsou rozmanité přípisky XVII. a XVIII. století. Vročení 1626 je na str. 170ª, vročení 1623 na str. 261ª.

Dle zmíněného právě přípisku dal si kodex tento poříditi kněz Martin Přemysl Žeranovský v Žiželovsi, a byl tedy jeho majetkem; v XVIII. stol. byl majetkem knihovny Załuských a s ní přišel do Petrohradu. Zde se popisuje poprvé.

Obsahuje:

I. Materialy ke kázáním, a to k výkladu rannímu i odpolednímu, na epištoly i evangelia, s variantami v tomto pořádku:

2ª—16ᵇ Kázání na neděli první v postě;

17ª—55ª Kázání na neděli druhou a třetí v postě a na neděli družebnou;

56ª—80ª Kázání na neděli smrtnou a květnou; na pašiji svatou; vše to touž rukou;

80ᵇ—126ª »Historí a utrpení Krista Pána«, disposice a materialy ke kázáním na neděli květnou, Zelený čtvrtek Veliký pátek a Bílou sobotu; avšak rukou dvojí · l. 80ᵇ—116ᵇ rukou první, touž, která se podepsala 261ª, nazývám ji *a*, od 116ᵇ—126ª rukou jinou, podobnou ruce *d*; nazývám ji *b*. Zdá se mi totiž, že tento kousek (116ᵇ—126ª) doplněn později.

[Dokončení tohoto textu jest až 171ª—261ª; v. níže].

II. »Homiliae Psalmorum Poenitentialium«:

127ª—170ª jde tento opis nějakého tisku, dosud neznámého; obsahuje 17 kázání na sedm kajících žalmů (VI, XXXII, XXXVIII, LI, CII, CXXX, CXLIII); l. 127ª je věrný snímek titulu tisku s chronostichem jeho: PsaLLIte DoMIno nostro (= 1602); odtud vysvětluje se omyl nepozorného katalogisatora, který nadepsal rukopis »Conciones Bohemicae 1602«, »Проповѣди 1602 года«. Vročení našeho opisu je 170ª: 1626. Psáno opět jinou rukou, nazývám ji *c*, nejspíše zase na náklad a k ruce zmíněného již kněze Martina Přemysla Žeranovského.

I. (III.) Pokračování a dokončení materialů a disposic ke kázáním, zase rukou *a*:

171ª—205ª Kázání na neděli provodní a na neděli druhou a třetí po velikonoci;

206ª—238ª Kázání na neděli Cantate a neděli pátou po velikonoci [tu je mezi jinými také 228ᵇ kázání o modlitbě »ex Musculi locis communis« (sic)];

239ª—250ª Kázání na den božího vstoupení;

251ª—261ª Kázání na neděli po božím vstoupení, na konci [261ª]. »Finis. Laus. Deo. Přepsaná sau tato kázání k ruce K. Martina Přemysla Žeranov.: z exempláře vlastní rukou jeho psaného, nákladem jeho, den Božího Těla, Léta 1623 od M. M. spr. ško. v Žiželovsi.«

III. (IV.) Postilla: kázání vypracovaná již hotová; necelá; dle všeho opis tisku.

262ª—285ᵇ Kázání na neděli třetí, čtvrtou a pátou po velikonoci; na l. 262ª je vročení 1601 patrně přejaté z tisku; l. 285ᵇ končí: »S. Jakub: Žádáli kto || «... ostatek schází. Kázání tato liší se od disposic na ll. 171ª až 238ª, jsou psána opět rukou jinou, nazývám ji *d* a mají hojné postranní přípisky.

Ukázkou jazyka a práce uvádím text z l. 186ᵇ:

»J i n é.*) Suma evangelium dnešního. Farizeové sami se honosili, za pravé pastýře, učedlníky Mojžíšovy stavěli. Krista potupovali za Samaritána, svůdce ďábelského; Kristus ukazuje, v čem dobré pastýřství, kdo pastýřem, kdo nájemníkem. I nyní mnoho takových, kteříž se jmenují; avšak skutek kde? Nebezpečno duše svěřiti leckomus, aby je leckdos pásl, an nechtěl by hovada svého leckomus svěřiti; hleděti tedy na to. Potřebné naučení Krystovým ovcem, znamení jistá, jichž máme při sobě ohledovati. Protož K. Pán ukazuje toto: I. k t e ř í s a u p r a v í

---

*) *Jiné*, totiž kázání. Na II. neděli po velikonoci čte se Ev sv Jana, X. 11—17; výklad jeden již byl učiněn, následuje nyní varianta, a ty uvádí Žeranovský slovy *aliter*, *alias*, *jiné* atd

pastýři Krystovi a kteří nájemníci. II. Jaká jsau znamení pravých ovcí Krystových a lidu jeho.

O I W*).

Ač Kristus Pán sám o sobě nemálo vypravuje, o svém pastýřství, o dobrotě jeho, že jest dobrým pastýřem, však poněvadž o tom pastýřství.... « etc.

Kus druhý a třetí jsou prosté opisy tisků, nám nyní neznámých (neshledal jsem jich ani u Jungmanna, ani u Jirečka); kus *třetí* (postillu) snad si opisoval kněz Žeranovský sám, kus *druhý* (homilie na žalmy kající) snad si dal opsati. Naproti tomu kus *první* — materialy a disposice ke kázáním — jsou vlastní práce Žeranovského; přibývá tak nový duchovní spisovatel XVII. století (neshledal jsem ho ani u Jirečka ani u Jungmanna); materialy jeho jsou zachovány celé; kus 116^{b}—126^{a} doplnil si snad kněz Žeranovský v mladších letech sám; tak by se dal vysvětliti rozdíl v písmě ruky *b* a *d*, kteréž jsou přec velice podobné.

Tyto tři kusy byly pak — patrně až po smrti Žeranovského — svázány v tento sborník; že je naházela dohromady ruka cizí svědčí nejenom roztržení disposic, které jdou 2^{a}—126^{a} a 171^{a}—261^{a}, nejenom porouchaný kus postilly, nýbrž i prázdné listy a strany mezi jednotlivými kusy. Ze tří knížek Žeranovského byl tedy splátán tento sborník rukou neznalou v jeden svazek.

4. Nikodema Filadelfa odpověď Slavatovi.

Malý kodex XVII. stol.; sign. Богемск. I O No. 2.

Rukopis papírový v staré hnědé kožené vazbě (na ní písmena WDZM a letopočet 1613); běžným písmem XVII. stol.; výška 18 cm 5 mm, šířka 9 cm 9 mm; 123 listů, z nichž první přídeštní má polský titul, druhý nadpis knihy, posledních pak sedm je prázdných; nové číslování, jehož se držím, počítajíc list deskový i titulové, počítá 116 ll., staré jen 113 (správně); titulní list proveden je ozdobně.

Knížka tato je snad autograf Nikodemův; v XVIII. stol. pak náležela knihovně Załuských, srv. polský titul na l. 1^{a}, odtud pak 1795 přišla do carské veřejné. Zprávu o ní, nepoznav obsah, podal J. Perwolf, dle jehož udajů je záznam Gebauerův v Lfilol. VI., 46.

Počíná titulem 2^{a} »Příčiny jednoho pána mladého, v nichž vypravuje, proč jest od víry evangelistské, kteráž pod obojí slove, odstaupil a proč k víře římské přistaupil. Jest při tom i odpověď na to učiněná od Nykodema Philadelfa.« Od 2^{b}—6^{a} výklad, proč podjal se Nikodem tohoto spisu; dostal se mu spis (Slavatův) z r. 1597 náhodou v Brně do rukou »a poněvadž za příčinau rány morové Pán k saudu nepojede, protože se ani saud držeti nebude.... nepominul sem na žádost Tvau mé zdání o tom obšírném spisu... oznámiti.« Vypočítává výtky (9 kusů) a vyvrací je. Od 6^{b}—10^{a} »tuto se již položí důvodové pravé víry katolické podlé regule římské od Pána předložení« — vypočítává XXII kusů Slavatových; při XXI tém (9^{b}) je zmínka, jak Slavata 21. září 1597, »když byl annus jubi-

*) To jest: *o prvním* (oddíle kázání) *výklad*; tyto tituly psány jsou vždy ozdobným, tučným písmem, kdežto ostatní text běží drobným, úhledným písmem

leus od papeže publikován« šel k zpovědi a tak se mu ulehčilo, že může říci: »o terque quaterque beatum me!« Od l. 10^a—82^b pak »odpověď« kněze Filadelfa v XXVII kusech na kusy Slavatovy; obecně 10^a—17^b, podrobně 18^a—82^b; k tomu pak přidává jako utvrzení »posloupnost pravé i bludné církve z Mojžíše a proroků« 82^b—98^a a »posloupnost pravdy a bludů z Nového zákona« 98^b—115^b; tu i závěrek: »Etiam veni, Domine Jesu.« Na l. 116^a (tyto následující listy jsou prázdné) poznamenala si ruka pozdější: »Hned po vzatí (sic) Prahy dosedše na svá místa rychtářové císar (sic) císarští obsílali před sebe mešťaný katolícke (sic) a jích se pod verau (sic) vyptávalí (sic), abý každý o každem podobojím mešťanu co kdy« — ostatek schází.

Je to známá odpověď Nikodema Filadelfa na spis mladého pana Viléma Slavaty z r. 1597; vzpomíná jí již Jungmann, Historie Literat. [2], IV., 1351 b); důkladnou zprávu podal J. Jireček, Rukovět, II., 110, 224, kde se také vyslovuje domnění, že Nik. Filadelf je jenom pseudonym — zajisté velice pravděpodobné; zajímavý je passus 64^a: »a takovouť i my nyní z obzvláštní milosti Boží Němci svatau biblí máme, anobrž mají ji i Čechové..«, odkud vyplývá snad, že pisatel této odpovědi byl rodilý Němec.

5. Závěr Lasitského historie bratrské v překladu Komenského.

Rukopis z doby kolem r. 1700; sign. Богемск. I O No. 3.

Malá tato knížečka (šířka 9 cm 5 mm, výška 15 cm) — 40 listů v nových lepenkových červenavých deskách — zaznamenána je v katalogu (a odtud také ji jako defekt označují Lfilol. VI, 1879, 46) jako necelá; avšak vskutku je celá, jenže omylem knihaře je zařazen list poslední za první. Musí se tedy čísti v pořádku tomto: l. 1, 3, 4—40, 2. Text přechází z l. 1^b—3^a a z l. 39^b—2^a a končí na l. 2^b shora; ostatek strany prázden. Povstala asi v Polsku, přišla pak do knihovny Załuských a z ní do carské veřejné.

Nadpis (1^a) »Z knihy pana Lasitia šlechtice, kterau dvojictihodný a velebný muž, kněz Jan Amos Comenský z latinského jazyku do češtiny vyložil, naposledku též knihy

Napomenutí!« (Oz. 14, 10).

Začíná: (1^a) »Pozejž, pozůstávající Jednoty hrstko, co tobě kdysi připisovali...« atd. ve 40 punktech; konec (dle uvedeného shora) 2^a... »a dej nám, což dobrého jest. Finis. Modlitba k tomu přináležející při samym počátku té knížky se nachází.«

Obsahuje závěr překladu Komenského z osmé knihy Lasitského; čili dle vydání Lasitského Historie spolkem Komenského v Praze 1869 (Českobratrská bibliotheka I.) str. 250—307. (»Závírka Komeniusova«). Podobných výtahův a úryvků ze spisů Komenského je v knihovně dosti; srv. níže č. 37.

6. Zlomek postilly.

Rukopis XVI. století, defektní; sign. Богемск. I o No. 4.

Tento kodex XVI. stol. (výška 16 cm 8 mm, šířka 10 cm), v listu starého pergamenu zavázaný, papírový, zřetelným písmem s rubrikovanými

záhlavími napsaný, má 190 vesměs popsaných listů. Možná, že již na počátku schází něco, jistě však na konci. Jaké byly jeho osudy a jak přišel do carské knihovny, není známo.

Obsah:

1ª In die Spiritus Sancti Sermo naranijm kazani in Hystoriam Sumpta est ex Actis 2 Capit. [toto vše červeně; pak násleluje vlastní kázání] : Lide a krzeſtiane. Tento dnešni den ſlawime ſlawn.ſt a pamatku ſeſlani ducha S°·, podle ſlíbuow x̄ā pana protož řečí, kteto ſlawnoſti přinaležiegící, Hiſtoria, kter iž zknich oſkutczych apoſſtolſkých, na mí:tě epištoly ſwaté gsauce wzata, Wám gesti se přečtla. Uči nás....

Toto kázání ranní jde 1ª—8ᵇ;

9ª—16ᵇ je »secundus sermo«, 17ª—30ᵇ »sermo in summa missa«, 31ª až 38ᵇ »sermo in vesperie«;

39ª »feria secunda S. Sancti Sermo in lectionem« až do 46ᵇ;

47ª—56ᵇ »in die Sancte Trinitatis sermo; 57ª—66ᵇ »in festo Sancte Trinitatis«;

67ª—76ª »in die corporis et sanguinis Christi«; 77ª—86ᵇ »secundus sermo«; 87ª—96ᵇ »tertius sermo«;

97ª—112ᵇ »dominica Iª post Trinitatis«; 113ª—122ᵇ »secundus sermo«;

123ª—138ᵇ »dominica IIª post Trinitatis«; 139ª—150ᵇ »secundus sermo«;

151ª—164ᵇ »dominica IIIª post Trinitatis«;

165ª—176ᵇ »dominica IVª post Trinitatis«;

177ª začíná »dominica Vª post Trinitatis« a jde až do konce; končí úryvkovitě 190ᵇ: »a tak potom od něho docházejí také požehnání i duchovního, jenž jest život věčný a královstvie nebeské, do kteréhožto královstv« — — ostatek schází.

Ukázkou podávám kousek str. 9ª:

»Lidé a křesťané! Na tento čas, s pomocí Pána Buoha všemohúcího, pozastavíme se podle té písně aneb prosy, kteraužto prosu zpívá dnešního dne církev svatá takto v jazyku latinským: ‚Veni sancte spiritus', v českým pak jazyku takto: ‚Zavítaj*) duše svatý'. A to proto umínil sem se podlé ní zastaviti z příčiny té, že mnozí ji zpívají toliko teď ústy, ale srdcem nic; i kudy**) pak to jde, že jí nerozumějí; aprotož jeden každý z nás, zpívajíce ji, aby také rozuměl, co zpívá. Kterážto prosa má v sobě veršův pořádně těchto deset: *první* verš jest tento: ‚Zavítaj*) duše svatý', totiž přijdiž k nám ...« etc.

Rukopis nese na sobě zřejmé známky opisu; jazyk toto shledání potvrzuje a ukazuje k XV. stol. Je to tedy opis nějakého originalu XV. stol.; kterého, nevím.

7. Benedikta Benediktoviče Pokrm duše aneb Denníček rukojmí.

Krásný rukopis papírový XVIII. století; sign. Богемск. I o N°. 5.

Kodex tento (zvýši 16 cm 4 mm, šir. 10 cm 6 mm) má krásnou koženou vazbu s vytlačovanými ozdůbkami. Na přední desce vytlačeno nahoře K. K.,

---

*) *zavítaj* — *a* po obakrát nejasné.

**) *kudy* — není-li místo *tudy?*

uprostřed IHS. dole 1740; na zadní desce MAR. Uvnitř je ještě stará signatura biblioteky generalního štábu (odtud přišel do carské veřejné; ostatn jeho osudy neznámy); pak list deskový, na němž přípisky české dosvědčují, že počátkem XIX. stol. byl ještě v rukou českých. Je tam připsáno: »Na poli je von. Er ist auf dem Felde. *Ναπολέων ναποσ — ους, το*, plur. *ναπη τα*; vallus . *λεων*« — známé hříčky z let 1805—1815. Zadní list deskový prázdný. Uvnitř 160 listů krásného papíru, velice ozdobného písma. Zlatá ořízka dodává mu pěkného vzezření, vypadá téměř jako nový. K ásné černé inicialky zdobí jednotlivé strany, titul je proveden červeně. Na l. 161[a] (dle počítání knihovny, která počítá také první list deskový; l. 160. rukopisu) je vročení 1738 i jméno autora.

Jsou to rozmanité modlitby pro osobu ženskou složené, spořádané dle dob denních (první jsou modlitby ranní, poslední modlitby večerní), s mnohými doklady historickými (také z Hájka a odjinud čerpanými). Začátek: 2[a] (Titul): »Pokrm duše aneb Denníček Rukojmí z rozkošných duchovních a velmi nábožných modlitbí (sic) vytažený a pro ženské pohlaví schvalně sepsaný skrz B. B. (sic) . . « konec 161[a].

»Nechť jest tehdy tento Poklad Dušní
Bohu Otci z Synem posvecený,
Duchu Swatemu k větší cti a sláve,
Troj v osobách Bohu k mnohe chvále,
Též rodičce Boží čiste Panně,
Všem Patronum mojím svatym slavně,
Aťby skrze jich mocnú prímluvu
Duše moja prišla v večnú slávu.
K tomu mi pomož muj anjel strážce
A obětuj modlitební práce.
Amen! Dejž Bůh, tento drahý Poklad
Ať jest Duši mojí večný základ.

Zepsáno skrz
Benedikta Benediktovíča,
Leta Páně 1738 «

(Mezi básní — podávám ji transkripcí, jako vůbec texty novější, hledě ovšem zachovati nářeční ráz — a podpisem je vykresleno srdce s vepsaným symbolem IHS).

Již z tohoto začátku a konce je vidno, že rukopis je dialekticky slovenský; píše důsledně *-r-* místo *-ř-*, *-ú-* m. *-ou-*, *-be-*, *-pe-*, *-ve-*, *-me-* m. *-bě-*, *-pě-*, *-vě-*, *-mě-* atd. Ještě jasněji vynikne to z ukázky:

81[b] »Tyto modlitby sama s. Brigida složila a je každodenně modliti se običej pobožný*) mívala, kterej zjevíce se Kristus Pán prislíbil všem těm, kterí by ji se pobožně modlili, hojné dary a milosti a obvzláštně privilegia: kdyžby pak dlúho sama žádala vedět počet ran, ktere na svem svatem těle snesel a prijal, odpovedël jí Kristus, že by mel ran 5475, ktere když by kdo chtěl uctit, musel by každy den cez cely rok patnást Otčenášuv a tolik Zdravas Maria se modlit, ktere

*) *običej*: tak rkp.; srv níže *víš* m' *výš* a tak často se ukazuje, že hlásky *y* již neznal; m. *pobožný* má rkp. omylem *Pobožnu*;

ona sama take k predešlém modlitbám vždycky pridávala a tak počet víš (sic) poveděný ran Kristových 5475 vyplňovala.

Privilegia udělené modlicím se vyšpolčených (?) patnást Otčenášuv, stoliko Zdrávas Maria každodenně za celý rok: 1. Z jeho rodiny patnást duší z očistca vyslobozeno*) bude. 2. Totoliko (sic) z jeho krevního prátelstva a svajerstva v milosti Boží utvrzený budu... « etc.

Spisoval tedy tyto modlitby nějaký Slovák, pracující na základě českých spisů duchovních i světských a zajisté s úmyslem psáti česky; avšak okolí Benedikta Benediktoviče bylo silnější a tak je rukopis jeho počeský a poloslovenský. (Srovnej o tehdejší době slovenské literatury Jar. Vlček, Dejiny literatúry slovenskej, Turč. Sv. Martin, 1890, 18—21). Že by to byl opis tisku, jak se domnívá Gebauer, není pravděpodobno; celá nádherná vnější forma ukazuje, že byl patrně jen určen k privatní potřebě.

Jediná zpráva dosud o něm byla dle udajů Perwolfových od Jana Gebauera v Lfilol. VI., 1879, 46 tato: »Pokrm duše (modlitby) od Benedikta Benedikoviča (sic); z r. 1738 (z tištěného?)«.

8 Modlitby.

Rukopis pergam., 12°, z konce XIV. stol. Sign. Богемск. I O pg. N°· 1.

Rukopis tento uvedl nejprve J. Gebauer dle poznámek prof. Perwolfa v Lfilol. VI, 1879. 46, pak J. Perwolf sám s ukázkou tamtéž VII,. 1880, 127—128; srv. dále můj popis s otiskem veršované modlitby v Časopise českého Musea 1897, 121—128. Je to malý kodex, v černých starých deskách, defektní dle všeho na začátku i na konci. Do desek dostal se již defektní. Je již velice sešlý a opotřebovaný; konec psán několikerou rukou XV. stol. Inicialky jsou barevné, pod čarou rozmanité hlavičky a arabesky. Obsahuje 67 ll., na stránce bývá pravidelně 16 řádků. Podrobnější udání níže při obsahu.

Kodex tento, velice zuboženě duchovaný, má však také hojně chyb piseckých a opisovačských. Nejenom to, rukopis krom toho stěžuje správné vydání ještě dvěma jinými obtížemi: jeť totiž zřejmě dialektický, ale stopy jeho nářečí často obtížno rozeznati pro hojné chyby písařské; a dále jest opisem textu psaného pro muže adaptovaným pro osobu ženskou. Avšak toto přizpůsobení není všude provedeno; na mnohých místech pak provedení kazí rým. O tom o všem nejlépe poučují poznámky ke dvěma veršovaným modlitbám, otištěným ode mne v Časopise musejním tohoto roku.

Modlitby tyto byly patrně majetkem nějaké osoby ženské, nejspíše nějaké klášternice; pak kdesi v Polsku nebo ve Švédsku přešly v majetek známého bibliofila Dubrovského, jak svědčí přípisek: Ex Musaeo Petri Dubrowsky; z jeho knihovny přešly do biblioteky carské veřejné. V XV.—XVI. stol. byl v rukou polských, jak svědčí přípisky polské.

Začátek; 1ª Hofpidine newprchani treſkcy mye any whnyewye twem lay mi atd. konec 67ᵇ .. ſkrzye kteru cztoſtmy bycho — —. Začátek, str.

---

*) *vyslobozeno*; o něco dále: (Kristus dá své tělo) »by skrz ňej od večného hladu *osloboděn* byl«; srovnej na př. k hořejšímu *snesel* výklad na str. 88ª: »mel sem ránu trech prstu šírí na mem rameně; na němž jsem kríž *nesel*«;

1^a—3^a otiskl Perwolf, Lfilol. VII., 127—128; prostředek, l. 45^a—54^b, otištěn ode mne, ČČM. 1897; z těchto ukázek*) možno si učiniti dosti dobrou představu o celém rukopise.

Obsah:

1^a—9^b Žalmy s připojenou někdy modlitbou; začátek jich v Lfilol. l. o.; mezi nimi 7^b polský přípisek XV. stol.;

9^b—^{b} litanie k rozmanitým svatým; mezi nimi 10^b ‚Svatý Vojtěše! Svatý Václave!‘;

12^b—13^b modlitby k Panně Marii a j.;

13^b—36^b rozjímání o umučení Krista Pána a vhodné modlitby;

36^b—45^a nábožná vzdechnutí ke Kristu Pánu;

45^a—50^b veršovaná modlitba na thema Otčenáše;

50^b—54^b veršovaná modlitba na thema Zdrávasu; obě tyto modlitby otištěny v ČČM. 1897;

55^a—58^b modlitba ke Kristu Pánu;

58^b—60^b modlitba k svatému kříži;

60^b—61^b necelé vzdechnutí ke Kristu Pánu; končí slovy: Protoz, milosrdny pane, genz — —; vyříznuto patrně několik listů. Rovněž se podobá, že mezi listem 54^a a 55^b schází také nějaký list.

Vše toto, str. 1^a—61^b psáno rukou jednou, nazývám ji *a*, z konce XIV. století.

62^a—62^b první kapitola evangelia svatého Jana; červený nadpis: Cztenie swateho Iana;

62^b—63^a modlitba k tomu vhodná;

63^a—64^a modlitby k Panně Marii: salue Regina, Zdrawa kralowno atd.; nadpisy červeně; na dolením kraji tři řádky vybledlé jinou rukou a již nečitelné;

64^b další modlitby k Panně Marii: Regina coeli kralowno nebe atd.; dole opět jiná ruka připsala tři řádky nábožného vzdechnutí k P. Marii;

Listy 62^a—64^b psány rukou druhou, počátku XV. stol.; nazývám ji *b*.

65^a—66^b modlitba k rodičce Boží; list jiného písma zase (má na str. 20, 21^a, 21^b 19 řádků), počátku XV. stol.; ruka jiná, nazývám ji *c*.

67^a modlitba ke Kristu Pánu;

67^b modlitba k P. Marii; necelá; ostatek schází!

List 67^{a-b} psán touž rukou *a*, jako listy 1^a—61^b.

Texty tyto jsou opisem, což je patrno i jinak i z chyb nesmyslných: na př. m. *oko mé* opsala písařka 1^a *abonie*; m. *vedl* opsáno 46^a *nebl*; 47^b a 54^a opsána dvě slova dvakrát (*otec jeho* a *kdyžs viděla*); neporozuměním z *wieczne°* (= věčného) napsáno 58^b vykúpil nás ot *wieczeno* zatracenie atd. Texty tyto jsou dále adaptovány osobě ženské; vidí se to jednak z pokažených rýmů: 45^a na verš: Hospodine milý, tys také otec *mój* rýmuje se verš A já hřiešná, jenž tě hněvám, dcerka *tvá*, což patrně v orig. znělo *tvój* (*já hřiešný . . . synek*) a tak často; v. doklady

---

*) Otisk Perwolfův v Lfilol, l. c. srovnal jsem s rukopisem a uvádím následující drobné opravy: 1^a P. *trefkczi*, rkp. *trefkcy*; *vczini*, rkp. *vczím* (sic!); mezi *nenye* a *nyel* P. má . . .; místo však je čitelno a zní: *nenye wffmrti ktobi pōnyel* [*nenye* konec a *nyel* začátek textu Perwolfova]; P. *Vfiloval*, rkp. *Ufilow* a pozdější rukou XV. stol. připsáno nahoře *al*; P. *wzdíchaní* vynechal *vmígí*; P. *loze me*, rkp. *lezenie*, rukou XV. stol. nad *ze* připsáno *í*; P *oko me* (?), rkp. *abonie* (sic); 1^b P. *fmutte* rkp. *fmute*; *Modlitwa* v rukopise červeně; 2^a *zalm* červeně. Krom toho rkp. nemá tečky nad *i*, nýbrž — někdy jen — čárku.

při mém otisku v ČČM., jednak z nedokončené práce: na př. 2ª *mlčala* jsem.. a když jsem *volala, navrátil* sem sě v svá bydla.. křivdy jsem *nekryl*; 39ª nechci *hřiešného* smrti, ale chci, aby sě *obrátiec* živ(a) byl(a) atd. Pozdější majitel (Polák XVI. století?)*) opět ona *-a*, kterými se z participií masc. na *-l* stala feminina, vyškraboval; tak v uvedeném právě místě 39ª, kde *-a* vyškrabaná položil jsem do závorek; na 38ª vyškrabáno tak *dvanáct* a.

Jazyk je dialektický; sem náležejí čtyři podoby s jazykem rukopisu Kralodvorského: participium *-em*: 4ᵇ (žalm 101, v. 7) podoben jsem *vczínyem* pelikánovi [Žtl. a ŽW. *učiněn*], srovnej i 37ª hněvem neb *nepoſluſſemstwym*; dále sloveso *-bieci*, *-běhu*: 57ᵇ kdež tvá svatá krev jest v dóstojném srdci, tu zlí duchové *zabyehu* a dobří anjelové na pomoc přicházějí; instr. *-iem*: 66ª anjelským *pyenyem*; poněkud nejista je předložka *-pře*: 14ᵇ veden *przye* Pilata. Jiné zvláštnosti jazykové: Gt. 62ᵇ ne *zkrwij* ani z vuole těla (Jan I., 13); participium 65ᵇ duši otce poručil a *rzekel*: skonáno jest; gt. *slez*: 33ᵇ daj účastně mi býti *slez*, vedle *slzí*: 55ᵇ v údolí těchto *ſlzí*; sg. loc. 44ᵇ rač mě přijieti jako lotra *naſſwetem* kříži; často vyskytá se pouhé *r* m. *ř*: *hryeſník*, země sě *traſſla*, *zkryeſſenye* 31ᵇ atd., nejisto, zdali jen chybou piseckou či nářečím; z pravopisu je zajímavo 45ª *ayax* nám kázal.. (= a jak s' nám..). Lexikalně zajímavé jsou: 23ᵇ napomínám tě i těch všech *boleſtíwich* noh i těch všech *przíſlow* i tvých všech nehtóv..; 55ᵇ štědrý hospodáři *wípowyednich* psancóv (srv. LAp. D. 14 *zapovědné* lože); 56ᵇ rač nám *oſladcziti* srdce; 64ᵇ Boze, *pogicziz* nám, *pacholkom* tvým, abychom skrze poctivú jeho *rodici*, Pannu Mariji... (sg. voc. na př. 10ª svatá Božie *rodicze*!); 42ª abych nebyla *lakomyczí* a *pokríticzí*; 31ᵇ všeho světa *odyewczye* byl obnažen atd. (Zvláštnosti obou skládání veršovaných vytčeny jsou v poznámkách k jejich otisku v Časopise musejním l. c.)

Rukopis tento je také jeden z dokladů, jak mohutně působila literatura česká na literaturu polskou v době XV. a XVI. století. Podobné polské přípisky má také Žaltář Wittenberský, dále petrohradský rukopis kroniky trojanské z r. 1519, níže popisovaný a j. mnohé; těmi usnadňovali si polští majitelé porozumění českému textu. Proto také nezdá se domněnka Perwolfova (Lfilol. 1880, 127) pravděpodobna, že Dubrovský nabyl tohoto rukopisu ve Francii.

9. Práva Těšínská.

Pěkný kvartový rukopis papírový XVII. stol.; sign. Богемск. II. Q N°· 1.

Krásný tento kodex (18 cm široký, 21 cm vysoký) v nové vazbě je psán velice pěkně; dobře zachovalý, téměř nový, obsahuje 100 listů, z nichž poslední prázdný.

Je to kopie tisku, velice pečlivá; zvláště krásně nápodoben titul: »Práwa a zřijzeni zemſke knizetſtwij Tieſſinſkeho L. P. MDLXXXXII«, vročení 1666 čte se 97ª.

*) Možná, že náš rukopis je totožný se ztraceným polským — prý — žaltářem pergamenovým v 12°, starobylého písma, chovaným kdysi v Częstochově; zmínil se o něm 1745 Janocki (svn Estreicher, Rocznik Towarzystwa Nauk krakowskiego, XV., 365, Nehring, Altpolnische Sprachdenkmäler, 1887, 97), pak však byl ztracen. I Žaltář Wittenberský byl pokládán za polský.

Tisk tento uvádí Jungmann IV., 929 a také rukopisné kopie v Museu; tuto kopii učinil dle přípisku 97ª »Ao 1666 Fridericus Wechins Goldbergensis, p. t. praeceptor magnificae ac generosae pubis Larischianae in Karvino, aetatis sue 52«; v XVIII. stol. byla (dle příp. 1ª Leop. Scherschnick N 56) kniha tato majetkem známého bibliofila Scherschnicka, pak nejspíš majetkem Jungmannovým a odtud přešla do knihovny carské. Zmínku o ní učinil J. Gebauer dle udajů Perwolfových v Lfilol. VI., 1879, 46.

10. Městská práva.

Valně porouchaná knížka XVI. stol. v osmerce; sign. Богемск. II. o N°. 1.

Jeden z nejubožejších rukopisů knihovny; dle Perwolfa (Lfilolog. VI., 1879, 46) pochází z knihovny Jungmannovy. Má starou vazbu, rozbitou a potrhanou; jednotlivé listy jsou pošpiněné, zamazané, prohnilé a místy vůbec nečitelné; listů počítaných 153: při tom nepočítány prázdné listy po l. 3. 142. a 153. čtyři — úhrnem dvanáct, takže všech listů vlastně jest 165; práva sama pak jdou jen od 4ª—142ª, všechno ostatní jsou pozdější přípisky. Na konci několik listů vyřezáno; na deskách rozmanité čmáranice inkoustem i olůvkem dnes již nečitelné. Taktéž rozmanité přípisky inkoustem a olůvkem rukou XVII.—XVIII. stol. na prvních dvou, původně prázdných listech. Na l. 3ª je vročení: »Letha 1602«; na l. 4ª připsáno »Ex libris H. D. Co. 79«.

Obsahuje souhrn městských práv;

počátek 4ᵇ ‚O spravedlnosti a právu'. Pak následují ve stručných paragrafech jednotlivá poučení s glossami a poznámkami postranními; jdou in continuo přes obě strany otevřené knihy: tedy 1 strana práv zabírá l. 4ᵇ—5ª, druhá l. 5ᵇ—6ª atd.; konec l. 135ª »in vigilia corporis Christi«;

l. 136ª—142ª pak podává přehled, kolik co má artikulův; l. 142ᵇ a 143ª prázdno;

l. 143ᵇ »Letha Panie 1599 V sobotu den s° Jana Buryana obnovena jest radda v Starém a Novém městech pražských«. (Následují ve dvou sloupcích jména radních):

1 JCM. Rychtář Jan Platejs	Symeon Kchant (?)
2 Prymas Václav Krocín	Václav Hahant (?)
3 Kryštof Betengl	Jan Kameník
4 Melichar Haldyus	Václav Kundrát
5 Jan Holec	Jiřík Nysl
6 Jan Pilát	Jan Příměnský
7 Ludvík od tří moždířů	Jan Sferýn
8 Kašpar Lukeš	Václav Kbelský
9 Pavel Pála	Zdeněk Brodský
10 Albrecht z Dražice	Václav Mníšek
11 Jan Taydl	Vondrej (sic) Payr
12 Jan Kirchmaier	Pavel Šetele
13 Ondřej Kolínský	Jiljí Pejer

Danyel Netter	Jiřík Zygl
Danyel Holian	Jindřich Řečický
Kašpar Loselius	Melichar Šerej
Severin Vidner (?)	Václav Holian
Šebestian Kropáč	M. Jan Kamha (?)
M. Ondřej Hl— (nečitelno)	Mikuláš Neranský (?)

Na l. 144^b — 153^a zapsána jest píseň o Janu Metanovském, starším v Kamenici; zapsána je někdy kolem r. 1700 rukou neumělou, dialektem východočeským; na l. 144^b—145^a jsou nadepsány noty; obsahuje 100 strof čtyrveršových (vlastně pětiveršových) — tedy na 400 veršů. Nářek na útisky Janovy, někdy dost naivní a komický. Otiskl jsem ji s popisem bližším v Českém Lidu, 1897—1898. Na konci (153^a) je pozdější a jinou rukou připisek: ‚Antonín Zwitun (?) Jirák (?) Anno 1752‘.

Rukopis byl patrně manualníkem některé obce české, psán ke konci XVI. stol. (Perwolf podle katalogu domníval se, že je z r. 1602; ale psáno patrně před r. 1599, kdy vznikl soupis rad; datum 1602 na l. 3^a je pozdní, cizí rukou psané); pak byl majetkem osoby psaní nehrubě znalé, která si kolem r. 1700 tam zapsala onu píseň; dále majitelé jeho rychle se střídali, až r. 1856 z knihovny Jungmannovy (podle zprávy Perwolfovy) přešel do knihovny carské. Zmínku o něm učinil J. Gebauer podle udajů Perwolfových v Lfilol, VI., 1879, 46; popis jeho ode mne v Českém Lidu, 1897—1898.

11. Sortes Sibyllinae.

Papírový sešitek XVII. století; sign. Богемск. III. Q N° 1.

Poměrně dobře zachovalý tento rukopis v nové lepenkové vazbě má 47 listů, z nichž 5 nepočítaných. Písmo běžné století XVII., na l. 42 vročení 1672. Do knihovny carské přišel z biblioteky Załuských (mohlo by se skoro zdáti, že je to týž rukopis, který uvádí Dobrovský, Geschichte der böhm. Sprache und ältern Literatur, 1818, 246 »Oracula mulierum fatidicarum auf Pergamen in 4^0. Bei Janozki Catal. Cod. Manusc. Bibl. Zalusc. N. 381«, neboť udaje bibliotekářů knihovny Załuských bývají velice nespolehlivé; Dobrovský sháněl se po tomto rukopise již r. 1793 ve Varšavě marně; srovnej Literarische Nachrichten etc. 1796, 115.). Zmínka o nich dle udaje Perwolfova od J. Gebauera v Lfilol, VI., 1879, 46.

Počíná: 1^a »Zpráva, kterak tato knížka se užívati má . . « etc. a končí 42^b »Amen. Anno 1672, 13. 8bris« (pod tím něm. připisek: ‚Alle gutte Ting treymol‘).

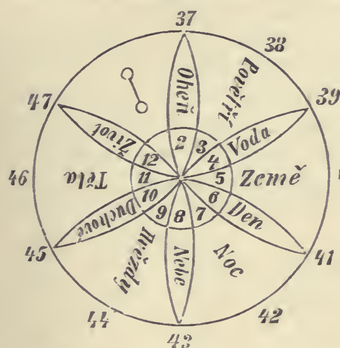
Obsahuje výklad kratochvilné hry, jakýsi druh »salonního společníka«, ve které na vybranou otázku dostává se tázícímu způsobem dosti primitivním a komplikovaným odpovědi.

Napřed je poučení o hře; každý vybere si nejprv otázku; u této otázky je zároveň číslo; dle tohoto čísla najde si příslušné »magické kolo« a hodí na něm dvěma kostkami; pak si v tomto kole vyhledá číslo, které kostkami vrhl (čísla jsou 2 — 12; víc ani méně nemožno dvěma kostkami vrhnouti); k tomuto číslu vrhu má na zevnějším obvodu kola čísla 37—72, která zase určují »kvadrát«; podle čísla toho najde si »kvadrát« a tam

jsou zase čísla další 73—108; k těmto číslům konečně najde v seznamu odpovědí odpověď (zároveň také podle čísla vrhu).

Pak následují »veselé otázky« »pro mužské i ženské pohlaví«, »mládenců i vdovců«, »panen i vdov«, zároveň s čísly »magických kruhů«. Na př.: BA 1 Zdali ta nemocná osoba povstane? KI 6 Jestli to, co se mluví, pravda nebo nejní? GI 25 Jakou ženu dostaneš? SO 17 Zdali to, co myslíš, stane se neb ne? FO 34 Zdali budeš děti míti a jak mnoho?« atd. atd.

Potom na 36 stranách následuje 36 »magických kol«, s vnitřními čísly 2—12 a vnějšími od 37—72. Vzor na příklad BA 1:

Podobně na př. má kolo 29 DO čísla (vnější) 65—72, 37—39 s nápisy: kvítí, pahrbek, ovotce, zvíře, pták, červ, město, vesnice, oheň, povětří, voda [tyto 3 poslední ovšem stejné jako BA 1]; kolo 34 FO má čísla 70—72, 37—44 s přiměřenými nápisy (jako na 29 DO a BA 1) atd.

Vybral-li si na př. někdo otázku »Zdali ta nemocná osoba povstane« BA1, našel si kruh právě vykreslený a hodil oběma kostkami 4, ukazuje mu číslo *39*; vybral-li si druhý otázku o dětech (FO 34), našel si kruh a hodil oběma kostkami 7, ukazuje se mu taktéž číslo *39*; toto číslo musí si nyní hledati dále v »kvadrátech«.

Tu následují dva listy kvadrátů, jichž hořejší polovice takto je zřízena:

37 ohně kvadrát	38 povětří kvadrát	39 vody kvadrát	Vulcanus 73
/·	Acolo 80	Sol 75	·/·

Prostřední dva patří k sobě párem horní a dolní; tedy ke kvadrátu 38 patří číslo 80; ke kvadrátům krajním patří zas krajní; tedy ke kvadrátu 37 patří zas krajní; tedy ke kvadrátu 37 patří číslo 73 atd. Kvadráty jdou 37—72, čísla 73—108.

[Když tedy oběma tazatelům vyskytl se kvadrát 39, ukazuje se jim číslo 75; dle toho ve spojení s číslem vrhu najdou si odpověď; neboť)

konečně následují čísla 73—108 (vždy jedno na stránce), ke každému číslu *jedenáct* odpovědí. Na př. Sol 75 má odpovědi: 2 Jízdu Tvau šťastně a dobře vykonáš, 3 Velmi brzo se ta osoba zase navrátí, 4 Nemocný, ten nebude tak brzo zase zdráv, 5 Z drůbeží pernatou máš dobré štěstí, 6 Tvau tajnost můžeš jednomu dobrému příteli zjevití, 7 Mnoho, však pobožných dětí míti budeš, 8 Mimo jednoho mužů víc ztěžkem dostaneš, 9 Starého muže míti budeš, 10 Jest neupřímný, nebeř ho sobě, 11 Při rzi (?) naň tvé (?) pěkností, předce ho dostaneš, 12 On tebe miluje jako pes kočku.

[Oba tazatelé s kvadrátem 39 odkázáni sem na číslo 75; zde prvý (o nemocném se ptající) hodil 4, béře tedy *čtvrtou* odpověď, o nemocném, druhý, hodiv 7, béře *sedmou* (o počtu dětí); hra u konce.]

Závěrkem (42ª) připojena »*Nota*«, že tato hra vznikla u Turků a byla »od jednoho patriaty z turecké do latinské a z latinské do německé řeči a nyní do české přeložena a na vyhledávání a žádost jedné vzáctné a pěkné dámy na světlo vydaná«. Turci zase prý ji mají od egyptských a egyptští od starých pohanských »filosophu«, kteří ji »ex magia naturali« sepsali. Magie se dosud mnozí drží »ne jako my pro kratochvíl a veselost toliko při kollacích a fraucimoře«; proto si pisatel nepřeje, aby někdo jeho spis měl »za kejklířství, čarodějnictví, černoknižnictví«.

Zdá se tedy, že knížka tato byla tištěna a že je překlad z němčiny; u Jungmanna však ani u Jirečka zaznamenána není.

12. Opis přísloví Horného.

Kopie tisku; sign. Богемск. III. O N°· 1.

Je to pěkný rukopis XVIII. stol. v nové vazbě; 97 listů + list přídeštní; malý oktáv, písmo velice čitelné; není autografem, nýbrž jen kopií.

Je to kopie známého tisku: »Přísloví česká aneb Adagia Bohemica... Pragae, typis Adalb. Georgii Konias A. 1705«. Pod předmluvou podepsán vydavatel, známý vychovatel hr. Thuna. Srvn. Jungmann, IV. 29, Hanuš ČČM. 1851, 136, Jireček, Rukověť I. 254 atd.

Zajímavý je rukopis tento tím, že náležel Jungmannovi. Na přídeštním listě připsáno: »A domino Táborský dono accepi J. J. 1826«; pochází-li také zápisek olůvkem 12ª od Jungmanna či od Táborského, těžko říci: nad podpisem ‚Antonius Ignatius Konias' připsala tam ruka XIX. století »holomek«; z knihovny Jungmannovy přibyl pak do knihovny carské.

Zmínku o nich dle udajů Perwolfových učinil J. Gebauer v Lfilol. VI. 1879, 46.

13. Hankova kopie spisu o Maximilianovi.

Kopie rukopisu musejního; sign. Богемск. IV. F. N°· 1.

Pět foliových listů (Léta tohoto ╳ aby se pokojně chovali, poručiti ráčili) necelého textu, opsaných 1822 z rukopisu Musejního k r. 1588 V. Hankou; v nových lepenkových červenavých deskách. Tento »krátký spis o porážce a zajetí Maximiliana, voleného krále polského a arciknížete rakouského« tištěn již v ČČMus. 1834, str. 191—203; srovn. Jungmann, Historie Literat. IV. 389.

Nahoře v levém rohu první stránky připsáno: »Ex MSo coaevo bibl. Mus. Nat. Bohemici« rukou Hankovou; v pravém rohu »Do Posiedzeń ogóln. D. 13 Paźdz(iernika) 1822 od kol. Hanki w Pradze«. Byl majetkem universitní knihovny varšavské a odtud přišel sem.

Zmínku o něm má dle udajů Perwolfových J. Gebauer, Lfilol. VI. 1879, 46.

14. Historické rozpravy.

Veliký foliant XVII. století; sign. Богемск. IV. F. N°· 2.

Krásný kodex papírový o 405 listech vesměs popsaných hustým, pěkným písmem (v jednom sloupci, průměrně 30 řádků), jednou rukou. Na širokém okraji bývají často červené poznámky. Desky jsou původní, dřevěné, černou koží kryté; zlatá ořízka. Titulní list, zdá se, chybí. Sborník učiněn někdy po r. 1609 (tento rok přichází na l. 21ª); další osudy jeho jsou neznámy, zejmena se neví, jak přišel do carské knihovny. Zprávu o něm dle udajů Perwolfových (nesprávnou a kusou) podal J. Gebauer v Lfilol. VI. 1879, 46 (Perwolf našel v něm 5 kusů, nepoznal Ottersdorfa; v. t.).

Obsahuje:

I. L. 1ª—96ª Ozdobný titul uvádí hned in medias res; jsou to zápisy o českém sněmě a jeho jednání r. 1575. Začátek »Když jest podle sně-

movního snešení« ╳ »a potom sedmnáctého dne umřel, to jest v sobotu na neděli před sv. Havlem přede dnem«. Důležito historicky. (Srovnej Jungm. IV. 1029.)

Str. 96[b] prázdna.

II. 97[a]—110[b] »Inventář nový všech privilejí a obdarování stavův království Českého, kteréž se na zámku Karlštejně chovají.«

Úplný inventář listin s udáním obsahu.

III. 111[a]—116[a] »Vyznání víry dobré a svaté paměti Petra Kanyše o večeři Páně, o kterémž se praví a jistá správa se dává, že by měl upálen býti pro vyznání pravdy Boží.«

Začátek: »Vyznání víry mé o svátosti těla a krve Krystovy každému věrnému buď známo« ╳ »aby již v pravdě měli hodné tovaryšství s volenými ve všem Božím dědictví«.

Po straně přípisky červené, na př. 111 : »Petr Kanyš s jinými bratřími jest upálen pro pravdu Pána Krista, jichžto v počtu bylo všech LXXIII obojího pohlaví, mužského i ženského, u Tábora u vsi Klokoty a to příčinau slepýho Žižky léta 1421. O tom v kronyce český najdeš« etc.

Str. 116[b] prázdna.

IV. 117[a]—133[a] »Poznamenání, jakým původem mandátové královští v království českém a jiné mnohé protimyslnosti a pokušení na Bratří a jednotu její sau vycházely a vycházejí.«

Začátek: »Já Pána Boha svého za svědka beru sobě...« ╳ »tebe světlem pravdy své osvítiti a do věčného života přijíti ráčil«.

V. 133[b]—136[b] »Supplikací ponížená od srdce skraušeného v den zármutku samému Pánu Bohu, všech králův králi podaná«. (Motto z žalmu XXXIX, 5; XXXIV, 22.)

Závěr: »Dána v stínu smrti strašlivé, léta náramně těžkého, ale však důležitě potřebného i velice užitečného pokušení 1603.« (Motto z Exodu III. 7.)

VI. 137[a]—143[a] »Obeslání i listy krále Vladislava Léta 1513 paní Johance Krajířové« — jsou kopie z r. 1602 královských tří listů z r. 1512 a 1513 (»kteříž listové posavad před rukama jsau a se, kdyžby potřeba byla, bohda najdau«), dále opis vyznání víry »Paní Johanky Krajířky« téhož léta a královský patent o tom.

Str. 143[b] prázdná.

VII. 144[a]—405[a] Po vzdechnutí »Auxilium ab omnipotente Deo Optimo maximo« následuje »Diarium sen Acta rerum gestarum« Sixta z Ottersdorfa. (Jungmann, Historie Literat. IV. 424.)

»Poněvadž jsme těch časův dočekali« ╳ »byli povinni do toho zápisu JMK. a jeho dědicům králům Č. doložiti«.

Je to kopie rukopisu z r. 1596, jak svědčí chronostich na 405[b]

»Ecce Tuo voto Palamedes, docte magister,
A me sat factum sit (?) arbiotrioque Tuo;
SIt LaVs aetherno tanto pro MVnere PatrI,
AVgVstVs fInIt, DeXtera fInIt opVs.«

Tím končí tento jistě zajímavý rukopis.

15. Kronika Trojanská.

Papírový kvartant XVI. století; sign. Богемск. IV. Q. N°. 1.

Rukopis z r. 1519 o 88 listech dost již poškozený; nová lepenková vazba,

zběžné písmo s některými červenými polskými přípisky na předních listech. Popsal jej 1879 J. Gebauer dle udajů Perwolfových v Lfilol. VI. 1879, 46; důkladněji, zároveň s otiskem začátku a konce a charakteristikou jazyka J. Perwolf sám tamtéž VII. 1880, 128—129; tam odkazuji také pro ukázku textu. Zdá se jen opis tisku.

Knížka tato je necelá; kronika sice úplná 1ᵃ—87ᵃ, ale 87ᵇ začíná výklad ke čtenáři o čtení této kroniky: »Slušie pilně znamenati... « etc., který končí zlomkem: »s králem i s lidem došli pravého v této kronice« — — ostatek schází. (L. 88. je heterogenní, přivázán později, v XVII.? stol.)

Psána byla, dle závěru, Petrem Chlebkem z Pilce, Polákem, který český text na mnohých místech zpolštil; zajisté pro nějakého polského pána; v rukou polskýeh byla i v XVII. a XVIII. stol. V XVIII. stol. podepsal se na deskový list 88ᵇ Stanislaus Jaczkowsky; týž si tam připsal také píseň »O gofpothe (!) vielebna, nad wffe u boga chwalebna«; v témž století jiný Polák začal si tuto kroniku uzpůsobovati ještě více tím, že počal červeně nadpisovati polské glossy; ale brzy toho nechal. Pak přešla v majetek knihovny Załuských a s ní do carské veřejné.

Je tedy rukopis tento, zároveň s t. zv. rukopisem Lvovským, jedna z nejdůležitějších památek českopolských, svědčící, jak hluboké byly styky literarní naše s bratry Poláky v XV. a XVI. stol. (Srovn. již při rukopise č. 8.)*). Pro tuto důležitost otiskuji zde ukázku textu, kde polonismy i glossy polské jsou poněkud hojnější:

3ᵃ »Protoz obuefelen gt kral pelleus fweᵒ fynowce iafona wzacznu odpowiedi. dworv rzeczoneᵛ (borzo) brzo konecz vcinij: zadagie swoy vmyfl (chytry) lfftiwi fpijffe kmyeftu prziwefti zadanemv. a znamenage že toho oftrowa colchus morzem vifokijm ze wzech ftran okliczeneᵒ nelze ijnak dogiti Wnyemfz zlate runo bijeffie lecz lodimi a korabij morskijmij ij kaza kfobije prziwolati zfweho kralowftwie przewtipneᵒ tefzarza gmenê argon kterzifto podle rozkazanija kralowa diwne welebnofti ij krafi korab (ł) vftawij a gemv przewzdzie**) (imię) gmeᵒ fzwe argon Aiakoz nekterzi licze***) ze ten bil prwni korab (nafwiecie) wffwietie na niemz fe lide fmieli povifzokým morzi dovlafthi dalékych plawiti Aprotoz ij (dzis teraz) dnefz kazdi korab vijelkij argon wlachowije naziwagij.«

(Jiná ukázka v Lfilol. l. c.).

16. Kalendář s poznámkami z r. 1604.

Starý tisk, rukopisnými poznámkami proložený; sign. Boremck. IV. Q. Nᵒ. 2. Je to »Kalendář hospodářský a kancelářský ku potřebě úředníkům, písařům, prokuratorům, kupcům, historikům a obchody vedoucím k létu Páně

*) Podobně jeden latinský rukopis stockholmský, psaný Janem z Nové Plzně, s českými přípisky, z r. 1472, byl v XVI. a XVII. stol. v rukou polských; srovn. Dudík Forschungen in Schweden, 205—207.

**) Nad tím nadepsána jakás nesrozumitelná polská glossa.

***) Glossator udělal z černého koncového *e* červeně *ą*, aby se čtlo *liczą*; opravu je jasně viděti.

MDCIIImu, hrudnému i přestupnému«. Znak rakouský; vytištěno u Dan. Sedlčanského; na zadní straně titulu erb Hodějovských s básní Carolidesovou. (Srovn. Jgm. IV. 778.)

Tento kalendář proložen listy psacího papíru a na nich jakýs Moravan, jeho majitel, činil si soukromé zápisky. Všech listů 56. Pokračování jeho je v č. 17. Oba tyto kalendáře, velice zachovalé, v staré vkusné vazbě, byly majetkem známého bibliofila Dubrovského a z jeho sbírek přešly do carské veřejné.

Zápisky jdou od 1. ledna do 31. prosince; týkají se cest, nemocí atp Ukázkou některé:

1ª Co je do lahodného mluvení,
když v srdci upřímnosti není —
odejda od tebe všecko jinak promění. (Podpis nečitelný.)

8ª 4. febr. P. Michal starší Slavata, též p. Pavel Vostenstný (?) Kaplíř (z) Sulevic a moji služebníci dali sobě dolní brady všecky vostříhati.

36ª⁻ᵇ 20. aug. umřel Linhart žáček, mladenek můj na Židlo. (sic; sc. — chovicích).

23. aug. pochován jest žáček v kostele Židlo. (sic!).

55ᵇ 31. dec. A tak sem ve zdraví dobrém tento rok dokonal. Laus Deo.

[Kalendář 56ª má tištěno po 31. prosinci: »Zatmění světel nebeských letos v končinách země naší žádné spatříno nebude. Však aučinkové předešlých zatmění na jevo půjdau.«]

17. Kalendář s poznámkami z r. 1605.

Starý tisk, rukopisnými poznámkami proložený; sign. Боремск. IV, Q N°. 3.

Je to »Kalendář hospodářský a kancelářský ku potřebě všelijakého řádu a povolání lidem pořádně spravený a vydaný od Šebestiana Köstnera k L. P. MDCV, po přestupném prvnímu.« Vytištěn v Starém Městě Pražském u Jiříka Dačického. Na 1ᵇ přitištěno, že vydán »k poctivosti a jménu Pána Pana Jana Zeydlice z Šenfeldu na Polný, Chocni a Přibislavi.« [Srvn. Jungm. IV. 778.]

Zřízen docela týmž způsobem, zápisky též osoby a téhož rázu jako při č. 16. Listů 54. K 31. prosinci opět poznámka: »A tak tento rok dokonán jest. Laus Deo.«

[Na 3ª oznamuje kalendář zatmění čtvrté »opět slunečné téměř celé a to velmi hrozné a strašlivé, neb mrákoty uvede na okršlek zemský a zarmautí lidi i hovada; zběhne se na Váze u hlavy dračí v středu po sv. Diviši měsíce Října dne 12ho«].

18. Zápisník Bláhův.

Sborník papírový malé osmerky XIX. stol.; sign. Боремск. IV, o N°. 1. Knížka vesnického písmáka s opisy starých i nových textů; zavázána

v černém papíře; 176 listů, avšak jen 164 popsaných a počítaných. Psal jej Jos. Bláha, rozený 1755, zemřelý někdy v letech dvacátých našeho století; po jeho smrti přišel rukopis Jungmannovi a z jeho pozůstalosti do bibliotheky carské. Popis stručný od J. Gebauera v Lfil. VI. 1879, 46—47 dle udajů Perwolfových a ode mne v Českém Lidu 1897.

Obsahuje:

I. 1ª—11ª »Píseň pamětní historická o příjezdu do Prahy a korunování na království České Frydrycha Falckrabího z Rejnu a Alžběty manželky jeho L. P. 1619 dne 4. a ona 7. listopadu.« Známá píseň Lomnického [srv. Jungmann, IV. 173 c)], kterou Bláha 1802 nalezl v archivě v Budějovicích a poslal Vavákovi »oDe Mně a VČInLIWě a s CéLa přepsaná Iozef BLáha, rozenI W HLIzoWIe Dne DWaCátého DrVhYho Vnora.« K opisu přidává pod čarou své poznámky; na př. 9ᵇ píše o mincích, tehdy ražených: »takovych peněz viděl sem v mém mládí kolik u ženských na krku a koralů, což sem nevěděl, co znamenaly.«

Na l. 11ª—12ª připojil si životopis Lomnického.

II. 12ᵇ—15ª »Exekucí pánů českých neb poprava smrtedlná 1621« Na konci si připsal »koneC pánVM a Českc sLáWIe (nenahražena) škoDa! Iozef BLáha« (Jungm. V. 215).

III. 16ª—28ª Táž píseň jako sub I. (79 strof 4řádkových), jinou rukou však;

IV. 28ª—47ᵇ »žalostná poprava některých pánů českých v Praze na rynku staroměstským 1621« 66 strof 8řádkových s vysvětleními; ale vysvětlení necelá, schází konec. Rukou jinou. Autor v 65. strofě se jmenuje:

»Já skladatel této písně
Na srdci zarmaucený,
skrze vaše bauřky pyšné
ačkoli ochuzený,
WšAk to niC tak nelituji
jako tu naši SLAWu,
JIž ten LEv Náš Snad niKdY
Zas nepozdvihne svou hlavu.«

Báseň tedy Václava Jilenského (Jungm. V. 204), nebo (dle Jirečka, Rukověť I 313) lépe Jelenského; obě opsány nejspíš Vavákem.

V. 48ª—68ᵇ »Catalogus aneb posloupnost všech pánů administratorův pražských Consistoře dolejší pod obojí přijímajících«. Sestavená Frant. Vavákem 1815 (na 48ᵇ si také na toto své sepsání složil báseň), přepsaná Bláhou.

VI. 69ª—91ª »Hystorye o životu, smrti a pohřbu Osvíceného pána, pana Albrechta Václava Euzebia rozeného pana z Waldštejna . . . nejprv v rytmách psaná a snad i složená v Jičíně 1638 a nalezená v knihovně kláštera Sedleckého L. P. 1786« 207 strof 4řádkových (»může se zpívat obecní notou«) s poznámkami. [Jungmann *) V. 210.] Z nich zajímavá poznámka.

69ᵇ »Sedleckého slavného kláštera biblioteka přišla v licitaci k prodání 1786; koupil ji do Kutny Hory pan Hořický, zlatník, který byl mojí matky přítel; od něho sem pěkných spisů a knih odkoupil a také obdržel, jako

---

*) Tato píseň, jakož i I. a II, vyskytá se také ve sborníku Vavákově Musejním, o němž viz zprávu Dra. Č. Zíbrta ve Věstníku král. č. učené společnosti 1894. X. 3—4.

i tyto spisy a zase s nimi zvláštnímu muži Janu Františkovi Vavákovi sloužil, který dle kronik opsal a vysvětlil, neb on vždy více historických knih užíval. Bláha.«

Z písně samé bibliograficky zajímavé jsou strofy:

87ª CLXXI. Hned po jeho usmrcení
list ve Vídni vytištěný
vyšel jako malá kníha,
jenž Frídlanta vlastně stíhá.

K tomu poznámka: »slove ‚Exekuce Fridlandské zrady' vyšel v řeči německé a přeložen též na česko 1634« (kniha tato není u Jungm. ani u Jirečka).

91ª CCVII. strofa končí slovy: »WaLDštejn štlastnIe bojoWáL a zaWIstI přeMožen« chronostich značí 1634.

Na ll. 91ª—98ª jsou některé další historické zápisky o Valdštejnovi.

Pak následují 4 listy heterogenní, jinou rukou psané; obsahují 99ª—101ª také Valdštejniana.

VII. 102ª—164ᵇ »Zbírka některých mravných, poučujících a obveselujících řečí a povídek v jedno sebrané a vypsané od Jos. Bláhy. DatVM ČtrnaCtého CIerWna«.

Jsou to výpisky z bible, Vídenských Novin, Učitele lidu na r. 1787, Numy Pompilia, Zieglera, Galaše atd.; zamýšleno patrně dále psáti, ale nedokončeno; končí se 164ᵇ výpisem z Galaše: Něco o ženách.

Knížka zajisté dosti charakteristická na českého vesničana.

19. Jádro.

Rukopis XV. století; sign. Богемск. VI. o N°. 1.

Kodex v novějších kožených deskách s červenou ořízkou; papírový, krásně psaný; první list s malovanou inicialkou, dále vůbec rubrikovaná záhlaví; v jednom sloupci, průměrně 26 řř. Listů 229, nečítaje jeden přídeštní: katalog jej však čítá a tak rkp. začíná vlastně listem 2. Široký 10 cm. 4 mm., vysoký 16 cm. 3 mm.

Obsah:

1ª list přídeštní; různé »lusus calami«: »S. Joannes Mystopolus — Poymi ſobie mladu dyeweczſſku — atd.«

2ª Titul: »W*)e jméno svaté Trojice i syna i ducha svatého Amen. Počínají se kniežky, kteréž já nazývám jádrem, vybrané z mnohých knih lékařských . . . etc.«

2ᵇ Obsah (podoba člověka s tituly nemocí).

3ª Začíná vlastní rukopis: »Dále že bolenie hlavy« etc. a jde (vyjma prázdné strany 114ᵇ, 115ᵇ, 121ᵇ, 202ª, 203ª, 204ª, 205ª, 206ª, 207ª 208ª) s rozmanitými, někdy pozdními přípisky až do 230ᵇ, kde úryvkem »když jím zmyješ« — — rukopis necelý končí.

Rukopis ten v pořádku a obsahu zhruba souhlasí s rkp. dříve štokholmským z r. 1550 (nyní v Brně) a pražským universitním sign. XVII. H. 22. Je to známé »Jádro« staročeské (srovn. výklad u Dobrovského, Geschichte d. böhm. Sprache und ältern Lireratur 1818, 289, Durdík, Forschungen in Schweden für Mährens Geschichte 1852, 174—176, 182—183, Hanuš,

*) Ozdobná inicialka.

Dodavky a doplňky k Jungmannově Historii Literatury II. 44 atd.) a to rukopis Jungmannův, týž, o kterém Jungmann, Historie literat.[2] III. 277. dí: »jiný z 2. polovice XV. stol. u mne v 8 malém, listů 218 ...« Je zde chybou buď piseckou či tiskovou vysazeno 218 m. 228 a toto je vskutku počet listů bez titulu. Rukopis jinak nemá nikde datování, konec, kde by snad bylo, schází. Z pozůstalosti Jungmannovy přišel do knihovny carské; zmínku o něm učinil dle udajů Perwolfových J. Gebauer v Lfilol. VI. 1879, 47. Nejnověji podal o něm zprávu, s velice nesprávným otiskem A. Θ. Змѣевъ: Русскіе врачебники. СПБ. 1896, 153—154 [srovnej Český Lid, VI., 1897, 106—107).

20. Koňské lékařství.

Papírový rukopis v 12⁰; sign. Богемск. VI. O, N⁰· 2.

Knížka valně již schátralá; 120 listů popsaných a jeden přídeštní; rukopis sám stránkuje 1—217 mylně (má str. 132, 161, 166 dvakrát) jen do 109ᵃ. V staré vazbě, velice odřené; na zadní desce vytlačeno: »... nad pív vaření králova ... Nového města Pražského na r. 1683«; z toho, je-li vazba původní, zdá se, že pochází rukopis z konce XVII. stol., ačkoli písmo spíš má ráz XVIII. stol. Další osud této knížky oznamuje přípisek na přední desce: »Zbírka tato nalezena na Dobřanské půdě v zlaté ulici od Schrittra«; pak byl majetkem jakéhos filologa — neboť zajímavější slovce jsou podtrhána tužkou — snad Jungmanna? a pak, nevědomo kdy, odkud a jak, přibyl do knihovny carské. Kromě titulního listu je celý.*)

Obsahuje:

I. 1^{a-b} dva stručné zápisky: »Proti ochvatu koně ...« a »Aby housenky zelí nejedly ...«

II. 2^a—59^a koňské lékařství; a to asi týž text, co u Jungm. III. 290 a).

Začátek: 2^a »Počínají se lékařství konská, zkušená od mistra Albrechta, lékaře císaře Oldřicha, a mistra Havla kováře, který byl u císaře Zigmunda, takto. Kdo chce konské lékařství umněti, ten čti tyto knihy a ty jest složil mistr Albertus, císaře Oldřicha lékař a koníř z Neapolie urozený a toho jest všeho [2^b] pokusil učený mistr Havel lékař, ježto byl u císaře Zigmunda kovářem i konským lékařem. A toho sám potvrzuje, že jest toho zkusil při mnohých dobrých koních, kteréž jest jemu byl císař poručil .. « etc. konec 56^b ».. budeť zdráv.« K tomu připojeno hned

»Skládání mistra Štěpána, lékaře dobrýho někdy císaře Zikmunda. Prášek udělati ...« etc. » ... bude zdráv« 59^a.

III. 59^b—109^b »O štěpích« (srovn. Jungm. III. 251, 254, 255). Obsahuje rozmanitá poučení o stromech, štěpování, vinicích atd.

IV. 110^a—120^a »Rejstřík, na kterým listu co stojí,« v pořádku knihy.

Konečně na zbylou str. 120^b připsáno v XIX. stol. neumělou rukou značně vybledlým inkoustem: »Proti muškám,« poučení hospodářské.

---

*) Nepočítají-li se totiž rozmanitá poškození; mnoho již shnilo, mnoho smyto vodou, mnoho rozmazáno inkoustem a mezi nynějším listem 97. a 98. vyříznuta největší část listu, takže ze stran starých 192 a 193 zbývá jenom uzounký proužek.

Vzhledem k velikému rozšíření těchto »lékařství« a »štěpařství« nemá tento rukopis větší důležitosti než kterýkoli tisk soudobý. Zmínka o něm v Lfilol. VI. 1879, 47.

21. Sturzenfeldovy traktáty.

Papírový sešitek XVI. stol.; sign. Богемск. XV, F N°· 1.

Osm listů archových (poslední stránka nepopsaná) v nových lepenkových deskách. Obsahují dva traktáty mravokárné z r. 1562; v XVIII. stol. byly majetkem knihovny Załuských, s ní přišly do carské veřejné. Zmínku o nich učinil J. Gebauer (nazývaje však — patrným omylem piseckým — pisatele jejich Štarcenfeldem) dle udajů Perwolfových v Lfilol. VI. 1879, 47.

Zdržují v sobě:

I. 1^a—3^b »Rozepře mezi mnichy a čerty« (Tento nadpis psán červeně). Na první straně (1^a) je napřed položena »předmluva«, začínající slovy: »Jest všemu světu vědomé..« etc. a končící zajímavým výkladem: ..»chtěje, aby v našem jazyku nějakého okušení takového žertovného (však ne daleko od pravdy) způsobu psaní bylo, rozepři tuto sem sepsal, v kteréžto jak dobrých nic nedotýkám, tak zlým nic nefolkuji. Ty, bratře, tím oumyslem čti, jak sem já sepsal a léta Páně 1562 z písem svatých vyhledal. Aminadab z Sturzenfeldu.«

Na str. 1^b začíná pak tato šprýmovná rozepře »Tuto se počíná stížná žaloba mnichův proti čertům...« etc. a končí se 3^b ..»čert z spravedlivé vejpovědi poděkoval a na památný peníz bez meškání dal.«

II. 4^a—8^a »O Antykrystu a jeho holomcích. Noviny, ačkoli staré, ne každému známé« (Nadpis opět červený.) Spisek opět Sturzenfeldův, velice štiplavý a bodavý proti soudobému kněžstvu; mezi jinými tam vystupují v hádce: »starý Čech, kněz Pavel Smetana, kněz Jebavý Pavlíček, kněz Jan Nožnička, Pípa, kněz Šídlo...« etc. kněží na konec vypukají v nářek a skládání končí se 8^a nářkem jejich kuchařek: »A nám také běda nebohým, kuchařkám vašim věrným.«

Oba tyto satirické, vtipné, však břitké spisky byly dosud v literatuře naší neznámy; tolikéž autor jejich Sturzenfeld; ani u Jungmanna (Historie literatury) ani u Jirečka v Rukověti nelze jich nalézti.

22. Zlomek legendy o sv. ?.

Pergamenové přídeští XIV. stol. v rukop. sign. Лат. I Q N°· 166.

Rukopis sám je latinský výklad evangelií a epištol na celý rok. Obsahuje 313 pěkně psaných, papírových listů; krásná inicialka, pěkné rubrikace. Jest úplný, jen latinský, ve staré originalní vazbě, již valně poškozené. Písař slul Ondřej dle přípisku na zadní desce (přípisek oznamující cenu knihy moli snědli); kodex je původu českého; i v XV. a XVI. stol. byl v rukou českých, jak dosvědčuje rozmazaný a nečitelný přípisek český (»...boha....odtud...«) na přední desce. V XIX. stol. stal se majetkem knihovny Tovaryšstva přátel nauk a odtud přešel do carské veřejné.

V tomto rukopise vykazuje katalog »polonica« na přídeští. O tomto přídeští zde více.

Před prvním listem zmíněného kodexu je silný, žlutavý list pergamenu, s kazem (mezi 18.—22. řádkem), asi 13 cm. 5 mm. široký a 20 cm. vysoký; popsán ve dvou sloupcích po 27 řádcích krásným písmem druhé polovice XIV. století. Do tohoto listu zavázáno prvních 12 listů rukopisu latinského tak, že po l. 12[b] zbývá uzoučký proužek, ostatní všechen list je před 1[a]. Zdá se, že ještě jiné listy téhož kodexu byly tak knihařem rozřezány, ale zbývají již jen úzké proužky bez písma; zejmena byl tak také jeden celý list přídeštím zadním, ale největší část jeho (i s písmem) byla kdysi vytržena. Obsah jeho i popis se zde otiskuje poprvé.

[1[a]]*) nuczy prziedlozem ma | liczko ſwu hlawu polo | zieczy odpoczynula. | kdiz pak pan doma bil | ze ſie neſmyela ſweho | lozie warowaty kdiz | gie vczila ze muz gegie | vſnul ſlozie wſtanyeſſe | a hoſpodinu ſie ſnaznye | modleſſe Akdiz pak *t* | mſſie poſluchaſſie ny | kdy neſiedyela ale ne | bo ſtala neb kleczala | neb padnuci ſie bohu | modlila yzadne ſto | liczie wkoſtele negmie | wala. Ale kdiz gſu ka | zali nazemy gie ſieda | la Aſtaku pokoru ſta | kym nabozenſtwym | przigymaſſe kazatel*e* | wa ſlowa yakoby ſa[m] | hoſpodyn knyey oſob | nye mluwil. Akdiz gie | zaſtolem ſiedala nebo | obohu mluwila nebo | naknyzkach czetla. [1[b]] nebo owſſem mlczela. | Take proſweho muzie | zapowied zgiewnye | ſie poſtiti neſmyegieſſe. | wſſak taynye tieleſny | ch potrzieb ſwemu tie | lu vgymaſſe. Atak | ſie geſt yprzihodilo ze | dwogym vſilym ſwe | tyelo mu*t*yla. Naypr | we zeſie gie ſnaznye | dobrich ſkutkow drza | la. A druhe ze vczynye | nye dobrich ſkutkow | wſſym ſnazenſtwym | przieliſſnye tagila ne | bo czo geſt wedne v | czynyti nemohla a | ny ſmyela | togeſt w | noci doko | nala nebo kdiz gest | toho potrzieba bilo | tehdy v bratrzy tocziſſ | vmnychow czielu nocz | kamenye noſila abi | ſpieſſe koſtel dodyelan [2[a]] bil. Atake kgytrznye[m] | ſhradu ſchodyeczy boſ | ſymy nohamy naoſ | troſt cieſty any zymy | tbagicz opuol noczy | zadwie myly chody | eſſe. A protoz kral nebe | ſky gie bez zaloby cho | waſſe azwlaſſtnym | darem kmalzenſtwy | gy darzieſſe awſſecz | ko gy uweſſele obra | czowaſſe. Wtom to | cziſſ nebo yakzkoli | wiek promdlobu ſwe | ho zywota czaſtokrat | mdleby dyetky po | rodila wſſak dyw | nye po | krzſczeny**) | Akdiz pak | prwe dyetie bieſſe po | rodila Apokrzſtu v | mrzieloby wſſemu | dworu gest przika | zala aby ſie ktanci | przichiſtali. Wkte[2[b]]remzto tanczy ona wel | my weſela poczie chody | ty yakzkolywiek zſwe | mladoſti przielyſſnye nenawydieſſe. Kdiz | pak gegy zpowiedlník | welmy ſie tomu weſe | ly dywie gye tazaſſe | proczby tak weſela bi | la. Ona ſplaczem od | powiedye. Onaymy | leyſſy otczie czili ya ſie | negmam radowaty. | kdiz hoſpodyn wſſemo | huczy raczil my taky | dar daty ze prwy plod | brzicha meho raczil | kſwemu ſwatemu dwo | ru przipſaty. Vtieſſil | gy geſt kral

---

*) Ruka XV. stol. udělala novým inkoustem z toho *krzſtieńy;* ale staré čtení je ještě dobře patrno. Text je zde vůbec jaksi popleten.

**) Zde značí 1[a] stranu první, sloupec levý; 2[b] stranu druhou, sloupec pravý; kolmé čárky označují rozdělení řádek rukopisu. Chybné litery neb slova otiskuji kursivou.

nebefky | geden den nagiegiem | dyetiety wgednom dy | wu fnad dobrich budu | czich wyeci nebo kdiz | znowu dyetie krzfcze | ne gedenby na fwu ru | ku drzal namffy. ato. || . . .

Při vyhledávání pramenu a zjišťování této legendy s velikou ochotností byl mi nápomocen zvláště p. bibl. Patera (zdálo se mu dle popisu vnějšku, že je to část rukopisu Drkolenského) a P. Fr. Ekert, farář u P. Marie Sněžné; ale nepodařilo se nám ani zjistiti jí, ani jejího pramene.

Zlomek jinak vyniká přesnou mluvou staročeskou, podobnou mluvě Passionalu; zajímavého poměrně je jen málo: své tělo *mútila* 1[a] [ač není-li chybou opisovačskou m. *mučila*], ještě *malženstvi* 2[a]; konec zdá se býti poněkud neobratně překládán. Neboť že naše legenda je překlad z latiny, o tom tuším nebude pochybností.

23. Menší legenda o sv. Kateřině.

List pergamenový XIV. stol., přídeštní*) v rukop. Лат. I O N° 39.

Rukopis sám jsou latinské modlitby XVI. stol., z biblioteky Załuských do carské veřejné odevzdané, 16⁰, s polskými přípisky; na jeho zadní desce objevil 1891 A. Brückner zmíněné pergamenové přídeští, obsahující 31 ozdobně psaných staročeských veršů, poznal, že je to variant t. zv. brněnské legendy o sv. Kateřině, kterou objevil 1886 v Brně a 1887 v Časopise musea království Českého str. 207 a nn. otiskl A. Patera, srovnal s vydáním Paterovým a otiskl v Archivu für slavische Philologie XIV, 1892, 2—5. Tam odkazuji také pro zprávy další.

Je to, jak právě vyloženo, zlomek menší legendy o sv. Kateřině. Větší kus této legendy, jemuž schází dle domnění Brücknerova l. c. 3. jen něco málo na začátku, nalezený Paterou v Brně, obsahující 467 vv. ve čtyřřádkových strofách, mnohde nesouvislých, doplňuje se vzájemně se zlomkem Petrohradským a to takto: v. 290 doplňuje Petrohradský zlomek, vv. 296 až 301 zlomek brněnský, 302—303 zlomek Petrohradský; po v. 315. předpokládal Patera mezeru 4 veršů, náš rukopis ukazuje, že jí nebylo; v. 316 doplňuje zlomek Petrohradský. Celkem srovnávají se oba zlomky od verše 280 až 317 dle vydání Paterova. Zlomek petrohradský podobá se brněnskému zlomku legendy o sv. Jiří; možná, že tvořil s ním podobný sborník, jako zlomek brněnský s legendou o sv. Margaretě.

Byl-li skladatelem také českého textu — neboť, že legenda naše pracována jest podle neznámého dosud latinského vzoru, v tom se srovnávají Brückner i Patera — »Jakub, ježto všecko složil« jak se skladatel nazývá sám ve zlomku brněnském (v. vydání Paterova 440 a 456), není úplně jisto. Za skladatele pouze latinského textu pokládá jej A. Patera, v časopise Musejním l. c. 206 a J. Pelikán, Výbor z literatury české I.[2] 1893. 101, za skladatele českého textu A. Brückner l. c. 3 a j.

*) Také brněnské zlomky legend o sv. Jiří, sv. Kateřině a sv. Margaretě byly nalezeny podobným způsobem v latinských inkunabulích ‚Nicolai Lyrae Postilla‘; zdá se tedy, že celý ten sborník (nebo dva sborníky, jak spíše se podobá pravdě) přišel rukou knihaře XVI. století na zmar; do XVI století snad byly oba sborníky ještě celé. Sborník, jehož částí byly brněnské zlomky legend o sv. Kateřině a Margaretě, byl dosti veliký, obsahova dle všeho také, jak správně ukazoval p. kustos J. Truhlář v Athenaeu V. str. 253, legendu o sv. Alžbětě.

24. Opis Velešína.

Papírový rukopis XVIII. stol., sign. Лат. XVI. Q. N°. 36.

Malá knížka v lepenkové vazbě; 51 listů s několika přídeštími. Na přední desce krásné »ex libris« Cerroniho (Jana Petra), známého přítele Dobrovského. Pod tímto ‚ex libris' přidána jest rukou Jungmannovou poznámka, že o Velešínu pojednává v historii literatury Jungmann str. 83, Dobrovský II. Auflage 105. Písmo je velice pěkné, s rubrikovanými záhlavími.

Opis tento pořídil (nebo dal si poříditi) podle rukopisu kapitulní knihovny olomucké Cerroni a poslal nejspíš k použití Dobrovskému. Takových kopií staročeských slovníků je v pozůstalosti Dobrovského v Museu několik. Další osudy jeho jsou mi neznámy. Snad přišel s pozůstalostí Dobrovského do Musea a odtud jej Hanka dal vytisknouti (jako jiné tamže chované, na nichž podobně jsou censorská imprimatur) a pak věnoval Jungmannovi — či snad věnoval jej Dobrovský sám někdy po r. 1813 Jungmannovi a ten jej půjčil Hankovi k vydání? Tolik je jisto, že dle přípisků censurních byl tento rukopis 18. ledna 1830 předložen censuře s jinými, avšak nevyřízen; podruhé předložen s jinými 18. srpna 1832, a 26. srpna téhož roku udělil mu Willmann »imprimatur«; a že je to tedy týž rukopis, podle něhož vyšlo 1833 jediné vydání Velešína v Hankově »Zbírce nejdávnějších slovníků latinsko-českých« str. 104—154. Konečně byl majetkem Jungmannovým a odtud 1856 přešel do knihovny carské.

Počíná 1^a »Lexicon parvum latinobohemicum e Ms. cartaceo sec. XIV. fin. Bibliothece Rmi. fid. Capli. Olom. N . . . Auct. Jo: de Welessina Presb.« (Týž titul u Jungm. Hist. Liter. II. 7.)

Pak ve dvou sloupcích text slovníka, pěkně psaný, stránkovaný. Konec: 51^a »ayá chczi nato przeſtatý knieze Jene z Weleſſýna Anno domini etc. LVIII.« (Týž závěr u Jgm l. c.) K tomu rukou Jungmannovou »t. g. 1458«.

Na poslední straně připsáno (v jednom sloupci):

51^b Ex eodem codice post statuta Arnesti Archiepī Pragen.

Hymnus.

Zavítej k nám, svatý Duše,
navštěv naše hřiešné duše,
osvěť naše srdce hřiešná;
utěš přielišně smutná;
vypuď hnis z hříchu smrtedlného,
dej poznánie božství svého,
o předrahý dárce milý,
vzezřiž na nás hřiešné tuto chvíli,
pošli dar ducha svatého
do našeho srdce hřiešného,
vyžeň ďábla šeredného,
ať poslúcháme slova tvého svatého,
a (sic!) skutky toho plnili
a potom se tobě dostali.
Stvořiteli, rač to dáti,
hřiechuov se statečně lkáti (sic!)!

(Transkripce, interpunkce a čísla veršů jsou ode mne.)

Je to kopie slovníku, zvaného ‚Velešín', pocházejícího patrně z r. 1458 dle závěru, jak Jungmann správně si poznamenal.*) Kopie XVIII. století, kterou měl od Cerroniho Dobrovský a která byla také majetkem Musea. Neboť Jungmann, Historie Literatury ^{2}, II. 7 dí: »rukopis v Museum, v 4⁰, ze 16. století« a popis jeho úplně se shoduje s naší kopií. Je tedy tvrzení jeho o XVI. stol. omylem a má býti XVIII. stol.; letopočet v závorce přidaný (1558) bude nejspíš jen omylem tisku m. 1458. Omyl ten přišel pak i jinam srovn. Gebauer Historická mluvnice I. 687, II. 629 atd. Kopie tato pak dostala se nějakým způsobem Jungmannovi (srovnej hořejší dvě hypothese, z nichž mně zamlouvá se první) a odtud do Petrohradu. Museum nyní této kopie ovšem již nemá; potvrdil mi to zvláštním ohledáváním p. bibl. Patera.

25. Rada otce synovi.

Papírový rukopis v menším kvartu z r. 1403—1404; sign. Лат. I. Q. No. 18.

Latinský tento lístek, psaný rukou písaře Šimona, obsahuje 1a—59a různé latinské traktaty (Meditationes scti. Bernhardi atp.), 59b—83b Synonyma Isidori; 84a—88b pak zapsána naše »Rada«, 89a—90b různé zápisky latinské, 91a—93a latinské recepty s českými glossami [glossy tyto objevil a otiskl A. Patera v Časop. česk. Musea, 1892, 394] jinou rukou, 94a—119b různé latinské traktaty různými písaři XV. století. Vročení jsou na listu 59b a 119b. Původ český.

Rukopis tento byl majetkem jakéhos polského kláštera, pak přišel do varšavské universitní knihovny, odtud do Petrohradské veřejné. ‚Radu otce synovi' vykazuje v něm již katalog knihovny [u Patery, ČČM. 1892, 394 omylem udáno číslo rukopisu *8* místo *18*], veřejně o této ‚Radě' zprávu podal A. Brückner, Archiv für slavische Philologie XIV., 1892, 5—11, kdež také otiskl varianty její proti textu ve Výboru z literatury české I. 909—928. Celý její text otiskl s varianty všech známých rukopisů A. Patera, Časopis Musea království českého LXVI, 1892, 394—415. Na obě tato místa odkazuji pro širší zprávy.

Text tento jest poměrně nejlepší ze všech známých; proti správnějšímu textu Roudnickému vyniká úplností, scházejíť mu pouze 4 verše a to v. 299 a 300, pak v. 621—622.**) Je to, rada otce synovi', známá staročeská báseň o 644 vv. (rukopis náš, počítaje po způsobu středověkých básníků českých vůbec, teprve dvojici rýmem spjatou za verš, píše pravidelně dva verše na řádek). Její vydavatelé nejnovější, A. Brückner i A. Patera, projevují sice jisté pochybnosti o jejím původci: Patera l. c. 394 dí »Radu

---

*) Hleděl jsem se v knihovně kapituly olomucké zvlášť o tomto rukopise informovati, ale není veřejně přístupna, toliko na zvláštní žádost.

**) P. bibl Patera (ČČM. l. c.) sice neuznává této poslední mezery, pokládaje verše rukopisu Musejního: »Nebuď toho daru již synu, lichý, by všechny hrdosti nebo pýchy« za interpolaci. Rukopis roudnický i universitní ovšem také těchto veršů nemají, ježto právě v těchto místech mají utržené listy. Ale smysl ukazuje jasně, že mezi verše u Patery 620 a 621 musí se přidati zmíněné tyto dva verše rukopisu musejního, takže pak má ‚Rada otce' 644 veršů.

Otce synovi, *připisovanou* panu Smilovi Flaškovi z Pardubic,« Brückner l. c. 5: »dies Gedicht wurde dem Smil Flaška zugesprochen; erweisen lässt sich nur, aus dem gedichte selbst, der adlige Stand des Verfassers;« ale již z vývodů J. Feifalikových, Sitzungsberichte der kaiserl. Akademie der Wissenschaften, Phil.-histor. Classe, XXXII. Band, Wien 1859, zvláště str. 706—709 ukazuje se autorství Smilovo úplně bezpečným; k mínění tomu přidává se i Jan Gebauer, Památky staré literatury české vydávané Maticí Českou I. Nová Rada, 1876, str. 9., a dá se nyní ještě bezpečněji opříti svědectvími jazykovými a slohovými.

26. **Přísežní formule.**

Svazeček listů XV. stol.; sign. лат. II. Q No. 142.

Rukopis papírový z počátku XV. století, pěkně psaný, v modré nové obálce o 37 listech. Necelý; zdá se býti kusem téhož rukopisu, jako č. 27.; písmo obou a formát jsou si velice podobny. V XVIII. stol. byl majetkem knihovny Załuských, odtud přišel do carské veřejné. R. 1870 byl půjčen ke srovnání Hermenegildu Jirečkovi, který (na listě vloženém) určil jeho obsah a položil jej do roku 1410—1415; užil ho při vydávání zmíněných textů, první formuli otiskl diplomaticky (ale nesprávně) 1871 v Codex juris bohemici II. 2, 27 (»e codice manuscripto juris Bohemici olim Załuskiano, nunc caes. biblioth. Petropolensis«), dále varianty tamtéž II., 2, 331—332 a 256 nn.; avšak otisky jeho jsou libovolně transkribovány a nyní nedostačují; proto se zde otiskují znova. Pak zmínil se o něm B. Dudík v Sitzungsberichte der kais. Akademie der Wissenschaften, Wien, 1879, Philosoph.-histor. Classe, XCV, 361 (pod č. 112.), nevěda o tisku Jirečkově. Z pražských je nejpodobnější rukopis univ. knih. I. G 18. l. 35 až 46, 134—150.

Obsahuje:

I. 1a—29a »officium minorum tabularum«. Právnické zápisky známou středověkou latinsko-českou haťmatilkou; na str. průměrně 22—38 řádek, str. 8b a 29b prázdny. Velice mnoho českých slov, nejenom ve formě české na př. 4b cum quis citatus *hrady prawo* et vult ducere testes etc., nebo 5a qui susurrat iuranti id est *poſſepcze,* iurans perdit,« nebo 8a »pro abscussa *za ſſutye*« atd., nýbrž také latinská koncovka u českého kmene: »cum *zaſtupconibus,* dedit *kmetonibus*« etc. nebo lat. předložka s českým pádem, lat. subst. s českým adjektivem (při čemž vždy řídí se vše podle češtiny) na př.: »sine *zmatku*, duobus *vſedlymy*, recipere *kmetſku* iuramentum« atd. atd. Zajímavé jest stotožnění *Ratmyr* i. e. *Raczko* 5a.

II. 30a—30b »fforme iuramentorum.« (Srovn. Jungmann II. 87; zde se otiskují věrně; Jireček otiskuje libovolným jazykem; pouze interpunkci dodávám).

Natom przyſſaham, gymz mye P. wyny, bych ſye gemu wgeho dyedyny vwazal bezprawnye, tyem ſem gemu wſym newynen; tak my boh pomahay y wſy ſwyety. Ita domini Barones invenerunt anno etc. LXVIII, feria VI quattuor temporum pentecosten.

Natom przyſſaham, ze Jo. gma mediam curiam araturae etc.

Natom przyſſaham, ze Anezka geſt ſprawedlywa kewſſyem dyedynam W kopetczy poſwem otczy pomykſowy, geſto ty dyedyny ſprawedlywye myel y drzal; tak my buoh pomahay.

Natom przyſſaham, ze dyedyny wdalczytrzych*) gſu zdenkowy a Machna tu nycz nema; tak my boh.

Natom przyſſaham, zeſem ſwym ſeſtram Many a kunczye wyecze wyena dal nez gynym gych ſeſtram dano; tak my boh.

Natom przyſſaham, gymz mye N. wynny, bych kazal ſwey moczy N. vczynyty gemu ſkodu nageho dyedynye W. bezprawnye, tyem ſem gemu wſym newynen; tak my boh.

Natom przyſſaham, gymz mye N. wynny, bich gemu vczynyl ſkodu ſwu moczy bezp^u^wnye, tyem ſem gemu wſym newynen; tak my boh.

Natom przyſſaham, gymz mye N. wynny, bich gemu vczynyl ſkodu ſwu moczy bezp^u^wnye nageho dyedynye N., tyem ſem gemu newynen; tak.

30^{b} Natom przyſſaham, zeſem nemohl byty naſwem roku proty yeſkowy pronemocz; tak my boh.

Natom przyſſaham, gym**) mye N. wyny, bych gemu byl dluzen X hrzywen ſtrzyebra bezz lota zahotowe pozyczenye penyez, tyem ſem gemu wſym newynen; tak my boh.

Natom przyſſaham, ze yeſt N. gyeſkowy vczynyl ſſkodu ſwu moczy bezp^u^wnye nageho dyedynye mN. narozlycznem nakladye etc.; ut in proditione continetur; tak my boh etc.

Natom przyſſaham, ze gyeſſek mykſowy geſt dluzen X marcas ....

Natom przyſſaham, ze my geſt Ian vczynyl ſkodu ſwu moczy bezprawnye name dyedynye mn. a ta ſkoda na n., na n. a na n. za X marcas minus lothone; tyem my geſt wſym wynen; tak my boh etc.

III. 30^{b}—37^{b} další formule, dědičné etc., makaronské, jako sub I.; na př. 33^{b} »debuit ei poſtawyty yeſſka de pyetypeſſ kuprawey rzyeczy letoſſ ultimo sabbato« ...

IV. 37^{b} Nahoře nadepsáno ‚manus bergow filii'; dole pak tento zápisek:

»Pamyet ma, yakz geſt markrabye kazal, at mam liſt k markraby prokopowy akupanom naſud, zet my**) kralowa myloſt przymem liſtu oſtawuge azemye nykdy vrzada any lyſtu nezbawyl, Ale ze wely, abych przytom lyſtu byl oſtawen azemye markraby poruczye a prawy gemu, ze my geſt geho myloſt y odvmrly y gyne wyeczy, czoz ſye ſudyty ma, poruczyl, Abych gye podle prawa wedl. Atake atmy kupurkrabſtwy nyeczo da, geſtot bych mohl do geho myloſty traty — —« [ostatek schází].

Je to, jak se dle jazyka i pravopisu vidí, jeden z nejstarších právnických sborníků.

---

*) Rkp. zřejmé —*rz*— patrným omylem piseckým.

**) Tak má rukopis.

27. Legenda o Pilátovi:

Codex mixtus XV. stol.; sign. лат. I Q No. 175.

Šestnáct rozbitých a potrhaných listů, nestejných (l. 1^a—4^b zdají se heterogenní, mladší; rovněž tak zdá se pozdějším list 16.) necele popsaných (str. 15^a a 16^a prázdny, na 14^b jen půlčtvrté řádky lat. zápisku, podobně jen krátké zápisky lat. na 15^b a 16^b) písmem první polovice XV. stol. Zdá se, že souvisel s »přísežními formulemi«, vypsanými právě pod č. 26. Psán byl (dle explicit 14^a) od Zikmunda z Nezěva, diktován od Šaška z Macovic; vročení není. V XVIII. stol. byl majetkem knihovny Załuských, z této přišel do carské veřejné.

Objevil jej 1891 Brückner, podal o něm zprávu s otiskem první a poslední kapitoly (s lat. originalem) z legendy o Pilatu v Jagićově Archivu für slav. Philologie XIV. 1892, 22—27. Otisk jeho je velice pečlivý (v následujícím otisku jsou odchylky od něho a jiné omyly písecké tištěny kursivou) i popis dosti dobrý (mýlí se v počtu stran): avšak nebude přece zbytečné otisknouti text legendy o Pilatu celý, ježto je zajímavý literarně.

Obsahuje:

I. 1^a—11^a zlomek legendy o P. Marii; latinsky; listy 1^a—4^b zdají se pozdější;

I. 1^b—14^a legenda o Pilatu (»vita Pilati«), staročesky; v katalogu zápis, že polsky; první a poslední kapitolu otiskl Brückner l. c. 24—25; psáno v jednom sloupci po 35—40 řádkách;

III. na 14^b, 15^b, 16^b tři recepty latinské; mezi nimi 15^b »virtutes boleti ceruini id est lanyzz«. Důkaz, že kodex je původu českého a že i po napsání byl v rukou českých; zápisek poslední je již valně setřelý a vybledlý.

Legenda o Pilatovi (»vita Pilati«, jak ji nazývá sám rukopis) bývala ve středověku oblíbeným přídavkem t. zv. evangelia Nikodemova; v české literatuře zejména starších šest známých textů (4 rukopisy, 2 tisky) mělo vůbec tuto legendu (v delším znění, s přidanými ke konci kapitolami o císaři Neronovi) vždy za evangeliem Nikodemovým. Jest překlad latinské »cura sanitatis Tiberii«, legendy pozdější, která je spracováním staršího apokryfu »Mors Pilati«. Tento latinský original naší legendy otiskl, s českým překladem dle všech tehdy známých textů srovnal a literarně rozebral J. Polívka, Drobné příspěvky literarně-historické, Praha, 1891, str. 23—63 (v prvním oddíle »legenda o Veronice«). Tam také otiskuje dle všech rukopisů tuto legendu ve znění delším (o kapitolu VIII. a IX. má víc, nečítaje rozšíření jiných v kap. I.—VII.), poznamenávaje zároveň, že prvotisk musejní končí kapitolou VII. (jako rukopis Petrohradský). Lat. text otiskl Polívka dle vydání A. Schönbachova (Anzeiger für deutsches Alterthum und deutsche Literatur, 1876, 173—180). Zde otiskuje se diplomaticky.

[11^b] Toho czaſſu, kdiz bieſſie naſs myli pan gezukryſt vmuczen, bilo powiedieno Tyberyowi czieſſarzowi, genz geſtie okryſtowie vmuczeny, any owzkrzyeſſenye, any owſtupeny nanebeſſa nycz neſlychal bieſſe *adiz* pomnohich giz mijeſtech zewno bilo, ze kryſtus wiernye amocznye zmrtwich wſtal a widieli gei wſſichnij vczedlnijczij geho ze *po cztrzzidczeti* dnech nanebe wſtupil adwanaczti den gym vtieſſitele ducha ſwateho dal, gehozto ony przygemſſ*ie* mluwili gſu wſſech ijazijkuow rzeczij aſſedſſie powſſem swietu kazali gſu omyloſrdenſtwi a owelike moczij myleho pana gezukriſta akrztili weſſken lid wen wierzyczij,

tak ze mnozy lide wgezukrifta vwierzyli azapraweho boha geij myeli Ale Tiberius cziefarz vplnye tomu newierzieffie czoz gemu prawiechu ogezifſowij dokawadz bij gemu pilat nepoffal liftu poffielaczieho abi geij vgiftil wtiech dijwiech kterezto o gezukriftu flichaffe, awtu dobu vpade vweliku nemooz, kterezto nemoczy rzieczki diegij Stignum Aprotoz bieffe poffli rozeflal powfliech kragich fweho kralowftwie krychtarzom akwladarzom abi fnaznye ptali nyektereho muze wlekarzftwij welmij vczeneho genz bi geij mohl zbawiti te nemoczy agey Sweliku czti afrychlofti knymu przyneflij neb geij boleft welmy muczieffie A kdiz welike lekarftwie y drahé maftij nafie nalozzij, nycz gemu to platno nebij A vzrzew ze gemu nycz nemoz profpieti kaza kfobie zawolati Woluziana wyborneho muze genz bieffie knyezze pohanfkych knyezij Akdiz przednym Woluzyan bieffe wecze gemu Czieffarz zaklinam tie bohi ybohijnyemij *naſſemy,* abi *zdiel me* pro obeczne dobre abi fiel a hledal my nyektereho czlowieka, Genz bi my dal zdrawie, nebt mye *wielmy* muczij tato boleft, akdiz my to zpoffobifs wffeczko czozz pozada twa duffe myety budeff, a proto pofpieff a ged do kragyn geruzalemfkych nebt gfu mij tam zwiefftovali gednoho czlowieka genz flowe gezifs a przygmye ma kriftus onyemz mnozij prawie, ze gednyem flowem mrtwe krzyeffie, flepe ofwieczuge |

[12[a]] malomoczne cziftij ij rozliczne nemoczij vzdrawge a mnohe dywij czynij Tehda Woluzyan poklonyw fie ywecze Cziefarzowy Okterak gfij to dobrzie vmyflil Cziefarz wecze Mam gefftie gednoho czlowieka genz mij prawil, genz gei mnozi bohem nazywagi Aprotoz wyeru Woluziane yat tobie prawij, geftlit buoh muozt mye vzdrawiti ijmu duffy fpafiti Paklit geft czlowiek mozt mij kzdrawi pomoczij, A obeczne dobre zprawiti, Aprotoz ged tam czoz muozeff nayfpieffe Tehda Woluzyan ffed domow yzpofoby wffeczko fwe zbozie podle ftareho obiczege apogem ffebu piet fet rijtierzow wybornych ywfedali nalodie ale teprw porocze apotrziech myefieczych przigedechu do *Je*rufalema nebo myegiechu zle powietrzie Akdyz przigedechu k *Je*rufalemu fmutichu fie wffickny zide a biezewffe kupilatowi ij powiediechu gemu ze geden muz przygel Sfwelikym lidem Swiffie ftrany morzie Tehdij pylat ffwymy knyezati a rytierzij proti nym wygide azwiediew ze sfu lide Cziefarzowi nafwu fien ge poyal ij wecze kwoluzyanowi Eij ze gfem toho newiedel abich bil proti wam dale wigel Otpowiedie gemu woluzian arzka myt gfme fem poflany ot naffieho myleho cziefarze nepromyefta Smuczenye any prokteru dan ale abichom gemu zdrawie nalezli kgeho nemoczij apogeho *poſlelſtwie* fem gfme przyfflij neb gfme flyffeli ze geft zde geden czlowiek genz flove yezijfs onymzto geft powiedijno czyefarzowij ze beze wffeho leczenye nemocznym Spomaha agedijnym flowem mrtwe krzieffij Vflyffaw to pijlat fmutij fie welmij awzdech*nw* ij wecze Ten czlowiek onyemz geft toto Cziefarzowij praweno geft vmuczen ale ij czrtye gfu vpowietrzij wolaly

ze geſt prawij Syn bozij Aprotoz pohledayme nyektereho vczedlnijka geho at wam nijeczo onyem powie Avſlyſſaw to geden rytyerz pijlatow wecze pylatowij Ya mnym ze ſnad toho muze czyeſarz zada wydieti gehoz tij gſij kazal vkrzyzowati Azaſtijdiaw ſie pylat ktomu nycz neodpowiedie Tehdy woluzyan wzhled napijlata wecze Toho czlowieka gehoz lijde bohem nazijwalij zes ſmyel zatratyty abezwiedienye czyſarzowa vkrzijzowaty Otpowiedie gemu pylat zydowſkemu wolany něm*ol* gſem odolatij neb ſiė gych kralėm nazywal aſynem bozym Tehdij odpowiediew ten rijtyerz opiet wzhledn*vw* napilata ywecze Bawieru zet ſie tebe neſtyzij ijat ſem wydyel geij kdyzt |

[12[b]] geſt zmrtwich wſtal amnozij znas genz ſme bijli vhrobu take ijſu geg zmrtwich wſtawagycze widieli Ayozeph genz geij bieſſie pohrzebl take gey zijwa widiel Tehda woluzian kaza ſwelyku czti yozepha kſobie przyweſti y otaza geho a rzka Tis gedynij muz mudry wtomto myeſtie Protoz powyez my Oyezyſſowij prawdu prorokli geſt bil czy buoh awſtallij geſt zmrtwich nebo prawie zes ti toho naylepe ſwiedom Odpowiedie yozeph arzka Wyeru pane ija gſem geij bil wſſwem hrobu pohrziebl apotom gſem geij zywa wiediel ſtogiecze nahorzie olyweczke aſwe mlazſſie vczyecze Tehdij wecze woluzyan Sliſſal gſem ze gednyem ſlowem mrtwe krzieſſil ktomu yozeph wecze Pane geſt to prawda A vſliſſaw topilat ſmutyſie welmij Tehdy woluzyan poſſla powſſem myeſtu abij nyektereho muze zwietſſich vczedlnykow *gezyſſowicz* nalezli Akdiz nyzadneho nenalezechu tehdy ſſed yozeph yprzywede deſatero lidy przedwoluzyana kterzyz wſſiczkny weczechu mij gſme wſſichny widieli ze geſt nanebe wſtupil Atiem lidem biechu gmena tato Judas didimus. ya. yſaac. Ezota. azyus. ſynes. Elyzur. Elym Symon Tehdij woluzyan *rozniewaw* ſie welmy kaza pilata wzalarz wſſaditi akaza geho pilnye ſtrzieczij aſliſſie mnoho dywow ogeziſſowij wecze Billi geſt buoh mozt nam dati zdrawie ijſpaſſenye Azatiem kaza weſſken narod pilatouw gietij a wzalarz wſſaditij Potom pilata przed ſe wokowach kazaw wyweſti wecze gemu Czemuſſ toho newzneſl naczieſſarze pro obeczne dobre drziewe *neſſ* kazal gezyſſe vkrzyzowati ano gey wſſichnij bohem nazijwali Otpowiedie pylat *nyechtiel* ſem ya geho zatratiti ale chtiel ſem gey puſtiti wieda ze gemu zawidie knyzata alyczomyernyczy y Biſkupowe zydowſty genz wolachu namye *zrku*cze puſtiſli geij Budeſs neprzietel czieſſarow Ale netoliko ony ſamij ale wſſecka obecz zydowſka wolaſſe vkrzyzuyg vkrzyzuy geho doſtogent geſt ſmrtij Wecze gemu woluzyan kdiz wiediel gich zawiſt Czemuſſ geij vkrzyzowal anedaſs toho wiedyeti Czieſarzowij tehdij geden vcedlnyk yeziſſow gemuz rziekalij Sijmon wecze wſſak ſtij pilate rziekl gemu Mam mocz tye vkrzyzowati nebo puſtiti Otpowiedie pilat Bal ſem ſie neprzieznij zydowſke ypodal ſem ſie *geij gijch* wuolij aby geij ſamij vmuczilij akdiz gſu namye vſtawnye wolali abich ya geij kazal vkrzyzowati Tehdij ſem ſie przedewſſemy vmyl a rzekl ſem Nechczy ſpra-

wedlnu krwy wynen byty aony weczechu Bud krew geho nanij ij nanaſſie diety Tehdij woluzyan zaplakaw y *vec*ze O zagyſte myels gey puſſtity ypocze ſnaznye [13ª] tazati kterak bij mohl geziſſie poznaty Tehdij geden rijtierz gemuz to orcius rziekalij przyſtupiw kwoluzyanowi wecze *Drzeiew* nez bieſſe geziſs vmuczen bil geſt vzdrawil gednu zenu otczerwene nemoczij Ate zenye diegij Weronyka akdiz bieſſe gednoho czaſſu twarz ſwu gda bil vpotil przyſtupyw knij ij vtrzel ſie geſt gegij loktuſſij Ayhned twarz geho oblyczege nate loktuſſy ſie napſala ij dal geſt gij arzka Aij chowayz gij amylug tot geſt moyg oblic*zyg* atat geſtie geij ij podnes ma Wecze gemu woluzyan Myli kaz mij gij ſem *przyweztij* tu panij akdyz gij przywedechu wecze gij woluzian Mudroſt wydijm natobie czna panij aproto proſſím tebe vſliſs mye natom v*kaſs* my obliczeyg gezyſſow genz tie geſt ottwe nemoczij vzdrawil Tehdy ona pocze przyetij ze bi ho nemyela Awtu dobu wolużyan kaza gij gietij Amuczenym hrozyti A ona bogeczy ſie muczenye y poznaſie ze gij ma doma tehda woluzyan poſla mnoho rytierzſtwa aby ſny ſly Atu loktuſſij wzelij aony ſſedſſie ſweronyku ij nalezechu tu loktuſſy nalozij podpoduſku awzemſſe gij przedwoluzyana przyneſſechu Awtu dobu on (naboznye)*) nabozij obliczeyg wzezrzew pocze ſie modliti arzka Blahoſla-we*nye* gſu pane boze kterzy gſu tie poſſwietu „widiely „chodiecz ij wecze kupilatowij y kewſſemu lidu yeruſalemſkemu Ba wyeru zle diekowanye a zlu odplatu zato odcziesarze wezmete ze ſte toho genz wij geſt ſtworzyl vkrzyzowali Tehdy przipra*wym* opiet piet ſet odieneho lydu a wzem' ſſebu pilata Aweronijku *zbo*zym obliczegem ij wſſede ſnymy nalodij awdewieti myeſſieczech przygede ſnymy do Rzijma Wtudobu powiediechu tyberyowi Cziesarzowi ze woluzyan przijgel Aon zatiem przygide przeden *apolel* y pozdrawij geho y pocze gemu wſſeczky dywij geruzalemſke Aogezijſſowij prawiti Aozle burzij pronizto ſie to tak dluho nemohl wratyti to vſlyſſaw cziesarz wecze kwoluzianowij y czemuſs nezahubil pilata otpowiedie woluzyan neſmyel ſem protwu myloſt ale przywedl ſem geho wtwe wiezenye ſem Tehdy cziesarz hnyewij nechtiel napilatowu twarz hledieti ale kazal gemu oboczie zrzezaty a przykazal aby gemu any ohnye any wody daly pozywati any by gemu czo warzeneho geſti daly dokawadz bij naydele zyw bil ij kazal gey yhned dogednoho myeſta wezty gemuzto ameria rziekagy y bil geſt tam az prwnye letobil gynij cziesarz Genz ſlul hawel a ten gemu tak tiezko czynyl, zeſie ſam

[13ᵇ] ſwu rukú muſſil zabity tehdy woluzyan wecze tyberiowy czie-ſſarzij wierz tomu myli pane cziesarzy ze tato pany ſkrze gezyſſowa po-dolka dotknutie ot ſwe nemoczy vzdrawena geſt aon proweliku mijloſt obliczege ſweho czlowieczenſtwie nagegij loktuſſy ostawil geſt Aija tu loktuſſy ſtiem ſwatym obliczegem ktwemu vzdraweny przyneſl ſem Atato panij proweliku myloſt przygela geſt ſem ſnij Vſlyſſaw to tiberius

*) V rukopise škrtnuto.

ciefarz kweronijcze *wecz* blaze tobie ze gfy zafluzyla dotykati „gezyffowa" fie podolka Doſftoyneho pana genz tye geſt vzdrawil yakoz *gem* gyz fliffal otwe nemoczij Avzrzew bozij obliczey naboznye poklek modlyl fie gemu arzka wierzym wtye Pane myli gefukryfte "yakoz mij *ńeb* zwieſtowano otobie zes gednyem "fwym „fwatym flowem rozlyczne nemoczy vzdrawowal amrtwe krzieffil Takez wierzym ze tento fwaty twoy obliczeyg moz mye mee nemoczij zbawitij Amye pozdrawitij aproto myli pane racz nademnu fwoy fwatij dijw vkazatij aby wffichnij wierzylij ze geſt wffe prawda czoz gfu otobie prawiecze flychaly *aykazto* wecze tak yhned by vzdrawen awffie fwe nemoczij zbawen akdyz vzrzel ze geſt zdraw kaza weronijku ſtiedrze darowatij abohatu gij vczynytij akaza ten fwaty oblyczeyg zlatem adrahym kamenym okraflijtij akdyz otaza ciefarz woluzijana kteraka bi byla wiera przykazana drzetij ktoz wierzy wgezukryfta otpowiedie ge[v] woluzyan arzka zadny ciefarzy yakz gfem flyffal odgeho fluzebnykow vczedlnykow nycz gijneho nema vczíníti gedno abij fie krztil pohrzyze fie *trijkrat* vwodie a vwierzyl wen ze geſt prawij buoh genz nanebi kraluge awffemu fwietu panuge Tehdi Tiberius kaza kfobie przywolati weronijku apocze gie tazatij kterak by krzeſt przygeti mijel To ona gemu wffe powiedie yakoz geſt zadal ij nalezechu gednoho muzze krzeſtiana ten fobie kaza wodij przyneſti yvczynij yako plnu ſtudwiczij ij pokrzſtil geſt Tyberia ciefarze awoluzyana Sewffim gijch lidem weymye otcze yfyna yfwateho ducha Tehdy yhned te hodynij Tyberius zdwyh rucze *khopodynu* ij wecze Bud poch"alen "w mylij pane Iezukryfte genzs gſi pronaffie fpaffenye trpiel nebo czoz gfem otwe moczij kdy flychal tofem fkrze twoy fwaty oblij

[14[a]] czeyg wffeczko poznal ze geſt prawa prawda Ba chwalijm tie myli pane Iezu krifte krali naywiffy ſtworzitely yfpaffitelij muoij zes mne nedoſtoyneho raczyl neodluczijtij fwe fwate myloſtij Azes mij raczyl przyetij opatrzijtij twuoy fwatij obliczeyg a vzdrawilfy mye odnemoczij tielefne ij obnowil gſij mee frdcze obmyw me tielo fwatym pokrzſtienym wierzym prawijm frdcem mylij pane Iezukrifte ze gſi moczen wffeho fwieta Budifs pochwalen naywieky wiekow amen Potom pak kdyz giz Tyberius ciefarz krzeſtyanfku wieru mage wboh plnye wierzieffe poflal geſt *krzeczkemu* czefarzy aby on fwym flowem affwu moczy przykazal aby powffiem fwietie wiezukrifta wierzyli agey zapraweho boha myely ale rzyfky ciefarz nechtiel toho uczynyti proto zegemu nedal drzewe znati geho nebo to zadawnych czaffow bieffe czoz by wrzymye zaboha chwalily aby to rzyfky ciefarz powffiem fwietu potwrdil awffak acz toho rzyfky ciefarz nechtiel potwrdity proto tiberius wzdy tu wieru drzal az dofmrti aprzykazal powffem fwem ciefarzſtwy aby fie wffichny krztyly awgezu kryfta wierzyly potom byw geſtie rok apiet *myfyeczow* zyw naffwe fyeny naboznye geſt fkonal ageho duffy angele bohu offierowaly genz nam racz daty wffem fwu fwatu myloſt apomocz hic et ubique amen.

Ffinitur vita pilati seu vindicta quam passus est a Tiberio cezare anno pro vltimo vite sue et finitus est et scriptus cum propria manu sua famosi Zigismundi de Nezyew et pronuncciatus per ffaffkonem W de Maczowicz.

Legenda naše shoduje se nejvíce s rukopisem křižovnickým z r. 1472 (skoro doslovně)*) evangelia t. zv. Nikodemova; ostatně srovn. Jungmann, Historie Literat.[2] III. 602, Hanka, Abhandlungen der kön. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften 1861, XI., 223—258 a Brücknera i Polívku na m. u.

28. Český fragment.

Pergamenový proužek v lat. rkp. XV. stol. Sign. Лат. I. F. N° 132

V tomto velikém kodexu (180 listů papírových), latinském, psaném (dle »explicit« na str. 180ᵇ) 1414 Mikulášem z Hustopeče, koupeném později (1463) opatem Mikulášem z Třebnice pro knihovnu polského kláštera, je ve hřbetě vevázán jakýs pergamenový fragment český. Nebylo mi však, aby se stará vazba nezkazila, dovoleno tento fragment sníti a proto zde pouze naň upozorňuji. [Rozhodnutí ředitele knihovny J. Exc. p. J. F. Byčkova ze dne 5./12. února 1897.]**)

29. Překlad Katona.

Rukopis necelý XV. stol.; sign. Лат. XVIII. Q N°· 20. (= Cl. lat. 20)..

Je jen konec většího rukopisu, jehož, dle starého stránkování, schází list 1—122. Zbývajících nyní 12 listů obsahuje známá disticha Katonova; kodex původu českého, písař 12ᵇ nazývá se *Zalezl* (per manus Zalezlonis), byl v rukou českých; v XVIII. stol. obdržel jej pro své museum Petr Dubrovský, s jeho knihovnou přišel do carské veřejné.

Katalog vykazuje v něm meziřádkový překlad »sarmatský«; Brückner 1891 určil, že je to překlad staročeský, popsal jej a otiskl ukázky v Archivu für slav. Philologie XIV. 1892, 18—22. Vybral všecky české glossy z listu 1ᵃ—3ᵇ, pak ukázky z 4ᵃ—5ᵇ; na konci 11ᵇ—12ᵇ není vůbec žádných českých gloss.

Je to interlineární překlad známých distich Katonových, psaný ad hoc; nemá tedy souvislosti s ostatními rýmovanými zčeštěními těchto distich; o nich viz Dobrovský, Geschichte der böhm. Sprache und älteren Literatur, 1818, 151, Jungmann, Historie Literat.[2] II. 72, Feifalik, Sitzungsberichte der kais. Akademie der Wissenschaften, Wien 1861, Phil.-hist. Classe, XXXVI, 211—219, Patera, Svatovítský rukopis 1886, XXXV—XXXVIII

---

*) Jak možno se z vydání Polívkova l. c. přesvědčiti, až na některé chyby vydavatelovy: vydavatel opravuje na př. 55 *Řiský* (císař) nesprávně v *římský* (!); 52 otiskuje (plnú) *studnici*, ačkoli (studnicě = stč. pramen) nutno čísti *stúdvici*; str. 51 za *poklekl* nemá býti čárka, jeť to pouze participium perfecti *poklek*, omylem písařským v XV. stol. obyčejným psané s *-l-* [jako dosud polsky *rzekłszy* atd.].

**) O rukopise samém zběžná zmínka již u Dudíka, Histor. Forschungen..., 1879, 338.

atd. Podobné nesouvislé glossy jsou také v kapitulním rukopise Katona z XV. stol. (v. Patera l. c. XXXVII) a byly také v tištěném exempláři knihovny strahovské (Dobrovský l. c.).

Rukopis náš nevyniká ani stářím (české glossy jsou asi z polovice XV. stol.), ani jazykem (má krom toho mnoho chyb piseckých), ani literarně; ukázky Brücknerovy postačí úplně a tam také odkazuji pro podrobnější poznání.

Sem by vlastně náležely také

30. Glossy k Alanovi.

Rukopis XIV. (?) stol.; sign. Лат. XIV, O N°. 2.

Obsahoval dle katalogu na 27 listech »poema morale cum translatione slavonica«. Brückner (v Archivu für slav. Philologie, XIV, 1892, 17—18) správně poznal, že tento fragment, z biblioteky Dubrovského pocházející, obsahuje část »liber parabolarum« slavného Alana; a rovněž tak správně usoudil — srovnej hořejší rukopisy s poznámkami katalogů — že ona versio slavonica byla asi staročeská. Avšak rukopis zmizel (ač v katalogu dosud není vyškrtnut), Brückner ho marně hledal 1891 a já letos taktéž nadarmo jsem se po něm sháněl.

Rukopis vratislavský Alanův má glossy polské (Prace filologiczne, III. 284, 287); podobné těm byly nejspíše tyto ztracené (srv. Brückner, Rozprawy II., 7, 39).

31. Fagifacetus s českými glossami.

Glossy v rukopise XV. stol.; sign. Лат. XIV Q N°. 117.

Tento latinský papírový kvartový rukopis o 52 listech z druhého desítiletí XV. století, českého původu, popsal a hlavnější glossy otiskl A. Brückner v Jag. Archiv für slav. Philologie XIV. 11—18. Rukopis je původu českého; dotýká se nejen českých věcí (obsahuje na konci list Pražanů [lat.] z r. 1411, připomíná učitele škol v Slaném), ale opisovatel podepsal se zřejmě »Oracius de Przybram«. I později byl dle různých gloss pozdějších v rukou českých; v minulém století byl ve sbírce Petra Dubrovského a z ní přešel do carské bibliotheky veřejné.

Podrobnější popis a otisk českých gloss Fagifaceta v. u Brücknera l. c.; zde připomínám pouze tolik:

Rukopis je latinský; české jsou v něm jen různé přípisky (méně cenné, 1410—1430), zejména na počátku.

a) 1^a a násl. ke známým veršům »Peniteas cito peccator« . . ., jejichžto glossovaný překlad starší znám je již jiný*);

a uprostřed

b) 21^b—47^a glossy k Reinerovu »Fagifacetus« nebo »Thesmophagia«, latinskému 440veršovému skládání o slušném chování při jídle ze XIV. (?)

---

*) O glossách v Poenitentiáři univ. knih. z r. 1416 (sign. XI E. 7) v. Dobrovský, Geschichte d. böhm. Sprache u. Literatur, 1818, 307—308; tam také již vzpomenuto, že vyšel 1518 v Norimberce s českým a německým rýmovaným překladem. Jungmann[2] uvádí jej III 16 a pak omylem ještě znovu III č. 203. Otisk v Lfil. XXI, 225—231.

století [latinský text spolu s německým překladem Šebastiana Brandta otiskl H. Lemcke, Štětín, 1880]. Tyto glossy jsou pojaty z hotového překladu, jak svědčí některé chyby; opis jejich je dos i nedbalý, s mnohými chybami piseckými [n. př. píše *neyktera* m. *nyektera*, *geyeſt* m. *gyeſt*, *traheho* m. *draheho* etc.]. Největší část — nedůležité vynechav — otiskl velice pečlivě Brückner a otisk jeho postačuje.

Takových glossovaných textů je známo mnoho; podobný text, kde glossy brány již z hotového překladu, je na př. známý žaltář musejní XIII. stol., jehož opisovatel bral glossy z úplného žaltáře, obsahujícího text wittenberský.*) Text Fagifaceta má krom českých i scholia latinská od Oty »de Bar«.

32. Moravská dialektologie.

Sešitek XVIII. století; sign. Нѣмецкія XVI. Q No. 7.

Patnáct z části nepopsaných listů rukou z konce minulého století. Jsou to rozmanité zápisky nějakého grammatika o nářečích moravských.

Tyto dialektologické poznámky vztahují se ve volném pořádku k rozmanitým grammatickým kategoriím; autor jejich nebyl patrně ani Čech ani vůbec Slovan; nářečí moravská znal z doslechu, nikoli z knih; dokládá se nějaké »Böhm. Gramm.« zejména jejích stran 32 (o »valach«), 34 (o »čáp«), 167 (o »-l« jako koncovce perfekta) — které, nepodařilo se mi vyšetřiti. Učiněny jsou největším dílem po německu.

Zajímavy jsou zejména svou fonetickou transkripcí: píší na př. 2[a] z pânem bohém; 4[a] môja pájnji [= moja paní]. 5[b] mēnūgū, měnowāny, ānno, ffchî [= vši], jûsj [= již] atd. Ukázkou uvádím: 3[b] umim umiš umi umime umite umygu; 4[b] ga ſem morawec; 5[b] negſu doma; nechcem pit ich will nicht; bochdal storch, wrablec sperling, řezák verschnittenes pferd; dále na př. ještě: holomûc = Ollmütz; píčka, píča pudenda muliebria; morawſke pokolenj das Mährische Volk; šil sem, šli sme ich bin gegangen; jest muj lancman er ist mein Landsmann; já chcu ich will; sakská zem Saxonia; drzewo böhmisch, dřewo mehrisch das Holz; nebodu pisat ich will nicht schreiben hanakisch; czeſſj die Böhmen; moravisch buchta buchtij-hanakisch bochta, bochtij; z sērem poſipane bochtij cum caseo aspersi pastilli — so sprechen die Hanacken, z sijrem poſipane buchtij so reden die Mehrer; chcu čitat ich will zählen; gidu, idu; pověš klobúk; mnoho lip, všecky lipy, nicht lip: in der finnländischen Sprache haben wir auch eine eigne Pluralendung mit dem »viel« gefunden, siehe die Historia von derselben .. atd.

*) Podobné meziřádkové přetlumočení máme na př. troje známých veršů »Cornuta« od Jana z Garlandie. O nich zmínil se Brückner v Rozpravách krakovské akademie, odd. filolog. (serie II., sv. 1., str. 369—370), uváděje z Hankova přepisu ve Zbírce nejdávnějších slovníků několik těch gloss a určuje je (s poznámkou: »Hanka pochodzenia tych wierszy nie znał«). Ušlo mu však, že tyto verše určil jsem již já (Lfilol. XV. 1888, 457) a zároveň ukázal, že máme těchto veršů trojí překlad: *a*) nejstarší, ze XIV. stol., v rkp kapit. knih. pražské sign. 0 59, jen zlomek vv. 21 – 57, který otiskl Hanka ve Zbírce nejd. slovn. X—XI (opravy k tomu ode mne Lfil. l. c.); *b*) rkp. kapitulní knih. Olomucké z r. 1450 s úplným překladem; srvn. Feifalik, Ač. Leiche (Sitzgsber. etc.) Jungmann chybně jej uvádí jako rukopis Bočkův a kapit. knih. dvakrát III 6 a III. 25; konečně *c*) rkp. univ. knih. pražské z r. ca 1478 sign. XI. C 1.; Jungmann III. 7. Překlad tento je podobně jako překlad Fagifaceta otrocky doslovný.

33. Česká poesie.

Papírový rukopis XVIII. stol.; sign. Разноязычныя, XVII. Q 50.

Je to 70 papírových listů, do dvou potrhaných půlarchů zabalených (tak že počet listů všech činí vlastně 74), zavázaných do pergamenového listu s hebrejským textemXV. století. Osudův a původce tohoto rukopisu neznám.

Obsahuje

na obalu (l. 1ª—2ᵇ) rozmanité přípisky české, latinské a polské, z nich zajímavý je seznam knihovny jakési (1ª:) »knih vytištěných: Písnička proti Jesuvítum, Pres Boží, Nedobytedlný hrad, Praxis pietatis 1630, Janua linguarum v Lešně, Grammatica Latina n. meth. v Lešně, Písnička žehnání se Otce milého B. J. Christa v Lešně. Nevytištěných ještě: Phisica, Metaphisica.«

3ª—15ª následuje latinská geometrie (ve 2 částech: I. Geometria theoretica II. Geometria practica seu Geodesia); str. 15ᵇ je prázdna; pak

I. 16ª—19ª »O vycházení a zapadání přednějších hvězd oblohy osmé; tak aby se i bez globu, kdykoli v roce která zvláštnější hvězda se spatří, co a jaká jest a jak slove, spatřiti mohlo.« (19ᵇ prázdna.)

Začátek: »Nepochybuji než že čtoucí toto« — konec »spatříš, že se místa držeti nebude«. Obsahuje výklad o hvězdách, o 24 rozdílných položeních nebe, tabulky hodin hvězdných atd. Spis sepsáním dle všeho starší; původu neznám.

II. 20ª—23ᵇ »O poezij české.« Začátek: »Poesis slove umění skládání veršů a jest umění starožitné« — konec »ale zvyk a pilná snážnost jest, kteráž nesnadnou práci snadnou činí.«

Po historickém výkladu — nejprvé že byla poesie u Židů, pak že »se toho chytili jiní národové« — je systematický výklad o míře slabik, stopách a metrech; o hexametru, distichu a sloze sapfické. Cituje příklad orig. hexametru z knihy Zachariáše Aristona:*)

»Kriste, beránku Boží, jenž snímáš hříchy kajících,
Tvá viny naše shlaď, shlaď zásluha, Kriste beránku!«

příklad hexametru přeloženého z Vergila (»O formose puer etc.):

»O pacholátko, nedej se libé své námiti kráse:
krásná růže padá, stálé, což drsnato, bývá.«

Zmiňuje se také o tom, že píseň kancionalu F 11 ‚Chvály radostné' je nedokonalá, ježto ji složil Václav Solín 1550 teprve v počátcích české poezie; nejdokonalejší je z ní verš 11. Autor dokládá se také Blahoslavovy Muziky, přeje si následování Řeků v metrech a prosodii (jiní národové evropští v tom jich následovati nemohou, dokládaje: »v čem se Němcům a Francouzům vrovnati nemůžeme (v hladkosti rytmu), v to se třeme? a v čem je snadně a s pochvalou jazyku svého převýšiti můžeme (v metrech), toho necháváme?«

Čí je tato nauka o poezii, která se zdá rovněž opisem staršího originalu, nevím; ani J. Král jí ve svém obšírném článku: ‚O prosodii české' v Lfilol. 1894—1897 neuvádí.

Ostatní obsah je již méně důležitý:

24ª—33ᵇ »Cosmographia« (latinsky); pak list prázdný;

---

*) V Jirečkově Rukověti I. 21—22 s. v. není poznámky, že by byl tento znamenitý Bratr, také vykladač bible kralické, složil nějakou píseň.

34ª—36ª »Medulla geographiae« (latinsky); mezerovitá (str. 34ᵇ, 35ᵇ prázdné) a nedokončená; jen úryvkové záznamy; pak opět dva listy prázdné; 37ª—51ª zase latinský výklad o filosofii; následující tři strany prázdné; 52ª—74ᵇ »Historia prophana« latinsky; konec schází.

Konečně zase dva listy obálky, potrhané a poškrabané.

34. List prvotisku.

Papírové přídeští v rukopise XV. stol.; sign. I Q Nº 39.

V západoruském rukopise, obsahujícím život Krista Pána, z XV. století je přilepen na přední desce list prvotisku, dvojsloupcového. Upozornil mě naň laskavě p. dr. Peretc, doc. carské university petrohradské.

Je to pouhý zlomek po 27 řádcích na sloupcích nesouvislých; kterého prvotisku nevím; zdá se mi však, že snad je to zlomek podobného oběžníku lékařského, jaký 1496 poslali mistři učení pražského po venkově (v. Patera, Věstník akademie III. 206; u Jungmanna není ani toto zaznamenáno). Pro lepší kdysi určení otiskuji zde prvých 8 řádek obou sloupců:

Sloupec I. ſmilſtwi poſtawena. ſu neyprzihodnieyſſy k
nakaženi. Ginacz by pak y moru nebylo . ſtako
wu plnoſti y nezrzynenym chowanī kmnoh
im nemoczem zwlaſſtie kdluhī zymnicē ſu na
chilna Take tiela horkeho ſloženi izakozto kre
wna pienohorka a otewrzenych pruduchuow
ſu bržceyſſiho nakazeni . nežli ſtudena a prudu
chuow rzidkich dychani neczaſteho Teež ml — —

Sloupec II. mydlarzuow geſſto poſwiety ſmrdute prepu
ſſtiegi odſmradu rybnicnyho Lnuow kono
pie przikopnych wod pomigi zelniho y tun
zelnych hnoguow zwlaſſtie ſwinſkich maſſt
aly ſtage a wſſelikich mrch pſuow vmrlich y
kociek kraw zmrlich a tiē wiecē podobne . po
wietrzi tweho przibytku tiēto wſſelikeho ciasu
morniho muzeſs oprawowati . warzyti wucztie — —

Z ostatku jazykově zajímají: aby těla jich *vyprážděna* byla, *pomorancová* kůra, vonných *bielin*, *karafilatu* etc.* Naleziště zlomku toho je zajímavým svědectvím styků Čech s Ruskem ke konci XV. a na počátku XVI. století.

Tím jsou asi ukončeny *české* texty rukopisného oddělení; avšak vedle těchto českých textů (jichž řada dalším zkoumáním zajisté vzroste) jsou

---

*) Že byly přímé styky s českou literaturou na Rusi, svědčí katalog českých knih v knihovně velkoknížecí ve Vilně z r. 1510, který otiskl S. Ptaszycki: Bibliograf IV. 1888, č. 1, str 4—7 [J. Polívka, Drobné příspěvky literarněhistorické, 1891, 139]; srov. i K. J. Erben v ČČM. 1870, str. 71 (Ruské příspěvky k dějinám českým) a Ferd. Tadra, Kulturní styky Čech s cizinou až do válek husitských, 1897, 149—150. O tom svědčí i známá bible Skorinova.

dále pro nás důležité mnohé texty latinské a německé; v jejich výpočtu (jistou část popsal Dudík ve zmíněných již Historische Forschungen in der kais. öffentlichen Bibliothek zu St.-Petersburg) pokračuji číslem

35. Excerpta z Balbína.

Sešit XVIII. stol.; sign. Лат. IV. F N° 77.

Tato knížka o 27 listech, pocházející z knihovny Załuských, obsahuje latinská: »Realia sive excerpta ex Epitome rerum bohem. Bohuslai Balbini«; tato poznámka o tomto kuse postačí. (Podobný 8listový excerpt ze Stránského Respublica Boiema, také z knihovny Załuských, je pod sign. Лат. II. F N°· 74.)

36. Historické dokumenty XVIII. stol.

Sbírka XVIII. stol.; sign. Разноязычныя. XVII. F N°· 87.

Ve velikém svazku (v pergamenovém obalu XV. století) jsou zde obsaženy rozmanité a hojné dokumenty latinské, polské a německé; osvětlují dějiny XVII—XVIII. století, zejména také vzhledem k Čechám; českého však neobsahují nic.

37. Komenského Typographeum vivum.

Sešitek papírový XVII—XVIII. stol.; sign. Лат. III. Q N°· 480.

Tento sešitek, rukou z doby kolem 1700 psaný, má na l. 1^a titul (1^b prázdno), pak 2^a—21^a pojednání samo (21^b prázdno) a na konec 3 listy prázdné. Písmo je zběžné; rukopis byl majetkem knihovny Załuských, z níž přišel do carské veřejné.

Pojednání samo má titul: »Joh. Amos Comenii Typographeum vivum h. e. ars compendiose et tamen copiose ac eleganter sapientiam non chartis sed ingeniis imprimendi.« Počíná: »Domini nostri Jesu Christi effatum est« a končí »cordibus nostris inscribat eam. Jerem. Cap. XXXI. v. 33. Amen.« Látku titulem zmíněnou probírá v 72 paragrafech. Podrobnější popis u Dudíka Hist. Forsch. 364 (»kommt unter den Schriften des Amos Kom. nie vor«).

Spisek tento je možná jen výtah z tisku souborného »Opera didactica omnia« (IV. 85—96), ačkoli možná, že vyšel i zvlášť (srovn. Kvacsala J. A. Comenius 447, 52; český překlad od Fr. J. Zoubka ve »Škole a životě« 1872). Podobný výtah*) z Komenského didaktiky je v rkp. sign. Лат. XVII. F. 34. (původně rovněž majetku knihovny Załuských) (z XVIII. stol., 143 listů) na l. 1—25 pod titulem: »Ars didactica ex J. Am. Comenii methodo linguarum novissima cap. 10, item de hominum commerciis

*) Rovněž tak je zachován opisem jeho Panegyricus Carolo Gustav z r 1655 [Kvacsala 369, 83] z knih. Załuských; sign. Лат. XVI. Q N°· 77.

et studiis, ex praefatione eiusdem Comenii in methodum linguarum novissimam et de Anachronismis et prolepsi« (Srovn. Dudík, Hist. Forsch. 379; mylná sign.)

38. Kopeckého Labutí zpěv.

Sešitek XVIII. stol.; sign. Нѣмецкія I. Q N° 126.

Sešitek 20 listů nepořádně sešitých, takže začátek je uprostřed; německý překlad českého spisu s poznámkami. Obsahuje:

»Kopetzkii Schwanengesang oder glaubwürdige Nachricht von den böhmischen Emigranten, welche seint A. 1725 um der evangelischen Wahrheit willen aus ihrem Vaterlande ausgezogen und sich anfangs grösztenTheils in Gross-Hennersdorf bey Zittau niedergelassen, von der aber A. 1732 sich nach Berlin begeben haben. Wie solche Martin Kopetzky, gewesener redlicher Schulhalter bey gedachten Emigranten kurz vor seinem seligen Ende A. 1754 in böhmischer Sprache gesangsweise entworfen der Nachkommenschaft zum gesegneten Andenken hinterlassen [slovo následující zalepeno]... anjetzo aber noch durch viele Hundert glaubwürdiger Zeugen mündlichen und schriftlichen Bericht gründlich bestättiget werden kann.«

Tento »labutí zpěv« Kopeckého ve 200 slohách následuje pak v překladu s úvodem a poznámkami. Český original dosud není znám; tento překlad tištěn již ve weimarských Acta hist. eccl. XVII., 714 z r. 1761. O tom i o Kopeckém vůbec v. J. Jireček, Rukovět k dějinám literatury české do konce XVIII. věku, 1875, I. 389. K datům J. Jirečkovým poskytuje text náš tyto asi doplňky: Kopecký narodil se kolem r. 1688, učiteloval u emigrantů ve Velikém Hennersdorfě u Žitavy 1725—1732, od 1732 v Berlíně; zemřel v 66. roce 1754 tamtéž, byv přimáčknut fůrou dříví ke dveřím. Dílo své napsal česky, do němčiny po jeho smrti přeloženo na žádost mnohých evangelíků Němců, kteří si přáli, aby Bůh své »unter lieben Böhmen angefangenes« dílo slavně dokonal.

39. Sborník Péchův.

Rukopis foliový XIV. stol.; Лат. I F N°· 44.

Rukopis jen latinský, dosti dobře zachovalý; pochází ze sbírek Varšavského bibliofila Chyliczkowského. Zprávu o něm podal A. Brückner v Archivu für slav. Philologie XVI. 604–605, kamž tímto pro širší výklad odkazuji. Povrchní je zmínka Dudíkova v Hist. Forsch. 339.

Kodex tento pochází z let 1396—1397; je původu českého, obsahuje krom (latinských) theologických traktatů také Gesta Romanorum*) a »Apologia Theutonicorum contra Bohemos facta et compilata per quendam

---

*) S Ptaszycki v Istoričeskoje obozrênie VI (1893), 177 uvádí rukopis Gest Romanorum ještě sign. Лат. XV. F N°· 13 (z r. 1472), tohoto neznaje.

monachum ordinis Cisterciens., quae respondet epistolae, quae dicitur Dum aeterno etc.« (na šesti stranách).

Ke konci jednoho traktatu podepsal se písař: »per manus Johanconis dicti Pecha de Kuroged« a připsal si dále makaronský verš: »est bona lex nalij, melior pij, optima wypij.« Jinak vše latinské.

40. Knížka rožmberská.

Rukopis papírový XV. stol.; sign. I. Q N°· 173.

Tento 121listový kodex ve staré, valně již poškozené vazbě, obsahuje kázaní »Jacobi de Tassalia«; byl majetkem knihovny kláštera Třeboňského, pak majetkem knihovny rožmberské, odtud přišel do bibliotheky královské hradčanské, uloupen Švédy, koupen do knihovny Załuských a s ní přišel konečně do carské veřejné. Českého není v něm nic, zajímavé jsou jen jeho osudy; o majetnictví kláštera třeboňského svědčí latinský přípisek na 2^a, o majetnictví rožmberském krásné »ex libris« na vnitřní desce: »Ex Bibliotheca illustrissimi principis Domini Dni Petri Vok Ursini, Domini Domus a Rosenberg Ultimi, Senioris, e primatibus Bohemorum celsissimi et antiquissimi. Anno Christi MDCIX.« Pro tuto zajímavou pouť knihy českého původu z české knihovny zmiňuji se zde o tomto textu obšírněji.*)

41. Postilla polského Husity.

Kvartant papírový XV. stol.; sign. Лат. I. Q N°· 146.

Silný tento svazek (z biblioteky varšavské university pocházející) obsahuje sbírku latinských kázání s mnohými vložkami polskými. Skladatel jejich byl přívrženec husitismu, znal česky a odtud jsou mnohé čechismy v jeho sbírce.

Podobně o tomto kodexu pojednal (zároveň s otiskem vybraných částí) již 1893 A. Brückner v Pracích filologicznych IV. 561—586; výklad jeho je tak podrobný a poučný, že přestávám na odkazu k němu.

Také tento text dosvědčuje, co již pod č. 8. a 15. bylo zmíněno, hojné styky literarní naše s Poláky v XV. století; podobný zase text — český sekvencionář s mnohými polonismy — chová se v rkp. univ. knihovny pražské sign. XI. D 1; českopolská míchanice modliteb jest v prvotisku »Statuta synodalia Episcop. Vratislav.« z r. 1475, kterou otiskl I. J. Hanuš, Malý Výbor ze staročeské literatury, 1863, 67 [srovn. i ČČM. 1896, 282].

42. Sborník satir.

Papírový rukopis XV. století; sign. Лат. XVI. o N°· 11.

Knížka 19 listů ze sbírek Dubrovského; původu českého; zmínka o něm již u Dudíka, Historische Forschungen etc. 378 a u A. Brücknera, Rozpravy wydziału filologicznego, Ser. II., sv. 1, str. 320.

---

*) Jeden tisk z knihovny rožmberské je v Gdansku; srovn. A Brückner, Rozpravy II. 9, 325—326.

Obsahuje 1ª—2ᵇ »Miseria clericorum« vagantské skládání žertovné; začátek: Videant, qui nutriunt natos delicate, Quam magnae penuriae sint ipsis paratae« etc. Pak 3 listy vyříznuty; od 3ᵇ následují do 15ᵇ »documenta philosophorum in metro« — napřed capitulum presbiterorum, pak de ludo, de taberna, de gallo, qui ponitur super crucem ecclesiae, disputatio vini cum aqua, de vino et idolis, summa virtutum et vitiorum, de septem vitiis, de curia romana [uštěpačný verš: »curia Romana non quaerit ovem sine lana«], de ebriosis, salutatio. Na konci 16ª—18ᵇ »Historia Romanensis prosaica«. Začíná: Fuit quidam Romanus imperator... a končí: »in ordine vitam finivit imperatrix.« Na 19ᵇ připsal si písař »Panno mila Maria bud miloſtiwa« (jinak celý list prázdný).

Takových latinských rukopisů z Čech má carská knihovna mnoho: postilla mistra Ščekny sign. Лат. I. F. N°· 5 z r. 1409 (234 listů, psaná v Praze), několik rukopisů postilly Konrádovy*) (postilla studentium Pragensium M Conradi de Walthaus) sign. Лат. I. F. N°· 40 [tam také poznámka ke konci 231ª »Conradi de Walthaus, pie memorie, predicatoris boni, qui opere, exemplo et verbo praedicavit et multa bona Prage operatus est«], sign. Лат. I. F. N°· 185, 27 a j.; nebo rukopis spisů Damianových z r. 1432, psaný Petrem z Telče, sign. Лат. I. F. N° 200; nebo »Malogranatum« opata Havla Zbraslavského z XV. stol. sign. Лат. I. F. N°· 311; nebo opis Gvidrina, dokončený 1463 »die commemorationis reverendi martyris M. Joh. Hus«, sign. Лат. I. O. N°· 27 (srovn. o něm Brückner, Rozpravy, II., 8, 271 a nn.).

43. Klouzalovy zápisky.

Sešitek XVIII. stol.; sign. Лат. I. F. N°· 606.

Zajímavých těchto 8 listů, z knihovny Załuských pocházejících, má nadpis: »Relatio originis neosectae Judaizantis nec non Supplicii Bičzovii 18. Decembris anni 1748 circa Joannem Pita Coripheum aliosque adhaerentes Reginaehradecii 20. Decembris eiusdem anni feliciter executioni mandati.« Tato zpráva očitého svědka vyplňuje všech 8 listů, začíná 1ª slovy: »Joannes Pita, ex pago Chudonitz, .« a končí »incrementum sumat. Amen. Rudi calamo raptim conscripsit P. Franciscus Klausal, S. J., missionarius executionis et dispositionis testis.«

Rapport tento vypravuje suše, že zmíněný Pita »ingenti seu aviditate seu cupiditate sacra biblia quondam Pragae anno 1537 labore et sumptu Pauli Severini z kapij hory in lucem data.. pervolvebat. Ea tandem adeo memoriae impressit, ut pleraque capita tam veteris quam novi testamenti memoriter expedite recitaverit et iactitaverit a se totum volumen memoria teneri.« Založil učení filosemitské, přátelil se s Židy a prorokoval, že 1750 obě víry splynou (křesťanská i židovská). Měl na sedmdesát stoupenců; z pěti svých dětí vychoval ve své víře jen nejmladší; scházeli se u Židů v Bydžově, a ti je šidili. Jistý Vacek želel ztráty ženy, a tu rabín Mendl vzal od něho dvě libry másla se slibem, že je spálí a tak jeho ženu z pekla vysvobodí. O tom zvěděli biskup kralohradecký, Vratislav hrabě z Mitrovic

*) Tato postilla byla v Polsku velice oblíbena; srovn. Brückner, Rozpravy II., 9, 46, 325 a j; jeden rukopis její z r 1366 je také v Upsale; srovn. Dudík, Forschungen in Schweden, 318.

a hejtman Hradecký, baron Vančura. Tento dal zatknouti Pitu s Vackem a tři Židy i oznámil to do Vídně. Pak nastaly missie a žalařováno: rabín Mojžíš spasil se útěkem do Amsterodamu, Pšenička skočil s věže na Hradecké bráně, ale zlámal nohu a byl chycen, Baura v Praze umučen do smrti, podobně v Hradci Janeček atd. Rozsudek zněl: Pita má býti zašit v kůže, smýkán k popravišti, zde mu má býti vyříznut jazyk, pak má býti upálen; vdova Baurova má krom toho býti trhána kleštěmi před upálením; Vacek, Volný, Pšenička a Chaloupka mají býti prostě upáleni, asi 100 ostatních odsouzeno ke kázenské práci (»laboribus viarum ex poena occupati«). Pita byl exkommunikován; Vacek, Volný. Pšenička, Chaloupka a vdova Baurova se však obrátili a trest jim sleven; Vacek pouze sťat, ostatní uvrženi do žaláře; o vdově Baurově a dvou židech rozsudek do sepsání relace ještě nedošel. Tyto konvertity biskup Hradecký v žaláři navštěvoval, těšil a obdaroval. Pita stále jezuity obléhán a obracován; marně. Exekuci odložila povodeň. Pita při výslechu udal, že původcem jeho bludů byl P. Ant. Koniass, který mu před 18 lety odňal bibli — »donec corrigatur« — a dal za ni jiné knihy; dlouho pro ni plakal, pak si teprv opatřil svrchu zmíněnou (ta mu také odňata a dána do knihovny Hradecké kapituly). Dva jezuité pět dní stále ho obraceli na katolictví; posmíval se jim, že umí lépe bibli než sto jezuitů; nevěřil, že zemře, doufaje v pomoc Boží — ano prosil o nový kalendář na r. 1749. Když nad jeho zatvrzelostí plakali, říkal jim: »Vos paupercule (= patrně překlad českého »chudáčku!«], propter vestrum Christum fletis?«; marně ho také obraceli nářkem ženy jeho a pěti dětí. Celé město dlelo v chrámě na modlitbách za jeho bludnou duši. Konečně ho missionáři přece obrátili a celé město chodilo se naň dívat, jak se modlí růženec, litanie atd.; nosili mu jelítka, jitrničky, podsvinčátka atd. — jedl a dával rodině. Přišel i P. Ant. Koniass z Prahy, kterého z počátku nechtěl viděti a zas v bludy upadal, až konečně obrátil se úplně, nábožně se Koniassovi vyzpovídal, zašit do kůže a spálen. Ač déšť se jen lil, bylo exekuci přítomno na 4000 lidí, ke kterým měl P. Koniass po jeho smrti dojemné kázání.

Srovnej o těchto pronásledováních zejména Helferta v ČČM. 1877, 201 a nn., kde se uvádí i nejasná zmínka z »Ephemeriden der Menschheit« 1783, II., 76, že v polou XVIII. věku mívali v Bydžovsku křesťané a židé schůzky. Tato nejasná zpráva nabývá tímto zápiskem vítaného doplnění a objasnění.

Podobný spis nějakého českého jezuity, rovněž z knihovny Załuských, je pod sign. Лат. I o N° 228: »Joannis Prusinowski S. J., collectanea ascetica«, dopsaná 31. srpna 1613.

44. Mart. Braxatoris: Scena Europaea.

Rukopis XVII. stol.; sign. Лат. XIV. Q. N°. 164.

Tento valně poškozený latinský rukopis obsahuje na 36 listech v papírových deskách předně »Scena Europaea« $1^a—31^b$, pak 32^{a-b} zeměpis Italie ve verších od Petra Bertiho, 33^a list krále Vladislava (33^b prázdno), $34^a—36^b$ různé přípisky soukromé (36^a prázdno).

Majetník a pisatel tohoto rukopisu, často jen šiframi MB (= Martinus Braxatoris) a ML (= Moravus Lipnicensis) označovaný, zřídil si tento rukopis 1632, 24 srpna a opsal si do něho 1633 »Scena Europaea«, jak sám

vykládá na str. 31ª: »Unicum exemplar impressum e Belgis in Poloniam cuidam magno viro allatum erat, ex quo hoc raptim descripsi propter faciliorem Monarcharum, Regum, Principum, Procerum, Electorum, Episcoporum, Ducum, Archiepiscoporum, Statuum, Regionum, Urbium, Consiliariorum, consiliorum, vellitationum, expeditionum, legationum, triumphorum et aliorum cognitionem.« Dle rozmanitých přípisků byl asi ve Varšavě usedlý; na 34ª si napsal obvyklou formulku:

Ad furem: Hunc mihi si rapies, nebulo scelerate, libelium,
Effodient corvi lumen utrumque tibi.

Jinak je mi osobnost tato neznáma.

Podobného obsahu je také kodex z knihovny Załuských XVII. stol. sign. Лат. XVII. Q. N°· 185; obsahuje skládání (na ll. 4ᵇ—15ª) Šebastiana Karl. *Lisovského* »Čecha«; začátek

Haec metra Musa dedit tenui licet alma cothurno
Sed tamen ingenio sat puto docta meo . . . etc.;

také v kodexu z varšavské universitní knihovny sign. Лат. XVII. Q. N°· 139, XVI. století je na l. 116ª a násl. »libellus de componendis epistolis Roderici Dubraui de Bohemia*)« etc.

45. Glossovaná kázání.

Veliký kodex latinský XV. stol.; sign. Лат. I. Q N°· 29.

Tento hrubý kodex z r. 1418 (srovnej o něm již Brückner, Archiv für slavische Philologie, XIV., 511—512) obsahuje nedělní kázání s hojnými výklady; docela téhož obsahu i formy (zejmena co se týče gloss a přípisků) je kodex pozdější pod sign. Лат. I. F N°· 393. V obou těch sbírkách kázání jsou hojné přípisky meziřádkové polské a pak na zadních deskových listech přetlumočení některých adverbií a substantiv do polštiny. (Při tom zdá se býti kodex Q 29 vzorem rukopisu F 393; ukázku v. u Brücknera l. c.)

Avšak tyto polské glossy jsou tak čechisovány, že někdy nemožno ani rozhodnouti, jeli řeč ještě polská či již česká. Tyto dva rukopisy (spolu s kázáními polského Husity; v. č. 41) jsou dalším důkazem mocného vlivu literatury a řeči české na polštinu; bylo o tom porůznu mluveno již pod č. 8., 15. a 41. Zde doplňuji hořejší poznámky tím, že hlavním nositelem těchto styků českopolských, silných zejména kolem a po r. 1430 byl Krakov (v. Brückner, Rozprawy II., 1, 361—362); v té době a v těch asi končinách vznikly památky ony českopolské, jako kancional Převorščíkův a legenda o sv. Dorotě, o kterých podal zprávu Brückner (v Archiv für slav. Philologie, XIV., 507—511), nebo překlad bible staropolské z r. 1455, jemuž, jak již Dobrovský 1823 poznal, bez českého textu nelze ani porozuměti (v. o něm n. př. Nehring, Altpoln. Sprachdenkmäler, 1886, 119—121 a j.) a »modlitewnik Nawoj i« z doby po r. 1415, o němž Fr. Krček (Rozpravy, II., 8, 258) dokázal, že »nie jest kompilacyą, ale przekładem modlitewnika czeskiego«; Tripartitus Konrada z Halle, který jeho český opisovatel rozmnožil českými příslovími, jež Polák počeštil

---

*) Od téhož je v upsalské knihovně universitní kodex XVI. stol., sign. C 698: »Roderici Dubraui de Boemia epistolae ad Bohuslaum Basiliensem, Ssidlovicium Polonum, Nicolaum Dieczkium Pragensem alios«.

(o rukopisech jeho Brückner, Rozprawy, II., 8. 318); v Krakově byla také 1463 prodána postilla Mik. z Hustopeče (v č. 28) do polského kláštera atd. V těch dobách vystupují také Polák, v Čechách usedlý, Jan Štěkna a opačně, Čech Jan Silvanus, pozdějším mnišským jmenem Hieronymus de Praga nazývaný, horlivý odpůrce snah husitských (v. o něm. A. Brückner Biblioteka Warszawska, 1892, I, 461—471; Rozpravy II., 9, 355—373 a j.; podpisoval se sám: En ego, quem, genuit pya olim Urbs Pragensis, Quem inclusum tenuit heremus sacra Camaldulensis ...) v Polsku, † 1440 v Benátkách; literatura česká a polská pronikají se pak tak navzájem, že jsou obojazyční spisovatelé, že Bratří překládají písně své do polštiny a naopak zase polské zčešťují, že vede se v Polsku nářek na odstrkování a zapuzování polštiny češtinou. Tento vzájemný a u Poláků snad až přeceňovaný vliv češtiny na polštinu bylo zde nutno aspoň naznačiti, ježto vyskytují se u nás již hlasy, které onen vliv začínají popírati. *)

46. Hussitica.

Veliký foliant XV. stol.; sign. Лат. IV. F N°· 102.

Tento foliant, 263 listů papírových pěkně psaných, v bílých starých kožených deskách (s nápisem: »Hussitica«) vázaný, pocházející dle vročení na 140[b] z r. 1463 [»ex libris« snad Rožmberské vyříznuto], historicky velice zajímavý, obsahuje sbírku různých historických a právnických úvah, namířených proti Táborům, Rokycanovi a Jiřímu z Poděbrad — latinsky a německy. Všechny mají za úkol, dokázati neplatnost volby Jiřího z Poděbrad za krále českého a nezávaznost pánů k poslušenství. Podrobný jeho popis podal již Dudík, Historische Forschungen ... 366—370, kam odkazuji.

Podobných polemicko-historických traktatů z dob husitských má knihovna hojně; takový protikališnický foliant je také pod sign. Лат. I. F N°· 369 (z r. 1490, dle vročení na 196[b]; majetek dříve knihovny Załuských), kde si na př. pozdější glossator 142[a] poznamenal: »Mortui sunt ambo, Georgius rex et Rokiczana, heresiarcha Bohemiae, 1471«; nebo traktátek sign. Лат. I. o N°· 11 (ze sbírek Dubrovského), obsahující »Collectio facta per rev. Dnm. Julianum Cardinalem ... circa receptionem Bohemorum in generali congregatione etc ...« z XV. stol., zápisek: »Concilium Basiliense XLVI sessionibus absolutum« z r. 1521 (z Varšavské bibliotheky) sign. Лат. II. F N° 32, nebo obšírný foliant téhož obsahu »Acta concilii Basileensis anno 1433« na 363 listech sign. Лат. I. F N°· 219 (taktéž z knihovny Varš. university; známý Jan Silvan nazývá se zde »Hieronymus de Praga mniszek«), nebo ještě obšírnější necelý kodex XVI. století: »Gesta Con-

---

*) Srovnej ostatně i F. Tadra, Kulturní styky Čech s cizinou až do válek husitských, 1897, 131—149, 297—299 (z literarních styků znám mu byl jen rukopis t. zv. Lvovský), Perwolf, Čechové a Poláci v XV. a XVI. století, Osvěta, 1873, 762 a nn., týž: Polsko a Čechy... Časop. Česk. Musea, 1886, 402 nn, Nehring, Einfluss des Altčechischen auf das Altpolnische v Archiv für. slav Philologie, I—VI., Bidlo, Čeští emigranti v Polsku ČČM. 1895, A. Brückner atd. A tak jako Čechové z počátku tiskli knihy v Norimberce, tak tiskli Poláci v Praze: na př. P. Dunin Spoth, Comes de Skrzynne etc. vytiskl v Praze 1590 u Jiříka Nigrina »Declaratio, quali Polonia indigeat rege.«

cilii Constantiensis« sign. Лат. I. F N° 321 (480 archových listů)*); sbírka Marcilových polemik proti Husovi z XV. stol. Лат. I. Q N° 33, polemiky Jana Silvana s Husity: »tractatus contra Bohemos haereticos« v rukopisech XV. stol. sign. Лат. I. F N°· 216 a Q N°· 111 (srovn. Brückner, Rozprawy, II., 9, 372—373), »disputatio cum haeretico Bohemo« v rukopise z r. 1666 sign. Лат. I. Q N° 490 a j.; řeč Štěp. z Pálče proti Husovi v rukop. XV. stol. sign. Лат. I. Q N°· 210, řeč Jeronyma Pražského v Kostnici 1415 sign. I. Q N°· 353, »articuli oblati Concilio ex parte regni Bohemiae et marchionatus Moraviae« z r. 1433 sign. I. Q N°· 49 s odpovědí: »tractatus contra quattuor articulos Bohemorum...« sign. I. Q N°· 38 atd. atd. Důležitější z této polemické literatury jsou nám 4 kodexy spisů Husových latinských (o třech z nich zmiňuje se již, povrchně, Dudík, Historische Forschungen ... 353; zmínku jeho přehlédl K. Novák: O spisovatelské činnosti M. J Husi Listy Filologické XVI, 1889, 239—241, neuváděje žádného z rukopisů petrohradských); jsou ty o:

α) sign. Лат. I. Q N°· 181 — jen 18 listů, většinou nepopsaných, z knihovny Dubrovského. Obsahuje Husova kázání; začíná 1ª »Anno domini M°CCCC°XI° currente interdicto« etc. a končí 18ᵇ, »tecum sit in perdicionem.« Na deskách připsáno Dubrovským: Ms. magni praecii, autographum; podpis Husův vyskytá se v tomto rkpe několikrát, ale ruka zdá se býti jiná. Není-li tedy rukopis tento autografem, jistě je originálem a bývalým majetkem Husovým. Vazba je nová.

β) sign. Лат. I. Q N°· 180; hrubý kodex 365 listů, rovněž z knihovny Dubrovského. Obsahuje známý výklad Husův: »Super quattuor libros sententiarum«, počíná 1ª »Si quis vestrum indiget sapiencia...« a končí 361ᵇ... »legem Moysi« (ostatek vyplňuje index). Na 365ᵇ vyříznuto cosi, ale necháno jméno »Hus« — zdá se, že tu bylo datování, ukazující, že rukopis tento od Husa sama nepochází, avšak jeho dílo obsahuje; a tu asi někdo, kdo tento rukopis za autograf vydával (a za ten jej také pokládal Dubrovský i katalog knihovny), nepohodlné datování vyřízl. Kodex nezdá se ani původu českého. (Srvn. Dudík, l. c.)

γ) sign. Лат. I. Q N°· 183; malý kodex s několika kázáními Husovými, zejména jedním »in missa universitatis ad S. Jacobum A. D. 1410«; pochází z knihovny Załuských; asi z pol. XV. století.

δ) sign. Лат. I. Q N°· 182; menší kodex 50listový z r. 1471; obsahuje: Johannis Hus et Hieronymi de Praga Positiones; rovněž z knihovny Załuských.

Zde konečně by se mohla zmínka učiniti také o rukopise sign. Лат. I. Q N°· 113 z r. 1469 »de errore fratrum Bohemorum«, pocházejícím z knihovny Towaryšstva přátel nauk ve Varšavě.

47. Moravský breviář.

Kodex XV. století; sign. Лат. I Q N°· 4.

Tento 27listový rukopis v papírových deskách obsahuje mimo jiné také *české* přípisky na l. 1ª, 22ª (nedůležité; v. Dudík), některé chronologické zápisky a »Istoria sanctorum Cyrilli et Metudii«. Podrobný obsah a otisk důležitých částí podal již Dudík, Histor. Forschungen... 341—351, kam

*) O podobném upsalském kodexu v. Dudík, Forschungen in Schweden, 319—321.

pro další zprávy odkazuji. Také tento rukopis pochází z knihovny Załuských.

Podobný rkp. XV. stol. je rkp. sign. Лат. I Q N°· 193, obsahující: »de scto Adalberto vita.« *)

48. Ortely olomucké.

Rukopis XVII. století; sign. Разноязычн. II F N°· 33.

Tento veliký kodex, 468 půlarchů počítající, obsahuje řadu ortelů olomuckého soudu od r. 1605—1614; nadpis jeho: »Decreta iudicii Olomucensis«. Největší část je latinská, ostatní jsou německé. Pro historii právní jsou jistě důležité. Rukopis pochází také z knihovny Załuských.

Podobné pozdější kodexy jsou: sign. Нѣмецк. IV o N°· 18 »Alphabetisches Register der böhm. Städte« — několik listů ze XVII. století, nebo sign. Лат. IV o N°· 89 »Duces et reges Bohemiae« bezcenná kompilace jezuitská XVIII. století (srovn. Dudík, Histor. Forschungen, 374), nebo sign. Лат. II F N°· 25 »Codex diplomaticus regni Bohemiae«, 185 listů valně sešlých, v pergameně s hebrejským textem zavázaných, v XVIII. stol. podle Balbina a Goldasta sestavený (dle Dudíka, Histor. Forschungen 358 »immerhin werth für Karl IV. durchgegangen zu werden«), sign. Разноязычн. XVII. o N°· 55, obsahující album z r. 1605 jakéhos humanisty se zajímavými zápisy . . . atd. atd. Zejména důležité jsou v oddíle »raznojazyčných« hojné katalogy rozmanitých knihoven polských pro českou bibliografii, v oddíle »německých« a »polských« mnohé sborníky akt pro dějiny české a rakouské XVII.—XVIII. století (jsou tu instrukce a řeči vyslanců rakouských, zeměpisné popisy, plány bitev sedmileté války, výtahy z kronik atd. atd.). Avšak k podrobnému prohlédnutí je massa těchto akt XVIII. stol. příliš veliká a slibuje zatím menší výtěžek.

49. Dopisy Dobrovského.

Carská knihovna**) chová v sobě 90 dopisů Dobrovského Kopitarovi z let 1809—1828 a tři listy Dobrovského Fesslovi a jeho matce z let 1820—1828; dostala je darem od dvorního rady professora V. Jagiće. Otištěny byly všecky u Jagiće Briefwechsel zwischen Dobrowsky und Kopitar Berlin 1885 (otisk ze Sborníku petrohr. akademie, oddělení: Источники для исторіи славянской филологіи I Скт. Петербургъ.) Tam je přidán také snímek jednoho a v úvodě (III—VI.) podána jeji h historie, takže není nutno dále se o nich šířiti.

50. Dopis Hankův.

Hankův dopis má knihovna jen jeden: Št. Ševyrevu ze dne 11. září 1850. Zní:

Въ Москву Его Высокородію, Милостивому Государю, Импер. Московск. Университета Професcору, Степану Петровичу Шевыреву.

---

*) Také v upsalské knihovně čte se v rukopise XV. stol. sign C 17 na str. 234 až 239 »de sancto Venceslao«.

**) Dopisy, chované v carské knihovně veřejné, nemají zvláštních signatur, nýbrž srovnány jsou dle jmen odesílatelů; neuvádím proto u č. 49—51 signatur žádných.

Милостивый Государь! Душевно благодарю Васъ за Ваше сочиненіе: „Поѣздка въ кирилло-Бѣлозерскій монастырь" и еще душевнѣе за способность познакомиться съ достойнѣйшей Ольгою Федоровною и ея премиленькой племянницей Людмилою Алексѣевною. Жалъ только, что онѣ такъ скоро оставляютъ нашу Прагу. Онѣ Вамъ принесутъ и мои изданія, которыхъ покорнѣйше прошу милостиво принять въ память какъ знакъ моего къ Вамъ усерднѣйшаго уваженія и искреннѣйшей дружбы.

Въ моихъ „Началахъ русскаго языка" Вы найдете нѣкоторыя скромныя желанія на счетъ русскихъ граматиковъ на пр. писать послѣ мягкихъ буквъ ж, ш, ц, ч, щ тоже и въ мужскомъ родѣ тонкое ь и не какъ до сихъ поръ дебелое ъ и т. д.

Препоручая себя благорасположенію Вашему имѣю честь быть съ истиннымъ почитаніемъ и душевною преданностію всегда готовій къ услугамъ Вашимъ.

Прага, 30. августа (11. сент.) 1850. Вячеславъ Ганка.

51. Dopisy Šafaříkovy.

Také tři listy Šafaříkovy k témuž slavjanofilovi (Ševyrevu?) chovají se v carské knihovně veřejné. První dopis (z 21. července 1846) nebyl zrovna v knihovně, druhé d.a — psané na malých modrých lístcích — zde otiskuji.

II.

Verehrtester Herr und Freund!

Michael Petrowitsch, unser theuerster Freund, dessen Abbild ich hier in zwei Exemplaren beilege, von denen ich das eine seiner hochgeehrten Frau Mutter (nebst ehrfurchtsvoller Empfehlung von mir) zu übermitteln bitte, verliess uns und unsere Stadt Prag am 20. September n. S. gesund und wohlbehalten, um über Wien, Pesth, Belgrad, Galacz, Odessa, Taganrog und Charkow nach Moskau zurückzukehren, wo er nach sechs Wochen, also gegen den 1. November n. S. einzutreffen gedachte. Ich habe ihn mit Instruction für die Reise durch Ungarn und Serbien und mit Empfehlungsschreiben an meine dortigen Freunde und Gönner versehen und hoffe, dass seine Reise gut und angenehm von Statten gehen wird. Unsere heissesten Wünsche begleiten ihn auf seiner Rückreise ins Vaterland.

Für die mir durch Freund Bodjansky geschickten Bücher danke ich herzlichst. Auf die Fortsetzung ihrer Geschichte der russ. Literatur warte ich mit Ungeduld.

Ich werde in einigen Tagen einige literarische Neuigkeiten an Freund Bodjansky absenden.

Über Anderes, worüber Michael Petrowitsch mündlich des weiteren berichten wird, schreibe ich nicht.

Mit vollkommener unveränderlicher Hochachtung

verharrend

Ihr aufrichtig ergebener

Prag, 25. Sept. 1846 n. S. *Paul J. Šafařík.*

III.

Hochgeehrter Freund!

Unser Freund Michail Petrowitsch ersucht mich Ihnen einen Auszug aus seinem Schreiben von Karlowitz an mich mitzutheilen. Statt eines ungenügenden Auszuges schicke ich Ihnen lieber das Original mit, damit Sie es ganz lesen können. Wollen Sie es auch seinen werthen und theueren Verwandten zumal seiner ehrwürdigen Mutter zum Durchlesen mittheilen und dann bis zu seiner Rückkunft bei sich behalten. Nach seiner Rückkunft soll er mir dieses Original selbst zurückschicken. Sie sehen, dass sich seine Rückkunft nach Moskau etwas verspäten wird.

Herzlichen Gruss an alle Freunde!

Hochachtungsvoll ergeben

Prag, 15. Oct. 1846. *Schafarik.*
n. S.

[V rohu připsal a dvakrát podtrhl Šafařík: festinantissime.]

B. Rukopisy švédské.

Z rukopisů švédských uvádím jen rukopisy stokholmské a upsalské (jinde není důležitých rukopisů); a to jen potud, pokud jsou i pro nás zajímavé a pokud mohu doplniti udaje Dudíkovy nebo jiné cizí.

1. Listina Rožmberská.

Proužky pergamenové XV. století; sign. není. Stokholmská královská.

V královské knihovně Stokholmské chová se exemplář »Práv a zřízení« z r. 1564 fol.; v tomto exempláři vazba byla upevněna pěti proužky pergamenovými, nesouvislými. Na mou žádost vrchní bibliothekář, pan hrabě Znoilský, svolil, aby byly sňaty a očištěny. Je to pouze ústřižek z levého hořejšího rohu jakés listiny, a souvisejí 1. a 2. proužek, pak schází kus, souvisejí zase 3. a 4., zas kus chybí, pak 5. proužek a opět chybí dokončení v pravo; dole, rozumí se, jsou všechny proužky necelé.

Listina byla vydána Oldřichem z Rožmberka, postupuje se jí ves Vydřie jakémus věrnému služebníku. Jazyk je normalní — první polovice XV. stol.

2. Soběhrda Mnišovského Trithemus.

Rukopis z r. 1628; sign. MS. Slav. 60; Upsalská universitní.

Známá knížečka; popisovaná již Dobrovským (Literarische Nachrichten.. 80—81) 1796, velice podrobně a důkladně Dudíkem, Forschungen, 326 až 328. K jeho popisu lze připojiti asi toto:

Text sám končí na l. 188[a]; 188[b] prázdno; na l. 189[a] je přípisek zeleným inkoustem: »finii ultima Octobris 1628. L. D. B. g. M. S. V.«, ostatek prázdný. (Popsaných stran je tedy jen 375, nikoli 416.) Na první straně připsáno rukou Dobrovského: »Constructio grammaticae bohemicae secundum methodum trithemianam a Raphaele Mnischovský anno 1628. De authore vide Abbildungen der böhm. Gelehrten von Pelzl IV. 50.« Dudík (l. c.) pokládá sice, dle zkráceného podpisu *Rafaël Mnisch.* (t. j. Mnišovský), pisatele za jakéhosi *Mniše*, rozdílného od Rafaele *Mnišovského* (píše jej chybně *Mišovský*). Ale domnění Dobrovského je správné; srovn. Jireček, Rukovět, II. 235—236, kde projevena (pravděpodobná) domněnka, že tento Rafael Soběhrd Mnišovský z Sebuzína a z Horšteina sepsal tento latinský spisek asi původně pro svého svěřence, mladého arciknížete Ferdinanda III. Jungmann (Historie Literatury, 2. vydání) tohoto spisku Mnišovského neuvádí. (Ostatní rukopisy české — stokholmské — jsou nyní v Brně).

3. Codex giganteus.

Rukopis XIII. století; královská knihovna Stokholmská.

Tento známý »obr knih« byl již u nás častokrát a důkladně popisován; Dobrovský jej popisuje v Literar. Nachrichten 35—47, Dudík 207—235 a nekrolog jeho otiskuje 403—428 (věnuje mu tedy ze 326 stran svých Forschungen in Schweden plných 53 stran; otisk přípisku na desce 210 až 211 je z části opraven str. XV—XVI.; opravy k tisku jeho nekrologu má p. bibl. Patera) a j. Poslední popis je z r. 1885 v kongl. Bibliot. Handlingar, VII. 11—13; z něho vyjímám, že kodex byl nově vázán 1819 (nikoli 1811, jak udává Dudík l. c. 210). Ostatně odkazuji k podrobným popisům Dobrovského a Dudíka.

4. Nekrolog olomucký.

Rukopis XII. století; král. knihovna Stokholmská.

Tento z r. 1135—1167 pocházející rukopis, v knihovně ve vitrině vyložený s nadpisem: »Collectae, capita et orationes«, určil biskup Zdík pro dóm Olomucký. Obsahuje také některá jména biskupův olomuckých a knížat v přidaném nekrologu; nekrolog ten vydal Dudík 1880 ve Vídni v Archiv für österreichische Geschichte, sv. 59, str. 639—657; tam také popsal podobně náš rukopis na str. 654—657, takže postačí odkaz do jeho vydání.
Podobného cosi obsahuje také rukopis jiný královské knihovny ze XIV. stol., pod titulem: »Missale Olomucensis Ecclesiae« a jeden rukopis petrohradský; v. shora č. 47.

5. Aurea bulla.

Krásný rukopis XVI. stol.; královská bibliotéka Stokholmská.

Je to německý text zlaté bully Karlovy; překrásný rukopis z l. 1520 až 1530 se vzácnými miniaturami. Koupen teprve r. 1876.

6. Husův opis Wiklefa.

Kodex XIV. století; král. knihovna Stokholmská.

Známý autograf s českými přípisky z r. 1398; poprve popsal Stephens, Förteckning öfver de förnämsta britiska och franzyska handskrifterna uti kongl. bibliotheket, Stockholm, 1847, 35; pak Pečírka v ČČM. 1851, II., 78 nn.; Dud k, Forschungen, 198—205; Jireček, Rukovět I, 271—272; posledně v Kongl. Bibliothekets Handlingar VII. 52. Popis Dudíkův postačí.

7. Dopisy Komenského.

Originaly XVII. stol.; univ. knihovna upsalská, královská knihovna stokholmská a říšský archiv v Stokholmě.

a) V knihovně upsalské nacházejí se v originale (v korrespondenci Matthiaeho) čtyři listy Komenského Matthiaemu (a Dudík, Forschungen in Schweden 1852, 296 pzn., dí, že jejich originalu nenašel: »Arckenholz sagt, dass die Briefe von Aug. u. September 1642 und der von Juni 1643 im Orgl. zu Upsala liegen; seiner Zeit mag sein — ich fand keine vor«; avšak dopisy tyto od dob Arckenholzových v Upsale byly a jsou také dnes pod sign. G 171. Ani Patera, Jana Amosa Komenského korrespondence, Rozpr. III. tř. Č. Akademie, 1892, VII neznal těchto originalů, ačkoli kopie jeho, jak v originalech poznamenal, p. A. Andersson sám z nich učinil) ze dne 29. srpna a 10. září 1642, pak z 30. června 1643 a 26. října 1644. Benzelius učinil si z nich kopie, a ty se chovají v Linköpingu, jak o tom referoval již Arckenholz a Dobrovský, Literarische Nachrichten, 1796, 29 až 30. Otiskl v přílohách k svému spisu Dudík 445—447, 448—452; pak A Patera l. c. 57—58, 72—73, 87—88. Kromě toho chová univ. knih. upsalská sign. II 349 kopii dopisu Komenského Oxenstiernovi od 1. listopadu 1649, jehož original leží v říšském archivě v Stokholmu; zprávu o tomto listu nejprve podal B. Dudík, Forschungen, 321—322 a otiskl jej r. 452—454; pak byl otištěn Gindelym v Sitzungsberichte der phil. hist. Classe der kais. Akademie der Wiss, Wien, XV, 1855, 544—546, konečně A. Paterou l. c. 154—156. Krom toho chová upsalská knihovna přímluvný list Geerův za Komenského k Matthiaemu; otištěn u Arckenholze a posledně u Patery, l. c. 281 — tento poslední list je francouzský, ostatní latinské;

b) říšský archiv v Stokholmě chová 3 dopisy Komenského v originalu: z 19. listopadu 1641 ke Geerovi a dva k Oxenstiernovi z 11. října 1648 a 1. listopadu 1649; první otiskl poprve Patera l. c. 44—45, druhé dva Gindely a Dudík; posledně Patera l. c. 144—145, 154—156; kopie druhého leží v Upsale. Kromě toho má říšský archiv kopii listu jiného k Oxenstiernovi ze dne 29. června 1643, jehož original je v královské knihovně. Úhrnem tedy proti šesti upsalským čtyři Komeniana;

c) královská knihovna má originalů Komenského nejvíc; počítá 12 jeho listů. O těch v. Patera l. c. VII, který také otiskl veškeré tyto originaly ve spise častěji již jmenovaném. Tam také dalších 9 excerpt z listů jeho nebo Figulových.

Zde také sluší se zmíniti, že ve Švédských knihovnách je také mnoho vzácných tisků Komenského; seznam jejich (1—15) podává Dudík, Forschungen, 330—332. Z těch zejména sluší uvésti (Kvacsala, 82 vzadu jich

nevzpomíná) švédská vydání »Orbis pictus«; vyšlať latinsky a švédsky již 1680 v Abo (skrze J. Gezelia, ale celé toto vydání shořelo), pak tamže 1682 a 1684. Zajímavá jsou tím, že vyšla dříve nežli vydání česká.

8. Úkoly Ferdinanda III.

Rukopis XVII. stol.; král. knihovna Stokholmská.

Kodex tento marně hledal (knihovna se tehdy přestavovala) r. 1792 Dobrovský (Litterarische Nachrichten 78) a 1851 Pečírka (ČČM. II 77). Zmínil se o něm již v minulém století O. Celsius ve svých dějinách král. knihovny, ale prohlížel a popsal podrobně teprve Dudík, Forschungen 235—239. Krásný kodex s vlastnoručními — latinskými a německými — slohovými úkoly mladého arciknížete Ferdinanda Arnošta, pozdějšího císaře Ferdinanda III. (1608—1657). Jsou z doby od 13. ledna do 17. října 1619 (z r. 1620 žádné), pak 11 od července do září 1621; r. 1622 vepsal tam pak učitel-jesuita sám pobožné rozjímání; ostatek knihy (víc než polovice) je prázdna.

Toto kuriosum je zajímavé zvláště volbou themat se strany učitelovy a spracováním jich se strany budoucího císaře. Mezi jinými také úkol na thema: »Tolle iustitiam, quid erunt regna, nisi latrocinia?« Pozdější úkoly třináctiletého prince mají již plný podpis: »Ferdinandus Ernestus, D. G. archidux Austriae etc.«; ostatně v. Dudík l. c.

9. Dopisy Nosticovy.

Rkp. XVIII. stol.; knih. univ. Upsalské.

V korrespondenci Bergmannově (bývalého professora chemie v Upsale) leží pod sign. G 21^{b} v knihovně upsalské dva francouzské dopisy hr. Nostice ze 17. dubna a 4. července 1777, tehdejšího vyslance v Stokholmě. Jsou čistě úřední, týkají se jisté žádosti berlínské akademie věd. Zmiňuji se proto zde o nich, aby se vyvarovalo domnění, že snad týkají se vydání českých knih (tyto hleděl ze Švéd vymoci dřívější hr. Nostic, taktéž vyslanec z let 1685—1690.

Oddělení druhé.

TISKY.

O těchto tiscích zmiňuji se stručněji, než o rukopisech. Obšírné poměrně zprávy o tiscích podává Dudík; ale on mnoho zařadil mezi neznámé, co vskutku bylo známo, a mnoho domněle neznámých knih jsou vlastně jen vydání nová spisů starších. V hojnosti tisků spočívala hlavní nova jeho výzkumů. (Rukopisů viděl tolik, co Pečírka, ve Stokholmu, tolik, co Dobrovský, v Upsale.)

Dobrovský v té příčině spokojoval se povšechným konstatováním; o Upsalských dí jen: »nebst einigen, bei uns gedruckten, allgemein bekannten Werken...«, o Åboských »ich fand darunter, da es gedruckte Werke sind, nichts so erhebliches, dass es einer besonderen Anzeige werth wäre.« A mínění Dobrovského celkem je správnější; neboť leckterá kniha z počátku našeho obrození (»Básně Palackého a Šafaříka«, »Thamova Rada Zvířat«, »Čelakovského Ohlas písní českých« [1. vydání] atd.) je mnohdy vzácnější než tisky XVI. a XVII. stol. Tyto — i neznámé — objevují se ještě dosti hojně i u antikvářů.

I. Prvotisky.

[Poznámka: U všech tisků následujících, prvotisků i ostatních, uvádějí se napřed knihovny švédské zkratkami WSUK, jež značí bibliotéky Westeråskou, Streugnäskou, Upsalskou a královskou Stokholmskou; bibliotéky linköpingská a lundská uvádějí se plně. Bývá také uváděno zkratkou Ros., Jes., Mik., pochází-li kniha původem z bibliotéky rosenberské, jezuitské olomucké nebo mikulovské dietrichsteinské. Písmeno D s číslem značí stránku v Dudíkových Forschungen; kde té stránky není, je kniha objevena mnou. Knihovna carská veřejná je označena písmenou P = petrohradská. U každé knihy je udáno zlomkem její zařazení v Jungmanově Historii Literatury, 2. vyd. 1849; čitatel označuje číslo spisu, jmenovatel oddíl. Větší sborníky uvedeny jsou se všemi svými částmi na příslušných místech; úplný výčet jejich allegat je podán při kuse prvém. Při tiscích známých a správně popsaných udávám jen stručně titul.]

1. **Pražská bible.** 1488. Fol. $\frac{536}{\text{III.}}$

   S [D 345—346; dobrý exemplář]; P [krásný exemplář].

2. **Martiniani.** 1488. Fol. $\frac{73}{\text{II.}}$

   K [D 66 pozn., 128; původně Ros.].

3. **Horská bible.** 1489. Fol. $\frac{537}{II.}$

U, S [D 329, 346; 66 pozn.; pův. Mik. a Ros.].

4. **Passional.** 1495. Fol. $\frac{145}{II.}$

S [D 67 pozn.: kde dělá k němu otazník a 346—347, kde dí, že Jungmann té knihy nezná; exemplář původně Mik.].

[4ª. **Zlomek neznámého prvotisku.** P. V. v oddíle rukopisném č. I. 34.].

5. **Nový Zákon pražský.** Malý 4⁰. 1498. $\frac{569}{III.}$

P [Dobře zachovaný exemplář].

[5ª. **Řeh. Hrubého překlad z Petrarky.** 1501. Fol. $\frac{204}{III.}$

Exemplář byl v Mik. [D 67 pozn.] a prodán v S dražbou [D 345 pozn.] 1765].

6. **Bible Benátská.** 1506. Fol. $\frac{538}{III.}$

U [srovn. o ní D 329—330; nazývá ji mylně pražskou; exemplář pův. Jes.]; P [krásný exemplář s názvem »biblia hussitica«]; kromě toho byly 1765 prodány v S dva exempláře dražbou [D 345 pozn.], z nichž jeden byl asi Mik. [D 60 pozn.].

7. **Traktátec sv. Bernarda o boji duchovního Jeruzalema.** 1507. 12⁰ $\frac{751,\ 867}{III.}$

K. Šestý allegat k Ekklesiastiku 1539; u Jungmanna dvakrát omylem uvedený. Správná data má Patera, Věstník České Akademie III. 211, 215 dle 2 ex. musejních. Oba jsou necelé; jeden má 7 listů z konce, druhý 8 ze začátku; krom toho objevil F. Menčík list rukopisu z prostředka v. ČČM. 1896. 117—119. Exemplář stokholmský; z bývalých 16 listů má zachováno 13; vyříznuty jsou 2 v prostředku a poslední potrhán (tento lze však doplniti exemplářem musejním). Úplný text v rukopise kapitulním; v. Národní Listy, 1897, 17. září. Vydal jsem jej celý v Českém Museu Filologickém, 1897.

8. **Odpověď Bratří Augustinovi.** 1508. Malý 8⁰. $\frac{756}{III.}$

K. Třetí allegat k Ekklesiastiku 1539; nový popis u Patery, Věstník Č. Akademie, III. 211, kde se omylem tisk tento uvádí jako »odpověď doktora Augustina«. Listy Augustinovy byly latinské a na ně Bratří tímto traktatem odpovídají.

9. **Lactifer Vodňanského.** 1511. 4⁰. $\frac{34}{III.}$

W, S [D 340, 347; na posledním místě omylem tisku jest udán letopočet 1519 m. 1511].

10. **Herbář norimberský.** 1517. Fol. $\frac{269}{III.}$

K [D 128].

11. **Kázání Lutherovo.** 1520. 4⁰. $\frac{853}{III.}$

W [D 477; Dudík sice dí, že u Jungmanna je jen »etwas ähnliches«, ale knížka tato, u Jungmanna nezcela správně uvedená, dle správného popisu Paterova, Věstník České Akademie III. 208 je totožná s ní. Exemplář původně Ros.].

12. **Dva listy Bratří.** 1524. 12. $\frac{803}{III.}$

K; čtvrtý přívazek ke knize Ekklesiastikus; u Jungmanna jen zmínka z druhé ruky; podávám tu proto popis obšírnější. Titul: »List od Bratří králi Ludvíkovi, Jeho Milosti, Uherskému a Českému etc. králi poslaný.« Anno Domini 1527«. Kolem titulu rytina, v níž nahoře monogram Ludvíkův, dole český lev. Na druhé straně obrázek, jak umírající Vladislav odkazuje je na Ludvíka. Obsahuje 12 listů ve dvou složkách; podpis na l. 11^a »Bratřie z Čech«; od 11^b—12^b pak následuje druhý list »králové Jejie Milosti« z téhož roku. Prvotisku toho v Museu není.

13. **Johanna a Rejna.** 1538. 8⁰. $\frac{678^h}{IV.}$

K; devátý přívazek ke knize Ekklesiastikus. Titul: »Rozmlouvání velmi utěšené a kratochvilné, v němž se naučení dává, kterak manželé spolu nakládati mají. Vytištěno léta XXXVIII.« K tomu obrázek dvou žen s nadpisem: »Yohanna et Reyna« a s podpisem:

»Žena, kteráž poslouchá muže svého,
tať jest Pán a koruna hlavy jeho.«

Pak předmluva, že spis přeložen z latinského textu Erasmova (1467—1536) ne vždy doslovně; konečně rozmlouvání Johanny a Reginy, necelé; jen složky A—D_I; exemplář defektní.

Jungmann zná tento tisk jen z povolení prodeje; mně zdá se překlad starší než r. 1538, snad z posledních dob prvotisků (1520—1526); proto položil jsem text tento sem.

II. Tisky ostatní.

(1527—1636)

1. **Nový Zákon plzenský.** 1527. 4⁰. $\frac{1170}{IV.}$

K [D 128; neuváděje čísla Jungmannova].

2. **Bible staroměstská.** 1529. Fol. $\frac{1164}{IV.}$

P [Exemplář velice pěkně zachovalý].

3. **Zřízení zemské.** 1530. 4⁰. $\frac{915}{IV.}$

K [D 128].

4. **Traktát bratrský.** 1534. 8⁰. $\frac{1221}{IV}$

K [D 128; uváděje ji jen v katalogu, přidává k ní otázku, neznaje jí; rovněž Jungmann zná ji jen ze Šturma; proto zde širší popis její]. Je prvý přívazek ke knize Ekklesiastikus. Titul: »Kniežka tato bez titule jest o tomto: Jest-li to pravda, by to člověk jistotně věděti mohl, že spasen bude. 1534«. Následuje heslo ze žalmu 144. (složky A—E), pak předmluva písaře, předmluva k čtenáři, pak dílo samo. Uvádí se totiž deset důvodů s otázkou i odpovědí. Končí se slovy: (40^b) »Finitum est vigesima quarta die mensis Julii Anno Domini 1534. Amen«.

5. **Koppa z Raumenthalu Regiment lékařský.** 1536. Fol. $\frac{878}{IV.}$

K [D 127].

6. **Otázky o rozhřešení.** 1536. 8⁰. $\frac{1225}{IV.}$

K. Jungmann opět zná jen ze Šturma; proto zde širší popis. Titul: »Otázky o rozhřešení zpovědi a přijiemaní těla a krve Páně pro obecný prostý lid. Léta 1536.« Pak po předmluvě následuje »píseň člověka kajícího« (»zpívá se jako o Šabatci«). První verše zní takto:

»Ruka tvá, mocný Bože,
všecko učinila
Tebeť žádá má duše,
jenž zneduživěla
v pádu člověka prvním
i svým proviněním« atd.

Pak vždy »otázka« a »rci« o obou thematech titulu. Tři složky po 8 listech. Na konci (24^b): »Allexander« (známý tiskař bratrský). Knížka tato je čtvrtý přívazek k Ekklesiastiku.

7. **Práva manská a práva zemská.** 1538. Fol. $\frac{961}{IV.}$

K [D 127—128; exemplář Mik.; D 67 pozn. nerozumí zmínce katalogu mikulovského a chybně spojuje tuto knihu s č. 915 u Jungm.].

[7ª. **Lutherova kronika.** 1539. 4⁰. $\frac{416}{VI.}$

[Byla kdysi in duplo v S; ale oba exempláře prodány dražbou (D 345 pozn.)].

8. **Lutherův Ekklesiastikus.** 1539. 8⁰. $\frac{1191}{IV.}$

K [D 128 chybně uvádí; rovněž tak Jungmann; proto zde širší popis]. Kniha tato, spolu s devíti přívazky (zde č. II. 4, 13; I. 8, 12; II. 6; I. 7; II. 11, 10; I. 13) je jeden z bývalých »špalíčků« rožmberské knihovny. Vazba původní, sponky ulámané; na hřbetě vytlačeno »kniha Eklesiastykus« na přední desce »utěšené kníšky«; na listě přídeštním připsáno: »vzal

sem po otci tyto knížky.« Naše knížka sama, ve špalíčku první místo zabírající, má titul: »knieha Eklezyaſtykus podle ſtarobylych řecſkych exeplářuo od doktora Martina Luthera zpwená. Potom zňemeckéº jazyku v čeſkey w Litomyšli přeložená y také wytištěná Léta 1537. Z kteréhožto exepláře potom w Plzni y w Praze pod swym tytulē tiſkli ſau, nětco změniwſſe geſſto tiem wiece zkazyli nežli oprawili. 1539«. (Vidno z tohoto titulu, že knížka zmíněná je již čtvrté vydání Lutherova překladu). Za titulem obrázek: »V čas prázdnosti spisůj múdrost«; po něm předmluva překladatele českého, pak předmluva Lutherova, pak předmluva Sirachova, konečně kniha sama. Složky A—O po 8 listech. Na konci »Vyštěno a dokonáno v Litomyšli v úterý před slavností hodu Ducha sv. 1539. Allexander.«

9. **Norimberská bible.** 1540. Fol. $\frac{1165}{\text{IV.}}$

S [D 346], P.

10. **Rhegiova kázaní.** 1540. 8⁰. $\frac{1568}{\text{IV.}}$

K; osmý přívazek ke knize Ekklesiastikus.

11. **Odpověď Augusty Petrovi.** 1541. 8⁰. $\frac{1233^{d}}{\text{IV.}}$

K; sedmý přívazek ke knize Ekklesiastikus; Jungmann nezná té knihy dobře; proto zde širší popis. Titul: »Ohlášenie a ozvánie Jana Augusty proti té knížce kněžské pod tytulem kněze Petra, faráře v Zásadí u Litoměřic, vydané.« Monogram tiskařův (⅂), jako při č. I. 12; pak »předmluva« a »ohlášení« samo (obé s podpisem Augustovým). Pět složek (A—E) po 8 listech; poslední dva prázdné. Na konci (38^{b}): »Psáno, dáno i vytištěno v Litomyšli v druhou sobotu adventní L. P. 1541 ode mne Jana Augusty, staršího zprávce zboru Litomyšlského.«

12. **Hájkova kronika.** 1541. Fol. $\frac{418}{\text{IV.}}$

W [D 340; exemplář Jes.].

13. **Kabátníkův cestopis.** 1542. 8⁰. $\frac{194}{\text{III.}}$

K; druhý přívazek k Ekklesiastiku; obsahuje složky A—O s obrázkem na začátku a s podpisem tiskaře: »Allexander« na konci. Nutno se zde zmíniti o tomto spise šíře, ježto popisy nejnovější (Jar. Vlčka, Dějiny literat. české 1894, 250, 284 a J. V. Práška ve vydání této cesty akademickém 1894, X—XII) jsou velice neúplné. Cestopis Kabátníkův vydán nejprvé, jak popsal Prášek dle exempláře Žitavského, r. 1539*) u Alexandra Oujezdského v Litomyšli. Tento Alexander Oujezdský je známý litomyšlský knih-

---

*) Při tom pokládám za správné mínění Dobrovského, že starší domnělá vydání 1491, 1508, 1518 zakládají se na omylu, nějak snad zaviněném podobným cestopisem Martina Bakaláře Cestopis Kabátníkův vydal však, jak známo, Adam Bakalář. Datum 1491 je očividně chybné spletení cesty s cestopisem, datum 1518 u Kandida nejspíš chybou tisku místo 1508 a datum 1508 vzniklo nejspíš chybným čtením vročení MDCCCXCVIII (= 1498) cestopisu Martina Bakaláře.

tiskař; domněnky Práškovy l. c. jiné jsou tedy nedůvodné. Druhé vydání je, jak již Dobrovský poznal, toto, taktéž Alexandrovo, z r. 1542; exemplář jen právě popisovaný stokholmský. Třetí vydání 1577 pražské Dočického; čtvrté olomucké u Hradeckého 1639, páté někdy z konce XVII. století (jiné, než dále zmíněná; exemplář kdysi Dobrovského, nyní musejní; srovnej o něm Dobrovského, Geschichte der böhm. Sprache und Litteratur, 1792, 159); šesté pražské z r. 1691, sedmé pražské z r. 1708, jak shledal Jungmann l. c. a často bez roku. [U Jirečka, Rukovět II. s. v. omylem je udáno olomucké z r. 1637, u Práška omylem stotožněna vydání 1539 i 1542 a vydání 1691 s exemplářem musejním.] Hojná tato vydání svědčí o veliké oblibě, a zajímavo je, že, jako lhavý Mandevilla honosí se proti Millionu, který netištěn a zachováa v jediném rukopise, řadou tisků, podobně nespolehlivý Kabátník má nejméně sedm vydání tiskových, kdežto Lobkovicův mnohem lepší cestopis zůstal pouhým rukopisem.

14. **Traktátec Augustův.** 1542. 8⁰. $\frac{1240}{IV.}$

K; přivázán na druhém místě ku »Při Jana Augusty«. Složky A—G_{III}. Titul: »List neb Spiesek starých Bratří dávno udělaný. S předmluvou obšírnou však potřebnou, kterýž se nynie znovu z přiečin nynějších proti Bratřím kněžských psaní vydává 1542. Starší Bratřie, kteréž omylně Pikharty nazývají.« Tisk Alexandrův, vydání dle všeho Augustovo.

15. **Odpověď Václava Augustovi.** 1542. 4⁰. $\frac{1233^a}{IV.}$

K; [D 128; jen povrchně]. Činí se čtyřmi přívazky zde pod č. II. 16, 17, 23, 18 uvedenými kvartový svazek bývalé knihovny rožmberské, vázaný v listě starého kancionalu. Jungmann nezná vlastně; titul: »Tato knížka proti tomu zrcadlu kněžskému, kteréž Jan starší zboru litomyšlského lstivou a podvodnou předmluvou přivodil a vokřtaltoval a pod jménem doktora Martina Lutera hrozným rouhaním a všech stavuov nepravým potupováním v království tomto českém za nové léto vydal, ode mne kněze Václava, kazatele sv. Evangelium, zprávce církve Kristovy a děkana na Horách Kutnách z písem svatých pro obranu božských věcí a církve Kristovy sebrána a vydána jest. 1542. v Praze«. Polemický traktat; složky A—F_{II}.

16. **Polemika Václava s Augustou.** 1542. 4. $\frac{1233^d}{IV.}$

K [D 128 a Jungmann jen povrchně; širší proto zpráva:] Titul: »Zpráva a ukázaní proti zlému a falešnému požívání písem svatých v tom spisu, kterýž smyslil, složil, vydal jakýs Bratr Jan Augusta, starší zboru Litomyšlského o závazcích, tak, jakž sám píše, křesťanských zákona Kristova« Autorem týž kutnohorský děkan Václav; dva obrázky, složky A—J_{III}. Na konec: »Tato knížka jest sepsaná léta MDXXXXII den svatých Cyrilla a Methudya a téhož léta v pondělí před sv. Jakubem, apoštolem Božím, u Bartoloměje Netolického v Menším městě pražském vytištěna«. Je první přívazek k odpovědi jeho, zde č. II. 15.

17. **Replika Petrova Augustovi.** 1542. 4. $\frac{1233^d}{IV.}$

K; druhý přívazek k odpovědi Václavově, zde č. II. 15. Titul: »Velmi povlovná [u Jungm. omylem *povolná*] pokojná a upřímná odpověď etc.«.

Tištěna na Starém Městě v Praze; složek A—J_{II} ; pan z Rožmberka ji hojně čítal, je v ní mnoho červených přípisků. Je to odpověď Petra faráře na spis Augustův, zde pod č. II. 11 uvedený, spolu s listem děkana litoměřického Jakuba Volynského. Jiný exemplář ve W, podrobný popis D 339 — pozdější otisk malostranský v č. 21.

18. **Pře Jana Augusty.** 1543. 4⁰. $\frac{1233g}{IV.}$

K [D 128]; první část špalíčku rožmberského (zařazen do knihovny 27. ledna 1609; před tím byl majetkem pánů ze Šternberka (?) jak o tom svědčí vtlačené do desk písmeny M S Z S S s letopočtem 1600; je také tu obrázek děcka s heslem »hodie mihi cras tibi« a letopočtem 1579). Na hřbetě bílou barvou: »Třetí historya kališnická« Obsahuje tento špalíček tuto »Augustovu při« (složky A—b_{III}) pak dva allegaty: č. II. 20. a 14.

19. **Zikm. Zígy Kázaní vojenské.** 1544. 4^0. $\frac{1573}{IV.}$

K; čtvrtý přívazek k odpovědi Václavově, zde č. II. 15. Tento překlad (Hradeckého) z němčiny obsahuje složky A—G_{IV}.

20. **Klatovského Rozsuzování.** 1544. 4^0. $\frac{1233g}{IV.}$

K [D 128]; prvý přívazek ku »Při Jana Augusty«. Titul (u Jungmanna neúplný) »Rozsuzování upřímné artikulů některých z pře Jana Augusty, kterouž pod jménem kněžstva proti všemu křesťanstvu vuobec, krom sekty Valdenské vydal, od kněze a mistra Martina Klatovskéko k vyššímu právu, to jest ke vší křesťanské Církvi k ortelův napravování podané a odeslané. S vědomím a povolením Uřádu (sic!) duchovního 1544«. Složky A—H_{III}; na konci: »Dokonáno v Staré Praze v Betlemě před Vánoci Léta 1543 a vytištěno v též Praze v pondělí po svaté Školastyce od Ondřeje Kubše L. 1544. [Odpověď ke »Při«, zde pod č. II. 17 uvedené].

21. **Druhé vydání Petrovy odpovědi.** 1544. 8^0. $\frac{1233c}{IV.}$

W [D 339, kde úplný popis]. Je to druhé vydání spisu zde pod č. 17 uvedeného, vyšlé v Menším městě Pražském u Bartol. Netolického, 1544, 8^0 složky A—I_{IIII}. Jungmannovi toto druhé vydání známo nebylo.

[21ᵃ. **Kancional.** 1544. 4^0. $\frac{56}{IV.}$?

V Mikulovské knihovně [D 67 pozn.] bylo také »cancionale Bohemicum 1544. 4^0«; víc o této knížce nyní známo není; Jungmann [l. c.] znal: »Písně . . . kancional. W Norinberce 1544«. Ani o tomto není víc známo. Možná, že obojí je týž exemplář].

22. **Špangenbergerova Perla.** 1545. 8^0. $\frac{1247}{IV.}$

K [D 129]. Ex. původně Ros.

23. **Mandát Kristův**. 1546. 4⁰. $\frac{1861}{IV.}$

K; třetí přívazek k odpovědi Václavově (zde č. II. 15). Jungmann zná jen rukopis (opis z tisku) z r. 1598. Složky A—C_{II}, datum (c_{II}): dán na pravici mého nebeského Otce po mém narození 1546. léta. Ježíš Kristus, živý Syn Boží a spasitel všeho světa« (podpis kancléře Jana zde není).

24. **Konáčovo Hořekování**. 1547. Fol. $\frac{667}{IV.}$

W [D 337 z Rosenb.]. Jeden exemplář byl snad v Mikulově pod titulem: »Liber tribulationum bohemice*) 1537«. [D 67 pozn.; je-li 1537 omylem m. 1547] — a ten snad prodán v S dražbou 1765 [D 345 pozn.]

25. **Akta těch věcí** atd. 1547. 4⁰. $\frac{423}{IV.}$

K [D 128].

26. **Spangenberského Postilla**. 1548. 4⁰. $\frac{1548}{IV.}$

W [z Rosenb.; D 340 omylem dí, že u Jungmanna není zaznamenána].

27. **Pražská bible**. 1549. Fol. $\frac{1166}{IV.}$

U [D 329; jiný ex. prodán v S dražbou D 345 pozn.].

28. **Flavius Josefus**. 1553. Fol. $\frac{272}{IV.}$

S [D 347; jiný exemplář byl v Abo, srovn. Dobrovský Lit. Nachr. 84].

29. **Kosmografie česká**. 1554. Fol. $\frac{642}{IV.}$

S [D 347].

[29ª. **Spangenberského Postilla**. 1557. Fol. $\frac{1548}{IV.}$

Toto norimberské vydání bylo v Mik. D 67 pozn.].

30. **Dasypodius, Rešel: Dictionar**. 1560. 4. $\frac{34}{IV.}$

S [Dva exempláře; D 350—351].

31. **Bavorovský, Zrcadlo**. 1561. 4⁰. $\frac{1270}{IV.}$

W [exemplář Jes.; u D 336 omylem, že není u Jungmanna zaznamenána]; přivázáno ke »kázání patnáctero« zde č. 37.

---

*) Ovšem také možno, že 1537 je chybné čtení místo 1542 a pak by to byly známé »knížky o zarmúceních« 1542 Jungm. II. 162, jichž titul cituje Hanuš ČČM. 1864, 285 ze Štelcara, dodávaje, že Jungm. knihu tuto vypustil veskrze; ačkoli Jungm. uvádí ji omylem ještě znova III. 706. O této »Milíčově (recte Příbramově) knize v. nyní Klicman Studie o Milíčovi z Kroměříže, Lfilol. XVII, zvl. str. 264—268.

[31^{a}. **Herbář Matthioliho**. 1562. Fol. $\frac{876}{\text{IV.}}$
Exemplář byl v Mikulově; D 66 pozn.]

32. **Prefátovo Putování**. 1563. Fol. $\frac{643}{\text{IV.}}$
W Jes. [D 340]

33. **Kancionál bratrský**. 1564. Fol. $\frac{48}{\text{IV.}}$
P [Dobrý exemplář]

34. **Práva a zřízení zemská**. 1564. Fol. $\frac{916}{\text{IV.}}$
K [Má na hřbetě: »chronica bohemica bohemice«, omylem; a tak ji také D 127 uvádí; hřbet upevněn 5 proužky pergam., o nichž viz č. I. 1]. Ex. původně Jes.; před tím patřil Volfovi z Vřesovic.

35. **Barus-Ennius: Kroniky.. biskupů římských**. 1565. Fol. $\frac{611}{\text{IV.}}$
W [D 335]. Ex. Rosenb.; přivázáno č. 36.

[35^{a}. **Konstantinova Kronika Turecká**. 1565. 4^{0}. $\frac{300}{\text{IV.}}$
Prodána dražbou v S; D 345 pozn.]

36. **Obou dvou antikristů... učení**. 1565. 4^{0}. $\frac{1280}{\text{IV.}}$
W [D 336] Ex. Rosenb., přívazek k č. 35.

37. **Kázaní patnáctero**. 1567. 4^{0}. $\frac{1574^{b}}{\text{IV.}}$
W [D 336] exemplář Jes.; přivázáno č. II. 31.

38. **Gerson O následování Krista**. 1567. 8^{0}. $\frac{882}{\text{II.}}$
W [D 338]; exemplář Rosenb.

39. **Pražská bible**. 1570. Fol. $\frac{1166}{\text{IV.}}$
U [D 329; exemplář byl v Mik. D 66 pozn.]

*40. **Apologie pravého učení**. 1572. 8^{0}. U Jungmanna chybí.
K [D 129]; jiných vydání známo dosti.

[40^{a}. **Historia turcica** bohem. Pragae. 1572. 4^{0}. $\frac{307}{\text{IV.}}$
Takový nadpis měla jedna knížka Mik. [D 67 pozn]; je-li totožna s historií Mirotického, pod uvedeným číslem u Jungm. se vyskytující, těžko rozhodnouti].

41. **Confessio fidei.** 1574. 8°. $\frac{1222}{IV.}$

S [D 348; Jungmann tohoto vydání nezná; možno, že však u něho je r. 1573 omylem m. 1574]; přivázáno č. 51 a 83, 84.

42. **Vyznání víry.** 1574. 8°. $\frac{1222}{IV.}$

S [D 347; české vydání č. 41; Jungmann také tohoto vydání nezná; možno že u něho 1575 omylem m. 1574].

[42b. **Rešel, Sirach.** 1575. Fol. $\frac{1496}{IV.}$

Exemplář prodán dražbou v S [D 345 pozn.].

42b. **Ferova Postilla.** 1575. Fol. $\frac{1552}{IV.}$

Exemplář byl v Mik. [D 66—67 pozn.].

43. **Kancional bratrský.** 1576. Fol. $\frac{48}{III.}$ P.

[43a. **Confessio fidei.** 1576. 8°. $\frac{1215}{IV.}$

Exemplář v S prodán dražbou [D 345 pozn.].

43b. **Icones variorum numismatum.** 1577. 4°. $\frac{955}{IV.}$

Exemplář byl v Åbo [D 84].

43c. **Bible Melantrichova.** 1577. Fol. $\frac{1166}{IV.}$

Exemplář v Mik. [D 66 pozn.].

44. **Kralická bible.** 1579—1593. 4°. $\frac{1167}{IV.}$

P [avšak pouze díl III., IV. a V.); knihovna universitní v Lundě (díl I.—IV.; exemplář Mik.; srovn. D 67 pozn.); K (díl I., II., IV.—VI.) [D 128].

45. **Kyrmezerský, Malá Biblí.** 1579. 8°. $\frac{1298}{IV.}$

S [D 350].

46. **Faber-Veleslavín Diction. ling. latinae.** 1579. 4°. $\frac{36}{IV.}$

W [D 340; omylem letopočet 1679 m. 1579].

*47. **Velmi kratičký spis** etc. 1579. 8°. U Jungmanna není.

Titul: »Velmi kratičký spis o celém přijímání a hodném připravování, a o pravém užitku celého kšaftu Pána našeho Jezu Krista, pod obojí způ-

sobou slovem živého Boha a vyznáním svaté církve staré katolické nejpřednějších učitelů potvrzený«. 1579. 8^0. A—F_{III}. Exemplář, původně Rosenb., nyní ve W; srovn. popis D 339.

48. **Rvačovského Masopust.** 1580. 4^0. $\frac{684}{IV.}$

K [exemplář Mik.; srovn. D 66 pozn.; u D 138 mylný titul].

49. **Jordán z Klausenburka: O vodách etc.** 1580. 4^0. $\frac{855}{IV.}$

K [srovn. D 128].

[49[a]. **Šim. Lomnického Písně nové.** 1580. 4^0. $\frac{77}{IV.}$

Exemplář byl v Mik. [D 66 pozn.].

[49[b]. **Kancional bratrský.** 1581. Fol. $\frac{48}{III.}$

Exemplář původně Mik. [D 67 pozn.; tam dí, že Jungmann té knihy nezná]; prodán později dražbou v S [D 345 pozn.].

[49[c]. **Česká postilla.** 1581. 8^0. $\frac{1566}{IV.}$

Exemplář knihy »Evangelia et epistolae bohemice. Pragae 1581. 8^0« byl v knihovně Mik. [D 66 pozn]; týž nejspíše exemplář pod titulem »Postilla bohemica« 1581. 8^0 prodán pak dražbou v S [D 345 pozn.]. Jungmann uvádí (na m. u.) jakousi »postillu domovní« 8^0 bez roku a místa; snad je to týž exemplář].

[49[d]. **Šturmovo srovnání víry.** 1582. 4^0. $\frac{1307}{IV.}$

Exemplář byl v Mik. [D 66 pozn.].

50. **Práva a zřízení česká.** 1583. 12^0. $\frac{317}{IV.}$

K [D 129].

51. **Kancional český.** 1584. 8^0. $\frac{87}{IV.}$

S [Dva exempláře D 348 a 350; jeden celý, byl kdysi majetkem knihovny Mikulovské; D 66 pozn.; druhý defektní, přivázaný ke »Confessio fidei 1574« v. zde č. II. 41).

52. **Katolický katechismus.** 1584. 12^0. $\frac{1268^b}{IV.}$

K [D 129; nyní nezvěstný].

[52[a]. **Karion-Sobek. Kronika světa.** 1584. 4^0. $\frac{282}{IV.}$

Exemplář pův. Mik. [D 66 pozn.] prodán dražbou v S (D 345 pozn.].

53. **Veleslavín, kroniky dvě etc.** 1585. 4⁰. $\frac{416}{IV.}$

S [D 347; exemplář původně Mik.; D 66 pozn.].

54. **Flaxius, Katolické glozy etc.** 1585. 4⁰. $\frac{1318}{IV.}$

K; popis u Jungm. s. v., k němuž toto asi přidati: Napřed připojeny 4 listy titulové; vzadu přidáno latinská approbace professora theologie v Ingolstadtě Hungera. Kniha celá vyšla s povolením arcibiskupa Martina.

55. **Obrana kancionalu bratrského proti Šturmovi.** 1588. $\frac{1322^b}{IV.}$

W [D 338; exemplář původně Rosenb.].

56. **Sixt Kandid.: Výklad Tobiáše.** 1588. 4⁰. $\frac{1509^b}{IV.}$

K [D 128].

*57. **Traktáty Pavla Bydžovského.** 1588. 8⁰. Není u Jungmanna.

S [D 349—350; několik traktátků, jichž plný titul viz u D. l. c., zmínku literarní v Jirečkově Rukověti, I. 117; o spisovateli t. 113—116].

[57ᵃ. **Rozjímání a výklad žalmů.** 1589. 8⁰. Není u Jungmanna.

Bylo prodáno dražbou v S [D 345 pozn.].

58. **Hosius-Guagnini: Kronika Moskevská** 1590. 8⁰. $\frac{648}{IV.}$

P [tamtéž i druhé vydání; v. níže].

59. **Krupěhorský: Knížka o pokání.** 1590. 8⁰. $\frac{1334^b}{IV.}$

W [D 339 chybně uvádí: *Kupěhorský*; o Jungmannově uvedení dí mylně: »bei J ngmann nur angedeutet«]. Přivázáno zdejší č. 86.

[59ᵃ. **Šturmova Obrana.** 1590. 4⁰. $\frac{1322^c}{IV.}$

Tato obrana proti č. II. 55 byla v Mik. [D 66 pozn.].

60. **Veleslavín, Štít víry.** 1591. 4⁰. $\frac{1339^a}{IV.}$

K [D 128; v exempláři tomto jsou přidány 3 prázdné listy napřed k zápiskům; na prvním z nich rukou XVII. stol. poznámka o trojí důležitosti bible].

[60ᵃ. **Šerer: O křtu.** 1591. 4⁰. $\frac{1338}{IV.}$

Exemplář byl v Mik. [D 66 pozn.].

61. **Zrcadlo markrabství Moravského.** 1593. Fol. $\frac{413}{IV.}$

S [D 347; exemplář Jez.], K [D 64].

[61[a]] **Kocín-Eusebius.** 1594. Fol. $\frac{558}{IV.}$

Exemplář byl v Åbo [D 84], shořel; jiný v S [D 345 pozn.], prodán dražbou].

[61[b]. **Zřízení zemské.** 1595. 4⁰. $\frac{916}{IV.}$

Exemplář byl v Mik. [D 74 pozn.].

62. **Kralická bible.** 1596. $\frac{1167}{IV.}$

P; jiný exemplář v Linköpingu [D 356].

63. **Viexmont-Flaxius: Naučení o pokání.** 1596. 8⁰. $\frac{1321,\ 1348}{IV.}$

K [D 129 jen povrchně, domnívaje se, že jí Jungmann nezná.] Zprávy o ní jsou mylné*) u Jungmanna i Jirečka [Rukovět I. 196]; knížka ta nevyšla dvakrát, nýbrž jen 1596; zpráva pod č. 1321 u Jungm. je chybná. Krásný exemplář stokholmský, se zlatou ořízkou a pěknou vazbou podává asi tyto doplňky: Titul: »Krátké naučení o pokání spasitedlném a hříšníka padlého a od hříchův odvrácení.« Věnováno arcibiskupu Zbyňkovi Berkovi z Dubé. Listů 16 nepočítaných a 207 počítaných; na konci »vytištěno v Starém Městě Pražském s dovolením a nákladem« arcibiskupovým; 26. února 1596. Na prvních (nepočítaných) 16 listech je titul, pak dedikace, s výkladem, že knihu tu složil před šedesáti lety Cl. Viexmontius z Paříže [Flaxius píše důsledně *Viex*montius nikdy *Vieux*montius], arcibiskup že mu ji dal přeložiti a tak on »již českou českému panu arcibiskupu jakožto pravému jejímu patronu« odevzdává. Na to následuje předmluva, s datem »v sobotu po třech králích 1596« a registr. Na l. 16[b] je pak obrázek posledního soudu dle 25. kap. sv. Matouše. Konečně knížka sama, překladem dosti obratným a plynným. O Flaxiovi v. Rukovět I. 195—196.

64. **Mathiolův herbář.** 1596. Fol. $\frac{876}{IV.}$

W [D 340; exemplář Jes.], K [dva exempláře; D 61, 85, 127].

---

*) Takových a podobných omylů je v Jungmannově Literatuře i v střední době dosti: o chybě s traktátem sv. Bernarda v. zde I. č. 7.; Postilla Chelčického uvádí se III. 830 a ještě chybně t. 837; taktéž totožná jsou čísla III. 825, 817, 828; Šererova vojenská kázání stojí č. III. 844 a IV. 1599c; totožné jsou modlitby č. II. 171 a III. 944; Nomenclatura sex linguarum uvádí se správně IV. 35 a chybně III. 13; Poliova kázání správně IV. 1618 a chybně t. 1606; Straněnského Zahrádka správně IV. 1800[b] a chybně t. 1811; modlitby Citardovy správně IV. 1945 a chybně hned v následujícím čísle 1946 jako »modlitby Litardy« (𝔈 čteno za 𝔏) atd. atd. Spis IV. 1329 není asi »koule Davidova« nýbrž »Danielova«; mezi pochybnými (str. 523) č. 45 uvádějí se kázání *Javorovského* a jsou to kázání známého kn. Bavorovského $\frac{1576}{IV}$, atp. Je vůbec již nutně potřebi nového vydání.

65. **Mathezius Petřek: Vita Christi.** 1596. Fol. $\frac{1604}{\text{IV.}}$
W [D 336].

66. **Sněmy české.** 1596—1631. $\frac{980}{\text{IV.}}$
U [D 330; sbírka jich — s mezerami — přišla do knihovny nikoli kořistí, nýbrž od Sparfvenfelda, který jich nabyl koupí 1689 v Hamburku].

[66^{a}. **Petřek, Registřík.** 1596. Fol. $\frac{285}{\text{IV.}}$
Prodáno dražbou v S [D 345 pozn.].

[66^{b}. **Kancionál Olomucký.** 1596. 4^{0}. $\frac{58}{\text{IV.}}$
Exemplář byl v Mik. [D 67 pozn.].

67. **Hutteri Novum Testamentum.** 1599. Fol. $\frac{1184}{\text{IV.}}$
S [D 350].

68. **Kralická bible VI.** 1601. 4^{0}. $\frac{1185}{\text{IV.}}$
S [D 346; exemplář Mik.; srovn. D 66 pozn].

[68^{a}. **Postilla bohemica.** 1601. 8^{0}. $\frac{648}{\text{VI.}}$
Týž titul (mimo rok) jako u č. II. 49^{c}; taktéž prodána dražbou v S [D 345 pozn.; zdá se tedy nové vydání »postilly« z r. 1581; víc viz na m. u.].

69. **Hosius-Guagnini.** 1602. 8^{0}. $\frac{648}{\text{IV.}}$
P [druhé vydání č. II. 58; v. t.].

69^{a}. **Zámrského Postilla.** 1602. Fol. $\frac{1555}{\text{IV.}}$
Exemplář byl v Mik. [D 67 pozn.].

70. **Zřízení zemské moravské.** 1604. 4^{0}. $\frac{324}{\text{IV.}}$
K [D 128; exemplář Mik.; srovnej D 67 pozn.].

71. **Bratrský katechismus.** 1604. 12^{0}. $\frac{1304}{\text{IV.}}$
W [D 339; omylem tvrdí D, že není u Jungmanna].

[71^{a}. **Poliova kázání.** 1604. 8^{0}. $\frac{1606,\ 1618}{\text{IV.}}$
Prodána dražbou v S; v. D 345 pozn.; o chybě Jungmannově při dvojím jich uvádění v. pozn. k č. II. 63].

71b. **Řeči boží etc.** 1604. 8⁰. $\frac{1206}{IV.}$

Prodány dražbou v S [v. D 345 pozn.].

72. **Závorka, Pravidlo služebností.** 1607. Fol. $\frac{1748}{IV.}$

W [D 336].

73. **Confessio anebo počet z víry.** 1607. 8⁰. $\frac{1222^h}{IV.}$

W [exemplář Rosenb.; D 338]; S [jiných pět exemplářů bylo v S prodáno dražbou [D 345 pozn., 347—348].

74. **Paprocký, Rozmlouvání kolátora.** 1607. 4⁰. $\frac{1379}{IV.}$

W [D 337—338; tam také úplný popis; zmínka Jungmannova je jen z druhé ruky a povrchní].

75. **Vyznání víry.** 1608. 4⁰. $\frac{1381}{IV.}$

W [Jungmann patrně sám neznal; popis v. u D 338].

76. **Kralická bible.** 1613. Fol. $\frac{1167}{IV.}$

S [D 346; exemplář Mik.; srovn. D 66 pozn.]; K [D 127 chybně dí »wahrscheinlich die Prager Bibel«]; P [pěkný exemplář].

77. **Evangelia et epistolae graece, bohem., german., lat.** 1614. 8⁰. $\frac{1210}{IV.}$

W [D 341; tam také podrobný popis; Jungmann tohoto vydání nezná, uváděje jen bremské z r. 1616].

78. **Bratrský kancional.** 1615. Fol. $\frac{48}{III.}$

W [D 336—337; omylem dí, že není u Jungm.]; P [nový exemplář]. [Srovn. i Hanušovy Dodavky II. 18 k tomuto číslu.]

79. **Kapitova Postilla.** 1615. Fol. $\frac{1553}{IV.}$

P [exemplář neúplný].

[79a. **Davidovy Žalmy.** 1615. Fol. $\frac{140}{IV.}$

Byly jich dva exempláře v Mik. [D 67 pozn.].

[*79b. **Attestace Pirnova.** 1615. Fol. Není u Jungmanna.

Knížka pod titulem: »Attestatio Melchioris Pirni bohemice. Labani 1615. Fol.«. Byla v Mik. [D 67 pozn.; není-li snad jen omylem?].

80. **Veleslavína Theatrum divinum.** 1616. 4^0. $\frac{844}{IV.}$

W [D 237; exemplář Mik. D 67 pozn. omylem dí: »nicht in Jungmann«].

[*80[a]. **Vita Christi.** 1617. 8^0. Není u Jungmanna.

Spis tento titulovaný: »Vita Christi Domini bohemice. Pragae 1617, 8^0« byl v Mikulově [D 67 pozn.]. Není znám žádný podobný spis, ač není-li udání toto snad mylné].

[81[b]. **Bratrský kancional.** 1618. 4^0. $\frac{48}{III.}$

Dva exempláře byly v Mikulově [D 67 pozn. omylem je cituje: *Con*tiones Evangelicae místo *Can*tiones Evangelicae]; oba přišly pak do S a prodány v S dražbou; srovn. D 345 pozn.].

[81. **Val. Leuchtya Vita Sanctorum.** 1625. Fol. $\frac{1249}{V.}$

S [D 347]; jiný exemplář prodán dražbou tamtéž, D 346 pozn.; D omylem udává, že není u Jungmanna; širší zpráva u Jirečka, Rukovět, I. 284—285

*82. **Řebřík duchovní.** 1636. 8^0. Není u Jungmanna.

Exempláře této knížky byly a jsou ve Švédsku velice hojné a téměř nové, což nasvědčuje tomu, jak již D poznal, že nejspíše celý zbytek nákladu Švédové pobrali. Srovn. D 129 pozn., 338—339, 345 pozn. a 350. Exempláře jsou ve W, S [tam prodáno 9 exemplářů dražbou], K [dva] a U [z bibliotéky Swederusovy]. Podobný spis pozdější uvádí Jungmann z r. 1706 č. 1459/V.

Sem by dále mohly býti započteny;

a) 84 letáky z let 1513—1603, chované ve čtyrech thékách archiváře Březana z knihovny rosenberské; výčet nejhlavnějších u D 78—79 v pozn. a opis titulů všech v zemském archivu moravském;

b) některé petrohradské opisy tisků; v. na př. v rukopise oddělení I. 3, 5, 9, 10, 11, 12, 14, 15 atd., nebo prosté tisky prokládané rukopisem, jako č. I. 16, 17;

c) konečně některé novější neznámé tisky petrohradské: na př. v »Theologica« chová carská veřejná tisk: »Posvěcení chrámu církve evangelické Tisovské dne 30. září 1832. V Pešti 1833. 4^0«, u Jungmanna nezaznamenaný a mně ani jinak neznámý.

Výklad o těch o všech vybočuje z rámce tohoto seznamu; za to následují zde nyní seřaděné spisy neznámého vročení (vesměs asi posledních $^2/_3$ XVI. století).

83., 84. **Historie Husa a Jeronyma** b. r. 8^0. $\frac{622, 623}{IV.}$

S [D 348—349; druhý přívazek ke »Confessio fidei«, zde č. 42; oba životopisy jsou necelé; úplný popis jich v. u D na m. u.].

85. **Kuchařská kniha.** b. r. 8⁰. 873/IV.

K [D 128; uvádí dle katalogu rok 1553, ale není mi jasno, jak katalog tento rok si zjednal; na knize není vročení]. Exemplář původně Rosenberský, necelý; začíná listem druhým a končí dvacátým čtvrtým; ostatek schází.

*86. **Píseň o devateré nebeské radosti.** b. r. 8⁰. Není u Jungmanna.

W. Přivázáno k č. II. 59 [D 339].

87. **Vysvětlení modlitby Páně.** b. r. 12⁰. 1516/IV.

W [D 340; exemplář Rosenb. D sice dí, že není u Jungmanna zaznamenána, ale dle všeho je knížka tato totožná s uvedeným číslem Jungmannovým, kterého však Jungmann sám neznal. Podrobný popis u D na m. u.].

Konečně několik záhadných titulů knih kdysi Mikulovských, nyní ztracených:

87ᵃ. **Biblia sacra bohem. minor.** Pragae. 1615. Fol.

Exemplář by[1] v Mik. [D 66 pozn. Není-li snad jen omylem minor. místo maioris Pragae a 1615 m. 1613, tak že by to byla bible staroměstská z téhož roku, u Jungmanna č. 1149/IV.?].

87ᵇ. **Symbolum Apostol. bohem.** 8⁰.

Exemplář byl v Mik. [D 67 pozn.]. Nebyla-li to některá z konfessí, ve Švédsku tak hojných?

87ᶜ. **Böhmische Bibel absque authore et anno.** 4⁰.

Exemplář byl v Mik. [D 66 pozn. Mohl to býti nějaký díl bible kralické; v Mik. scházel díl *pátý*].

87ᵈ. **Biblia bohemica absque titulo.** Fol.

Exemplář byl v Mik. [D 66 pozn.]

ZKRATKY.

Zkratky jsou větším dílem jasné; krom toho nejčastěji uvádějí se díla plným titulem; proto uvádím zde jen tyto:

Arch. nebo *Archiv* = Archiv für slavische Philologie. Herausgegeben von V. Jagić. Berlin. Weidmann. 1876—1896.

ČČM. = Časopis Musea království českého. V Praze 1827—1897.

D. nebo *Dud.* = Beda Dudík, Forschungen in Schweden für Mährens Geschichte. Brünn 1852, XVI. 478.

Jir. nebo *Jireček* = Jos. Jireček, Rukovět k dějinám literatury české do konce XVIII. věku V Praze 1875—1876. 2 díly VIII + 489, 392.

Jung. nebo *Jungmann* = Jos. Jungmann, Historie literatury české. Druhé vydání. 1849.

Lfil nebo *Lfilol.* = Listy filologické (dříve: Listy filologické a paedagogické) 1874 - 1897.

Rukovět = Jireček; v. t.

Mimo Rozpravy III. třídou vydaná díla:

Dr. *V. Mourek.* Kronika Dalimilova. . . . . Cena 1 zl. 40 kr.

Dr. *V. Vondrák.* Glagolita Clozův. . . . . Cena 3 » — »

Josef Truhlář. Listář Bohuslava Hasišteinského z Lobkovic. (Sbírka pramenův ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a v Slezsku. Číslo 1.) . . . . Cena 2 » 20 «

Jan Urban Jarník. Dvě verse starofrancouzské legendy o sv. Kateřině Alexandrinské. . . . . Cena 5 » — »

Dr. *Justin V. Prášek.* Martina Kabátníka cesta z Čech do Jerusalema a Kaira r. 1491—92. Sbírka pramenův ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a v Slezsku. (Skupina I. Řada 2. Číslo 1.). . . . . Cena — » 40 »

Adolf Patera. Vzájemné dopisy Josefa Dobrovského a Fortunata Duricha z let 1778—1800. Díl I. Sbírka pramenův ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. (Skupina II. Číslo 2.) . . . . Cena 2 » 90 »

Dr. *Jan V. Novák.* Staročeská gesta Romanorum. Sbírka pramenův ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a v Slezsku. (Skupina I. Řada 2. Číslo 2.) . . . . . Cena 2 » 30 »

Čeněk Zíbrt. Bibliografický přehled českých národních písní. Sbírka pramenův ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a v Slezsku. (Skupina III. Číslo 1. . . . Cena 2 » 90 »

Dr. *Václav Vondrák.* Frisinské památky . . . . Cena 1 » 80 »

František Št. Kott. Příspěvky k česko-německému slovníku zvláště grammaticko-fraseologickému. Archiv pro lexikografii a dialektografii. Číslo 1. . . . . Cena 5 » 80 »

Dr. *J. Hanuš.* Život a spisy Václava Bolemíra Nebeského. Cena — » 60 »

Josef Truhlář. Dva listáře humanistické. I. Dra. Racka Doubravského. II. M. Václava Píseckého. S doplňkem listáře Jana Šlechty ze Všehrd. Sbírka pramenův ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a v Slezsku. (Skupina II. Číslo 3.) . . . . Cena 1 » — »

Martin Hattala, Besední řeči Tomáše ze Štítného. (Sbírka pramenů ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a v Slezsku. — Skupina I. Řada 1. Číslo 1.) . . . . Cena 1 » 20 »

Dr. *V. Flajšhans,* Podrobný seznam slov rukopisu Královdvorského. (Archiv pro lexikografii a dialektologii. — Číslo 2.) Cena — » 90 »

Dr. *Jan Kvačala,* Korrespondence Jana Amosa Komenského. (Listy Komenského a vrstevníků jeho.) Nová sbírka. — [Spisy Jana Amosa Komenského. Číslo 1.] . . . . . Cena 1 » 50 »

Adolf Petr Zátureckỳ, Slovanská přísloví, pořekadla a úsloví. Cena 3 » 40 »

Dr. *Jan V. Novák* a *Adolf Patera,* Jana Amosa Komenského Theatrum universitatis rerum.

Tiskl Alois Wiesner v Praze.